

Udskriftsdato: 30. december 2025

VEJ nr 10149 af 03/09/2012 (Gældende)

Vejledning om administration af råstofloven

En vejledning til regioner og kommuner

Ministerium: Miljø- og Ligestillingsministeriet

Journalnummer: Miljømin.,
Naturstyrelsen, j.nr. NST-

Vejledning om administration af råstofloven

En vejledning til regioner og kommuner

Forord

1. Indledning

- 1.1 Vejledningens opbygning og indhold
- 1.2 Vejledning, der bortfalder

2. Lovens formål samt myndighedsroller

- 2.1 Generelt om lovens formål
- 2.2 Myndighedsroller
 - 2.2.1 Staten
 - 2.2.2 Regioner
 - 2.2.3 Kommuner
- 2.3 Samfundsmæssige hensyn ved råstofudnyttelsen

3. Lovens område

- 3.1 Hvilke forekomster er omfattet af råstofloven
- 3.2 Undergrundsloven
- 3.3 Forekomster på landjorden / søterritoriet

4. Planlægning af råstofindvindingen

- 4.1 Den regionale råstofplan
 - 4.1.1 Procedureregler
 - 4.1.2 Indhold
- 4.2 Kommuneplanlægning
- 4.3 Miljøvurdering
 - 4.3.1 Miljøvurdering af planer og programmer
 - 4.3.2 VVM
 - 4.3.3 Forholdet mellem lov om miljøvurdering af planer og programmer og VVM
- 4.4 Internationale naturbeskyttelsesområder
- 4.5 Lokalplanlægning
 - 4.5.1 Lokalplanpligt
 - 4.5.2 Lokalplanret
- 4.6 Plan- og tilladelsesproces
 - 4.6.1 Råstofplanen
 - 4.6.2 Kommuneplanen

5. Ikke-erhvervsmæssig indvinding

- 5.1 Generelt
- 5.2 Forholdet til anden lovgivning
- 5.3 Anmeldelse ved indvinding over 200 m³
 - 5.3.1 Kommunalbestyrelsens vurdering
 - 5.3.2 Særlige vilkår
 - 5.3.3 Efterbehandling

- 5.3.4 Underretning og klage
- 5.4 Særligt om indvinding på strandbredder mv.
 - 5.4.1 Almindelig indvinding på strandbredder
 - 5.4.2 Indvinding på naboarealer til havneanlæg
 - 5.4.3 Erhvervsmæssig / ikke-erhvervsmæssig, ankeafgørelser m.m.

6. Prøvegravninger

- 6.1 Generelt
- 6.2 Anmeldelse ved prøvegravning over 200 m³
 - 6.2.1 Kommunalbestyrelsens vurdering
 - 6.2.2 Særlige vilkår
 - 6.2.3 Efterbehandling
 - 6.2.4 Underretning og klage
- 6.3 Forholdet til anden lovgivning

7. Erhvervsmæssig indvinding

- 7.1 Indvinding generelt
- 7.2 Vilkår efter råstofloven for forarbejdnings- og industrianlæg i råstofgrave
 - 7.2.1 Import af råstoffer fra andre råstofgrave til videresalg
- 7.3 Råstofindvinding eller gravearbejde

8. Kommunalbestyrelsens administrationsgrundlag

- 8.1 Den regionale råstofplan
- 8.2 Internationale naturbeskyttelsesområder
- 8.3 Samfundsmæssige hensyn

9. Kommunalbestyrelsens sagsbehandling

- 9.1 Ansøgning indgives på særligt skema
 - 9.1.1 Skema
 - 9.1.2 Skemaets udfyldelse og underskrift
 - 9.1.3 Bilag
- 9.2 Gennemgang og vurdering af behov for en eventuel VVM -procedure
 - 9.2.1 VVM-proceduren
- 9.3 Kommunalbestyrelsens »samordningspligt«
 - 9.3.1 Lov om landbrugsejendomme (landbrugsloven)
 - 9.3.2 Skovloven
 - 9.3.3 Naturbeskyttelsesloven
 - 9.3.4 Museumsloven
 - 9.3.5 Planloven
 - 9.3.6 Vandforsyningsloven
 - 9.3.7 Miljøbeskyttelsesloven
 - 9.3.8 Vandløbsloven
 - 9.3.9 Vejlovgivningen
 - 9.3.10 Statsbanearealer
 - 9.3.11 Jordforureningsloven / Miljøbeskyttelsesloven
- 9.4 Tilrettelæggelse af sagsbehandlingen i forbindelse med samordningspligten
- 9.5 Høring af andre myndigheder

- 9.5.1 Regionsrådene
- 9.5.2 Kulturstyrelsen
- 9.5.3 Trafikstyrelsen
- 9.6 Høring af forsyningsselskaber
 - 9.6.1 El-ledninger
 - 9.6.2 Teleledninger (kabler)
 - 9.6.3 Naturgasledninger
 - 9.6.4 Anbefalinger vedrørende el-, naturgas- og teleledninger
- 9.7 Tilrettelæggelse af høring uden for samordningspligten af andre myndigheder
- 9.8 Partshøring
- 9.9 Ansøgning vedrører aktiviteter, der ikke direkte angår selve råstofindvindingen
 - 9.9.1 Vejlovgivningen
 - 9.9.2 Planloven
 - 9.9.3 Byggelov og bygningsreglement
 - 9.9.4 Skovloven
 - 9.9.5 Naturbeskyttelsesloven
 - 9.9.6 Lov om landbrugsejendomme (Landbrugsloven)
 - 9.9.7 Udstykningsloven
 - 9.9.8 Jordfordelingsloven, lovgivning vedrørende ejendomme med statslån og / eller jordrente

10. Tilladelsens indhold

- 10.1 Tilladelsens indehaver
- 10.2 Omfanget af indvindingsretten
 - 10.2.1 Tilladelsens periode
 - 10.2.2 Tidspunktet hvor indvindingens påbegyndelse
 - 10.2.3 Indvindingsrettens omfang
 - 10.2.4 Udvidelse af indvindingsretten
- 10.3 Tilladelse efter anden lovgivning og afgørelse om VVM-procedure
- 10.4 Vilkår for tilladelsen
 - 10.4.1 Generelt
 - 10.4.2 Vandforsyning
 - 10.4.3 Modtagelse af jord
 - 10.4.4 Gødning og pesticider
 - 10.4.5 Støv
 - 10.4.6 Støj
 - 10.4.7 Vibrationer
 - 10.4.8 Støjgrænser og driftstider
 - 10.4.9 Kørsel til og fra graveområdet
 - 10.4.10 Efterbehandling
 - 10.4.11 Sikkerhedsstillelse
 - 10.4.12 Øvrige vilkår
 - 10.4.13 Vilkår efter anden lovgivning
- 10.5 Gyldigheden af fastsatte vilkår
- 10.6 Tinglysning af vilkår
- 10.7 Øvrige oplysninger i tilladelsen
 - 10.7.1 Forældelse og passivitet

- 10.7.2 Opsættende virkning af klage
- 10.7.3 Tilbagekaldelse af tilladelser
- 10.7.4 Kommunalbestyrelsen som tilsynsmyndighed
- 10.7.5 Oplysningspligt
- 10.7.6 Modtagelse af opfyldningsmaterialer
- 10.7.7 Andre oplysninger

11. Klageregler

- 11.1 Hvilke afgørelser er undergivet klage
 - 11.1.1 Klage
 - 11.1.2 Ingen klageadgang
- 11.2 Kredsen af klageberettigede
- 11.3 Klagemyndighed
- 11.4 Klagefrist
- 11.5 Indgivelse af klage
- 11.6 Krav om skriftlighed
- 11.7 Klagevejledning
 - 11.7.1 Råstofloven
 - 11.7.2 Anden lovgivning
- 11.8 Underretning af de klageberettigede

12. Ekspropriation

13. Tilsyn, lovgiggørelse og tvangsmæssig efterbehandling m.m.

- 13.1 Tilsynspligtens indhold og omfang
 - 13.1.1 Tilsynsmyndighed
 - 13.1.2 Tilsynspligt
 - 13.1.3 Forældelse og passivitet
- 13.2 Adgangsbestemmelser
- 13.3 Lovliggørelse
- 13.4 Tvangsmæssig efterbehandling i tilladelsessager
- 13.5 Tvangsmæssig efterbehandling for anmeldte rettigheder
- 13.6 Konkurs og tvangsauktion
 - 13.6.1 Konkurs
 - 13.6.2 Tvangsauktion
 - 13.6.3 Tilladelsessager
- 13.7 Orientering om domstolsafgørelser

14. Afslutning af indvinding

- 14.1 Godkendelse af efterbehandling
- 14.2 Sikkerhedsstillelse
- 14.3 Aflysning af deklaration
- 14.4 Fortsat tilsynsforpligtelse

15. Indberetninger om indvinding

- 15.1 Generelt
- 15.2 Indberetning af råstofdata

- 15.3 Kommunalbestyrelsernes arbejdsopgaver med indberetningsskemaer
- 15.4 Offentlighedens adgang til oplysninger på indberetningsskemaer

16. Anmeldte rettigheder

- 16.1 Generelt
- 16.2 Retsvirkningen af en godkendt anmeldelse
- 16.3 Tilladelser og vilkår for anmeldte og godkendte rettigheder

17. Nye tilladelser til afløsning af anmeldte rettigheder

- 17.1 Generelt
- 17.2 Hvornår kan / skal en ansøgning behandles
 - 17.2.1 Ansøgningsskema
 - 17.2.2 Ejers underskrift
- 17.3 Grundlag for sagsbehandling
 - 17.3.1 Planlægning og VVM
 - 17.3.2 Velerhvervede rettigheder (grundlovens § 73)
 - 17.3.3 Fastsættelse af vilkår
 - 17.3.4 Krav om efterbehandling

18. Råstofloven og regler m.v.

- 18.1 Lovgrundlaget
- 18.2 Bekendtgørelser og cirkulærer
- 18.3 Vejledninger og anden litteratur
- 18.4 Skemaer

19. Anden lovgivning og regler mv.

- 19.1 Love
 - 19.1.1 Miljøministeriet
 - 19.1.2 Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
 - 19.1.3 Transportministeriet
 - 19.1.4 Økonomi- og Indenrigsministeriet
 - 19.1.5 Kulturministeriet
 - 19.1.6 Erhvervs- og Vækstministeriet
 - 19.1.7 Skatteministeriet
 - 19.1.8 Klima- Energi- og Bygningsministeriet
 - 19.1.9 Justitsministeriet
- 19.2 Bekendtgørelser og cirkulærer
 - 19.2.1 Miljøministeriet
 - 19.2.2 Andre
- 19.3 Vejledninger og anden litteratur
 - 19.3.1 Miljøministeriet
 - 19.3.2 Andre

Kronologisk oversigt over domme og afgørelser Stikordsregister

Forord

Naturstyrelsen har udarbejdet en revideret vejledning om administration af råstofloven på land som erstatning for den tidligere vejledning fra 2007.

Hensigten med vejledningen er at lette forståelsen af lovens bestemmelser og give et samlet overblik over procedurer m.v. i forbindelse med behandling af ansøgninger om råstoffilladelser.

Vejledningen indeholder en beskrivelse af lovgrundlaget og redegør for erfaringsopsamlingen fra administrationen af råstofloven, herunder henvises der til en række væsentlige afgørelser fra Naturklagenævnet – nu Natur- og Miljøklagenævnet.

Vejledningen henvender sig primært til sagsbehandlere og planlæggere i regioner og kommuner, der skal medvirke i administrationen af råstofindvinding på land.

Vejledningen er tillige velegnet som håndbog for råstofbranchen, og myndigheder, der inddrages i sagsbehandlingen, samt andre interesserede.

Vejledningen vil løbende blive vedligeholdt.

Vejledningen ligger på Naturstyrelsens hjemmeside:

Naturstyrelsen retter en stor tak til Camilla Sulsbrück, Region Hovedstaden, Niels Schøler, Jammerbugt Kommune, Leif R. Pedersen, Silkeborg Kommune, Merete Bøje, Roskilde Kommune og Peter S. Rank, Danske Regioner, for deres mange bidrag vedrørende håndteringen af regelsættet i praksis og generelle forslag til forbedringer i forbindelse med revisionen af vejledningen. Naturstyrelsen har naturligvis selv ansvaret for de fejl og mangler, der eventuelt fortsat måtte være i vejledningen.

Naturstyrelsen, september 2012.

1. Indledning

1.1 Vejledningens opbygning og indhold

Vejledningen omfatter administrationen af råstofindvinding på land. Forholdene omkring råstofindvinding på havet er kun omtalt i det omfang, det er relevant i forhold til indvindingen på land.

Råstofadministrationen på land er delt mellem regionsrådet og kommunalbestyrelsen. Regionsrådet har ansvaret for kortlægning af råstoffer og planlægning for råstofindvinding. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at give råstoffilladelser og føre tilsyn med råstofindvinding.

Planlægning og administration af råstofindvinding sker i henhold til råstofloven, men har også sammenhæng med en række andre love, der ifølge deres indhold og ordlyd har bestemmelser, der vedrører råstofindvinding, herunder terrænændringer, og som derfor skal inddrages i sagsbehandlingen, jf. råstoflovens § 8 om samordningspligten.

Kapitel 2 rummer en gennemgang af råstoflovens formål, herunder de samfundsmæssige hensyn, der skal varetages ved administrationen af loven.

Kapitel 3 gennemgår lovens område, herunder hvilke forekomster, der er omfattet af råstofloven, og hvilke, der er omfattet af undergrundsloven. Endvidere redegøres der for, hvordan der afgrænses mellem administration af råstofindvinding på land og råstofindvinding på havbunden.

Kapitel 4 rummer en beskrivelse af råstofindvindingens indpasning i kommuneplanlægningen, en gennemgang af VVM-reglerne om vurdering af behovet for og gennemførelse af en VVM-procedure samt forholdet til de internationale naturbeskyttelsesområder. Der gives en gennemgang af forholdet til kommune- og lokalplanlægning.

Kapitel 5 handler om den ikke-erhvervsmæssige indvinding, der kan gennemføres uden tilladelse efter råstofloven, men som kan forudsætte en anmeldelse til kommunalbestyrelsen. Der gives en gennemgang af den historiske baggrund og de nuværende regler, herunder afgrænsningen til erhvervsmæssig råstofind-

vinding, og hvordan kommunalbestyrelsen behandler anmeldelser. Der gives tillige en særlig gennemgang af spørgsmålet om den ikke-erhvervsmæssige indvinding på strandarealer og de særlige regler herfor. Endelig gives der en gennemgang af forholdet til anden lovgivning.

Kapitel 6 handler om prøvegravning, der kan gennemføres uden tilladelse efter råstofloven, men som kan forudsætte en anmeldelse til kommunalbestyrelsen. Der gives en gennemgang af, hvordan kommunalbestyrelsen behandler anmeldelser. Endelig gives der en gennemgang af forholdet til anden lovgivning.

Kapitel 7 gennemgår begrebet erhvervsmæssig råstofindvinding, herunder hvilke forarbejdnings- og industrianlæg, der er medomfattet af en tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding. Endvidere gennemgås afgrænsningen mellem fremskaffelse af råstoffer ved indvinding og anvendelsen af overskudsmaterialer, der fremkommer ved udgravninger i forbindelse med anlægsarbejder.

Kapitel 8 gennemgår det overordnede grundlag for kommunalbestyrelsens sagsbehandling af en ansøgning om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding, dvs. forholdet til den regionale råstofplan, samt de samfundsmæssige hensyn.

Kapitel 9 gennemgår detaljeret kommunalbestyrelsens sagsbehandling, herunder en vurdering af ansøgningens indhold og behovet for en evt. VVM-procedure, samt indholdet af kommunalbestyrelsens samordningspligt i forhold til en række lovbestemmelser. Det beskrives, hvordan og i hvilke tilfælde kommunalbestyrelsen inddrager andre myndigheder og forsyningsselskaber i sagsbehandlingen. Spørgsmålet om partshøring berøres, og endelig gennemgås en række lovregler, der kan være af betydning for, men ikke direkte angår selve råstofindvindingen.

Kapitel 10 beskriver indholdet af en tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding, herunder at den også skal angive de andre lovbestemmelser, der ligger til grund for tilladelsen. Endvidere gennemgås de vilkår, der bør medtages i en tilladelse, samt forholdet omkring gyldigheden af fastsatte vilkår, og reglerne for tinglysning. Endelig beskrives det, hvilke øvrige oplysninger, der bør gives i forbindelse med en tilladelse.

Kapitel 11 gennemgår klage reglerne og indeholder forslag til klagevejledninger.

Kapitel 12 gennemgår kort reglerne omkring ekspropriation efter råstofloven, der - så vidt det er Naturstyrelsen bekendt - endnu ikke har været bragt i anvendelse.

Kapitel 13 gennemgås kommunalbestyrelsens tilsynsarbejde, herunder lovens adgangsbestemmelser. Endvidere gennemgås spørgsmål om lovliggørelse og tvangsmæssig udførelse af efterbehandling ved anvendelse af den stillede sikkerhed. Endelig gennemgås hvordan kommunalbestyrelsen kan forholde sig ved råstoffirmaers konkurs og ved tvangsauktion over ejendomme med råstofindvinding. Til slut nævnes arbejdsmiljøreglerne for råstofindvinding.

Kapitel 14 omhandler, hvordan der ved afslutning af råstofindvinding ikke blot skal efterbehandles og ryddes op på indvindingsarealet, men også ske en papirmæssig afslutning af sagen. Kommunalbestyrelsen og Regionsrådet har endvidere i et vist omfang en fortsat tilsynsforpligtelse.

Kapitel 15 gennemgår kommunalbestyrelsens arbejdsopgaver i forbindelse med råstofstatistik og råstofindvindingernes indberetninger om råstofindvinding.

Kapitel 16 gennemgår grundlaget for de anmeldte rettigheder efter 1972-loven. Retten til at udnytte råstoffer omfattet af anmeldte rettigheder, det vil sige kalk, kridt, ler, tørv mv., gælder indtil 2028, efter at en lovændring i 2002 gav indehaveren mulighed for forlængelse af retten.

Kapitel 17 gennemgår kommunalbestyrelsens sagsbehandling i forbindelse med ansøgning om tilladelse til udnyttelse af en anmeldt ret. Enhver tilladelse til udnyttelse af en anmeldt ret efter 2003 kræver tilladelse efter de til enhver tid gældende regler.

Kapitel 18 rummer en liste over råstofloven og de nuværende regler m.m. udstedt efter loven. Endvidere er der en fortegnelse over litteratur om råstofloven.

Kapitel 19 rummer en liste over anden relevant lovgivning, regler m.m. fordelt på de forskellige ministerier.

Vejledningen afsluttes med et stikordsregister.

1.2 Vejledning, der bortfalder

Vejledningen erstatter den hidtidige administrationsvejledning fra juni 2007.

Opmærksomheden henledes dog på, at vejledningen på ingen måde regulerer administrationspraksis således som Natur- og Miljøklagenævnets afgørelser. Disse afgørelser kan ses på www.nmknafgoerelser.dk.

Natur- og Miljøklagenævnets nye afgørelsesportal indeholder en bred vifte af søgefunktionaliteter, som forventes at blive til stor gavn for såvel myndigheder som privatpersoner og virksomheder, der ønsker at kende nævnets afgørelsespraksis i en bestemt type sager.

2. Lovens formål samt myndighedsroller

Kapitel 2 rummer en gennemgang af råstoflovens formål, herunder de samfundsmæssige hensyn, der skal varetages ved administrationen af loven.

2.1 Generelt om lovens formål

Lovens formål er at sikre, at udnyttelsen af råstofforekomsterne på land og hav sker som led i en bæredygtig udvikling efter en samlet interesseafvejning og efter en samlet vurdering af de samfundsmæssige hensyn, der er nævnt i § 3, se afsnit 2.3.

Det indebærer, at der ved administration af råstofloven skal tages udgangspunkt i den omstændighed, at der er tale om ikke-fornybare ressourcer. Der skal derfor økonomiseres med råstofressourcen, og indvinding og efterbehandling skal tilrettelægges på en sådan måde, at indvindingen kan indgå i bestræbelserne på at realisere en ønsket udvikling inden for de øvrige sektorer i det åbne land.

Grundlaget for råstofudnyttelsen er fortsat efter lovens formål den sammenfattende planlægning, der giver myndighederne mulighed for, indsigt i og samfundsmæssig styring af råstofudnyttelsen. Planlægningen medvirker til at sikre, at råstofferne udnyttes optimalt samtidigt med, at hensynet til en række modstående interesser bliver varetaget bedst muligt. Der henvises til Kapitel 4.

2.2 Myndighedsroller

2.2.1 Staten

Vedr. regionernes råstofplaner:

Miljøministeren kan efter råstofloven gøre indsigelse overfor forslag til råstofplaner, der ikke er i overensstemmelse med statslige interesser. Ved vurdering af indholdet i et forslag til råstofplan vil de statslige myndigheder tage udgangspunkt i, om de udmeldte statslige mål og interesser er tilgodeset – med respekt for de regionale forhold, som udtrykkes i planforslagene.

Det er miljøministeren, der gør indsigelse på hele statens vegne.

Vedr. kommunernes afgørelser:

I lighed med andre offentlige klageberettigede myndigheder kan staten påklage kommunens afgørelse i medfør af råstofloven.

2.2.2 Regioner

Regionerne sikrer muligheden for råstofforsyningen ved at udføre kortlægning af råstofforekomster på landjorden og ved at udarbejde en plan for indvinding og forsyning af råstoffer. Planen skal omfatte en

periode på mindst 12 år. Heri fastsættes overordnede retningslinjer for indvindingen, herunder udpegning af graveområder (indvindingsområder) og råstofinteresseområder. Desuden kan regionerne angive deres forudsætninger for den afvejning, der ligger til grund for udlægning af områderne.

Regionerne administrerer jordforureningslovens § 52 om tilførsel af jord til råstofgrave.

Regionen er klageberettiget i alle afgørelse efter råstofloven.

2.2.3 Kommuner

Kommunerne giver tilladelser og afslag på ansøgninger om indvinding af råstoffer. Kommunen er i sin planlægning, administration og behandling af ansøgninger om tilladelse til råstofindvinding bundet af råstofplanen.

Det betyder, at kommunen som udgangspunkt skal give råstoftilladelse til ansøgning om erhvervsmæssig råstoftilladelse inden for de i råstofplanen udlagte graveområder. Kommunen foretager den konkrete afvejning med andre konkrete samfundsinteresser i forbindelse med den enkelte indvindingsansøgning. Kommunen skal foretage en interesseafvejning i henhold til råstoflovens § 3 og ud fra disse hensyn stille vilkår i tilladelsen. Kommunen skal stille visse nærmere bestemte vilkår vedrørende drift og efterbehandling, jf. § 10, stk. 1.

Kommunerne har via kommuneplanerne ansvaret for den øvrige planlægning af arealanvendelsen i kommunerne. Kommuneplanerne må dog ikke stride mod råstofplanerne. Omvendt skal råstofplanen ikke indrette sig efter kommuneplanen. De kommunale handleplaner efter miljømålsloven¹⁾ er ikke bundet af den regionale råstofplan.

Naturklagenævnets afgørelse af 9. marts 2010 (NKN-41-00066). Med afgørelsen er der taget stilling til grænsen mellem regionernes kompetence i medfør af råstofplanen over for kommunernes kompetence i kommuneplanerne og til det skøn, som skal anlægges ved stillingen til den konkrete ansøgning om råstofgravetilladelse. Naturklagenævnet afgjorde, at retningslinjerne om anvendelsen/efterbehandlingen af arealer efter endt råstofindvinding i råstofplanen for Region Sjælland var ugyldige. Nævnet lagde til grund, at de hensyn, der skal tages, varetages af kommunen i forbindelse med meddelelsen af den enkelte tilladelse. Nævnet udtalte samtidig, at kompetencen til at arealplanlægge for færdiggravede råstofområder henhører under kommunen efter planloven. Endvidere udtalte nævnet, at der ikke er noget til hinder for, at regionen i råstofplanens redegørelse nærmere gør rede for, hvilke forudsætninger for områdets fremtidige anvendelse og efterbehandling der måtte være indgået i regionens beslutning om at udlægge et område som grave- eller råstofinteresseområde.

Den delte kompetence på råstofområdet kræver dialog mellem region og kommune samt gode kontakter til råstofbranchen.

2.3 Samfundsmæssige hensyn ved råstofudnyttelsen

Råstofindvinding vil ofte kunne være i konflikt med en række modstående hensyn. Der skal derfor foretages en afvejning mellem de berørte interesser for at afgøre, om der dels kan udlægges graveområder, dels om der skal gives en tilladelse til den ønskede indvinding eller ej, og i givet fald at fastsætte vilkårene for en sådan tilladelse.

De samfundsmæssige hensyn, der skal indgå i afvejningen, er udtømmende opregnet i lovens § 3:

Ved lovens anvendelse skal der på den ene side lægges vægt på råstofressourcernes omfang og kvalitet og en sikring af råstofressourcernes udnyttelse samt tages erhvervsmæssige hensyn. På den anden side skal der lægges vægt på miljøbeskyttelse og vandforsyningsinteresser, beskyttelse af arkæologiske og geologiske interesser, naturbeskyttelse, herunder bevarelsen af landskabelige værdier og videnskabelige interesser, en hensigtsmæssig byudvikling, infrastruktur anlæg, jord- og skovbrugsmæssige interesser, sandflugtsbekæmpelse og kystsikkerhed, fiskerimæssige interesser, ulemper for skibs- og luftfarten samt ændringer i strøm- og bundforhold.

Råstofmyndighederne kan således ikke lade hensyn, der ikke fremgår af bestemmelsen, indgå ved behandling af en ansøgning om tilladelse til råstofindvinding.

Det er anført, at råstofmyndighederne også skal lægge vægt på kvaliteten af den pågældende ressource ved afvejningen af, om en given råstofforekomst skal udnyttes eller ej. Såfremt en råstofforekomst af høj

lødighed kun findes i begrænsede mængder inden for en region, vil dette forhold derfor kunne komme til at spille en væsentlig rolle ved den samlede afvejning af, om råstofforekomsten skal udnyttes. Herunder skal råstofmyndigheden (her regionsrådet) vurdere, om arealer med værdifulde råstoffer bør udnyttes til indvinding, før arealerne anvendes til f.eks. byggeri eller vejanlæg.

Råstofmyndighederne skal lægge vægt på de landskabelige forhold, hvor råstofindvindingens ændring af jordoverflade og landskabsbillede indgår, og tage naturmæssige hensyn, dvs. vurdere konsekvenserne for natur- og vådområder, f.eks. med hensyn til mulige påvirkninger af vandstand og for forholdene for flora og fauna. Råstofmyndighederne skal også vurdere mulighederne for at opnå nye naturmæssige og rekreative værdier i det ændrede landskab.

Naturklagenævnets afgørelse af 17. juni 2010 (NKN-41-00093). Med afgørelsen er der taget stilling til hensynet til råstofindvinding i de områder, der i råstofplanlægningen er udlagt til graveområder. Her bør hensynet således tillægges særlig vægt også i forbindelse med fastsættelse af vilkår om råstofindvinding. Vilkår om efterbehandling der – i mere end uvæsentlig grad – begrænset omfanget af indvinding, bør derfor kun fastsættes når der foreligger tungtvejende grunde hertil.

Hensyn til sandflugtsbekæmpelse og kystsikkerhedshensyn skal også indgå i råstofmyndighedernes behandling af alle ansøgninger om tilladelse til råstofindvinding, hvor disse spørgsmål kan komme på tale, f.eks. ved gravning i nærheden af kysten, hvor kysten er under nedbrydning, og kystlinje således rykker længere og længere ind i landet.

Råstofmyndighederne skal sikre, at de miljømæssige konsekvenser af råstofindvinding bliver så små som muligt. Det gælder f.eks. indvindingens påvirkning af omgivelserne med støv, støj og rystelser. Råstofmyndighederne skal også lægge vægt på grundvandsbeskyttelsen og herunder drikkevandsinteresserne.

For så vidt angår opregningen af de modstående interesser er ikke blot de arkæologiske interesser udtrykkeligt nævnt, men også de geologiske. De arkæologiske interesser omfatter såvel synlige som ikke synlige jordfaste fortidsminder i form af f.eks. bopladser, gravpladser, gravhøje eller ruiner. De geologiske interesser omfatter såvel de geologiske aflejringer som landskabsbilledet. Det er endvidere fastsat, at også hensynet til infrastrukturanlæg og ulemper for luftfarten skal indgå i afvejningen efter lovens § 3.

Med infrastrukturanlæg tænkes navnlig på el-, naturgas- og teleledninger, hvor visse anlæg måske må ombygges som følge af en påtænkt råstofindvinding. Bestemmelsen skal derfor sikre, at råstofmyndigheden ved vilkårsfastsættelsen tager højde herfor og afklarer, hvilke aftaler, der i givet fald skal lægges til grund for en ombygning. Ligeledes bør råstofmyndigheden tage stilling til, hvordan anlæg skal indgå i terrænet, når området til sin tid skal efterbehandles, herunder arealer med planlagte vej- eller jernbaneanlægs samt arealer indenfor transportkorridor.

3. Lovens område

Kapitel 3 gennemgår lovens område, herunder hvilke forekomster, der er omfattet af råstofloven, og hvilke der er omfattet af undergrundsloven. Endvidere redegøres der for, hvordan der afgrænses mellem administration af råstofindvinding på land og råstofindvinding på havbunden.

3.1 Hvilke forekomster er omfattet af råstofloven

I praksis omfatter råstofloven de råstoffer, der indvindes fra åbne brud i jordoverfladen og fra havbunden. De mest almindelige råstoffer er sand, grus, sten, granit, kalk og kridt, ler, moler samt tørv. Hertil kommer en række råstoffer, der indvindes i mindre mængder, som flint, klæg, mergel, myremalm og sandsten.

For så vidt angår råstoffet metan er det alene den forekomst, der er dannet i mellemistidsaflejringer og senere (kvartære lag), der er omfattet af råstofloven. Metan fra afsluttede lossepladser er på tilsvarende vis omfattet af råstoflovens regler, hvorfor etablering af indvindingsanlæg sådanne steder forudsætter

tilladelse efter lovens § 7, stk. 1. Metan i de dybereliggende lag er omfattet af undergrundsloven, jf. pkt. 3.2.

Indvinding af sand for at udnytte mineraler og metaller, der kan forekomme i sandet, er også omfattet af råstofloven. Efter råstofloven tillægges det ikke betydning, hvilken anvendelse råstofferne har. Det er alene råstoffernes betegnelse ved indvindingen, der er afgørende. Sand, som f.eks. tungsand, der har et særligt indhold af titanium m.m., kan således ikke betegnes som et særligt råstof, der adskiller sig fra andet sand.

I henhold til råstoflovens § 2 omfatter loven også andre råstoffer end de direkte nævnte. I bemærkningerne til loven er nævnt flint, klæg, myremalm, sandsten og skaller, ligesom råjord også betragtes som råstof.

3.2 Undergrundsloven

Lov om anvendelse af Danmarks undergrund²⁾ gælder for de råstoffer, der ikke var underkastet privatøkonomisk udnyttelse før 1932, dvs. bl.a. olie, naturgas og salt samt jordvarme (geotermisk energi).

I henhold til råstoflovens § 2 gælder loven ikke for de råstoffer, der er omfattet af undergrundsloven.

3.3 Forekomster på landjorden / søterritoriet

Grænsen mellem de områder, der er omfattet af lovens kapitel 3 om forekomster på landjorden, og de områder, der er omfattet af kapitel 4 om forekomster på søterritoriet, er den daglige højeste vandstandslinje.³⁾

Forekomster landværts denne linje er omfattet af bestemmelserne i kapitel 3, hvor kommunalbestyrelsen er myndighed, mens forekomster søværts linjen er omfattet af kapitel 4, hvor Naturstyrelsen er myndighed.

Der findes havneanlæg, hvor der på den ene side af havnen sker stadig aflejring af materialet på havbunden (søterritorier), men efterhånden sker der også aflejringer over daglig vandlinjen, f.eks. i stormsituationer mv., hvilket medfører, at der sker en tilvækst af land.

Sejlrende og havneindløb holdes normalt farbar ved gennemførelse af oprensning med et specialfartøj, men såfremt der fortsat sker aflejring af sediment/materiale, kan det på et vist tidspunkt være nødvendigt at fjerne disse for at sikre fortsat besejling af havnen. Til en sådan råstofindvinding kræves som hovedregel en nyttiggørelsestilladelse, som meddeles af Naturstyrelsen. For at opnå en økonomisk overkommelig løsning på fjernelsen af disse materialer, gennemføres denne dog nogle steder som råstofindvinding, ved at materialerne opgraves på eller fra land. I denne situation kan det være vanskeligt at fastlægge grænsen mellem land og søterritorium og sagsbehandle efter den, fordi grænsen naturligt rykker frem for hver dag, der sker aflejringer, og kunstigt rykker tilbage for hver dag, der sker råstofindvinding, såfremt der graves dybere end dagligvandsniveauet. Det følger af sagens natur, at fjernelsen af de pågældende materialer også er nødvendige i et vist omfang under dette niveau.

I en konkret arbejdsituation, hvor dagligvandslinjen flyttes på denne måde, vil det være meget uhensigtsmæssigt, såfremt der opstår tvivl om, hvorvidt det er en »landtilladelse« eller en »vandtilladelse«, der er gældende, og dermed om det er kommunalbestyrelsen eller Naturstyrelsen som myndighed, der i givet fald skal varetage tilsyn og sagsbehandling.

Naturklagenævnets afgørelse af 13. oktober 1998 (J.nr. 97-42/420-0001). Naturklagenævnets tilrådte, at en råstofindvinding i kystlinjen blev behandlet efter reglerne om indvinding på land, idet opgravningerne foretages med landbaseret materiel og med efterbehandling på land. Nævnet har i sin afgørelse fastsat, at der maksimalt må graves til 2 m under havoverfladen.

Såfremt gravningen udelukkende sker søværts dagligvandslinjen, behandles sagen derimod af Naturstyrelsen efter reglerne i lovens Kapitel 4, også selv om gravningen gennemføres med landbaseret materiel.

Om den nærmere administration af indvinding på strandbredder henvises til Kapitel 5.4.1 med hensyn til ikke-erhvervsmæssig indvinding og til Kapitel 9.3.3.3 med hensyn til erhvervsmæssig indvinding.

4. Planlægning af råstofindvindingen

Kapitel 4 indeholder en beskrivelse af den regionale råstofplanlægning og dens forhold til kommuneplanen og lokalplanlægning.

4.1 Den regionale råstofplan

Regionen forestår kortlægning af råstofforekomsterne og udarbejder råstofplaner med udlægning af råstofgravområder og råstofinteresseområder, jf. lovens § 5 a. Regionens kortlægning og planlægning udmøntes iht. § 5 a i en råstofplan for en periode på mindst 12 år.

I forbindelse med råstofkortlægningen skal regionen i lighed med private firmaer inden for 3 måneder indrapportere resultaterne af kortlægningen til GEUS og Naturstyrelsen, jf. råstoflovens § 28, stk. 1 (se nærmere om konkret indhold i kapitel 15.2).

4.1.1 Procedureregler

Vedtagelsesprocessen for planrevisionen fremgår af råstoflovens § 6 a. Nedenfor gennemgås de centrale punkter i processen.

Regionen gennemgår råstofplanen hvert fjerde år i forbindelse med revision af den regionale udviklingsplan for at vurdere, om der er behov for revision.

Regionen udarbejder til brug for vurderingen en redegørelse, som udsendes i offentlig høring i 8 uger. Høringen kan ske ved udelukkende digitalt på regionens hjemmeside.⁴⁾ På dette grundlag beslutter regionen, om der er behov for at udarbejde en revideret råstofplan.

En revision indebærer en hørings- og vedtagelsesproces for hele planen. Forslag til revideret råstofplan forventes at være offentliggjort senest den 1. januar 2012, 2016, 2020 osv.

Eventuelle behov for ændringer imellem de 4-årige revisioner kan dækkes via tillæg til råstofplanen, jf. § 6 a, stk. 8. Proceduren for udarbejdelse af tillæg til en råstofplan følger samme regler som revision af råstofplanen.

Før udarbejdelsen af et forslag til råstofplan eller ændringer hertil indkalder regionen ideer, forslag m.v. med henblik på planlægningsarbejdet. Indkaldelse sker ved offentlig bekendtgørelse, som kan ske udelukkende digitalt på regionens hjemmeside. Indkaldelsen skal indeholde en beskrivelse af status på området og beskrivelse af hovedspørgsmål for den kommende planlægning. Indkaldelsen sker med en svarfrist på 8 uger.

Regionens forslag til råstofplan udsendes i offentlig høring med en frist på 8 uger til at fremsætte indsigelser. Høringen skal ske udelukkende digitalt på regionens hjemmeside. Vælger regionen at annoncere udelukkende skal ske digitalt på regionens hjemmeside, skal offentliggørelsen dog tydeligt fremgå på hjemmesiden, og det skal sikres, at borgerne m.fl. har let og gratis adgang til det offentliggjorte materiale via hjemmesiden.⁵⁾ Samtidigt er det vigtigt, at datoen for offentliggørelsen klart fremgår af hjemmesiden, da denne har betydning for beregningen af fristen for indsigelser.

Miljøministeren kan på statslige myndigheders vegne – dvs. ud fra statslige mål og interesser – gøre indsigelse mod råstofplanen i høringsperioden. En råstofplan kan ikke vedtages endeligt, før der er opnået enighed mellem parterne om de nødvendige ændringer.

I forbindelse med den endelige vedtagelse af råstofplanen kan der foretages ændring af det offentliggjorte planforslag. Berører ændringen på væsentlig måde andre myndigheder eller borgere end dem, der ved indsigelse har foranlediget ændringen, kan vedtagelsen af planen ikke ske, før de pågældende har fået lejlighed til at udtale sig. Ved væsentlige ændringer i et forslag til råstofplan skal miljøministeren have

lejlighed til at udtale sig. Regionen fastsætter en frist herfor. Hvis ændringen er så omfattende, at der reelt foreligger et nyt planforslag, skal der gennemføres en ny høringsproces af planforslaget.

Regionen sørger for offentlig annoncering af den endeligt vedtagne råstofplan, som kan ske udelukkende digital på regionens hjemmeside. Ved annonceringen skal der gives klagevejledning og oplysning om klagefrist. Råstofplanen sendes samtidig til miljøministeren samt til øvrige myndigheder, hvis interesser berøres. Råstofplanen skal være offentligt tilgængelig.

Ved udlæg af nye graveområder skal regionen være opmærksom på at vurdere, om naboer eller andre kan være »part« efter forvaltningsloven i forhold til afgørelsen om at udlægge området til graveområde, og om de dermed har ret til at blive partshørt, inden råstofplanen endeligt vedtages (se afsnit 9.8 Partshøring). At være »part« vil sige at have væsentlig, individuel interesse i sagens udfald, dvs. at afgørelsens udfald skal angå pågældendes forhold med en vis styrke eller intensitet, og at den er vigtigere for den pågældende end for en større, mere ubestemt kreds af borgere. Afgørelsen af, hvem der må anses for parter, vil være konkret fra område til område, men det tilrådes at høre naboer, der bor i en sådan afstand, at råstofindvindingen kan påvirke dem væsentligt i form af f.eks. støj og støv.

Ved udlæg af nye graveområder skal regionen også være opmærksom på, at berørte myndigheder skal høres i forbindelse med miljøvurdering efter lov om miljøvurdering af planer og programmer.⁶⁾

Råstofplanen skal miljøvurderes efter lov om miljøvurdering af planer og programmer.⁷⁾

4.1.2 Indhold

Regionsrådet udarbejder råstofplanen på baggrund af råstofkortlægningen og forventninger til råstofforbruget i planperioden.

Planen skal være i overensstemmelse med den regionale udviklingsplan og må derfor udarbejdes i sammenhæng med dennes mål og vision for udvikling af regionen.

Planen skal tage hensyn til regionens behov for råstoffer af forskellig art og kvalitet, sikre råstofressourcernes udnyttelse og tage hensyn til råstof erhvervet.

Dette skal ske som led i en afvejning over for hensynene til miljøbeskyttelse, vandforsyningsinteresser, beskyttelse af arkæologiske og geologiske interesser, naturbeskyttelse, herunder bevarelse af landskabelige værdier og videnskabelige interesser, en hensigtsmæssig byudvikling, infrastrukturanlæg, jord- og skovbrugsmæssige interesser, sandflugtsbekæmpelse og kystsikkerhed og ulemper for luftfarten⁸⁾ mv. efter lovens § 3.

I forbindelse med råstofplanlægningen bør regionsrådet være opmærksom på den geografiske fordeling af områderne til råstofindvinding og mulighederne for at tilstræbe en forsyningsstruktur, hvor der er balance mellem udbud og efterspørgsel efter råstoffer af hensyn til en begrænsning af det samlede transportbehov.

Det vil ikke altid være muligt at opnå en hensigtsmæssig forsyningsstruktur inden for den enkelte region, dels på grund af råstofressourcernes geografiske fordeling, dels på grund af varieret efterspørgsel efter de forskellige råstoftyper i forskellige dele af landet. Det kan derfor være nødvendigt at hente råstoffer i naboregionen eller inddrage import af råstoffer eller indvinding på søterritoriet for at sikre forsyningsituationen.

Planlægning af nye regionale råstofområder sker på baggrund af regionens løbende råstofkortlægning. Kortlægningen vil vise, i hvilke områder, der er sandsynlighed for at finde råstoffer, der i mængde og kvalitet er egnede til indvinding.

Med råstofplanen fastlægger regionsrådet de overordnede retningslinjer for råstofindvindingen i planperioden.

For de udlagte råstofgraveområder må der ikke ske ændring af arealanvendelsen i form af byggeri og anlægsarbejder mv., der kan forhindre udnyttelsen af råstofferne. Ændret arealanvendelse tillades kun, når råstofferne er udnyttet, og det er foreneligt med udnyttelsen af de tilstødende forekomster. Inden for råstofgraveområderne prioriteres råstofindvinding over andre generelle interesser. Dette sikres gennem kommuneplanlægningen, der skal respektere råstofplanen. jf. lovens § 5 a, stk. 5.

Udlæg af råstofinteresseområderne skal sikre, at der ikke gennem anden planlægning eller ændret anvendelse sker udlæg til andre formål, der på sigt vil kunne forhindre en råstofudnyttelse, med mindre der opnås enighed herom mellem regionsrådet og de implicerede parter efter en afvejning mellem råstofinteressen og den ønskede arealanvendelse, herunder i forbindelse med kommuneplanlægningen.

Den regionale råstofplan er en sektorplan, som kommunalbestyrelsen er bundet af i den kommunale planlægning. Samtidig udgør råstofplanen kommunalbestyrelsens administrationsgrundlag for afgørelser om råstofindvinding. Derfor må råstofplanen udstikke klare retningslinjer for indvindingen af råstoffer og være konkret i udlæg af arealer til råstofindvinding.

Råstofplanen skal, udover at fastlægge de overordnede retningslinjer for indvinding af og forsyning med råstoffer i regionen, specielt sikre:

- At retningslinjerne sikrer, at råstofgraveområder og råstofinteresseområder ikke udlægges til formål, der vil kunne forhindre eller besværliggøre senere råstofindvinding.
- At råstofindvinding finder sted inden for de udlagte råstofgraveområder.
- At der kun undtagelsesvis og i særlige tilfælde tillades erhvervsmæssig råstofindvinding uden for de udlagte graveområder, og kun når samfundsmæssige interesser taler for det, f.eks. i situationer hvor der er tale om særligt værdifulde råstoffer, og kun når hensyn til beskyttelsesinteresser ikke taler imod.
- At eventuel tilladelse til erhvervsmæssig indvinding uden for udlagte graveområder kun sker efter samtykke fra regionsrådet.
- Råstofplanen bør indeholde en redegørelse for de kortlagte råstofforekomster (art, kvalitet og mængde), det forventede samlede behov for råstoffer og den forventede produktion inden for regionen i planperioden, igangværende grave og udlagte graveområder, samt en belysning af råstofstrømmene, herunder import- og eksportmængder og en vurdering af bidrag fra sømaterialer.

Regionsrådene bør gennem kortlægningen og planlægningen sikre, at behovet for de forskellige arter og kvaliteter af råstoffer kan blive dækket og så vidt muligt udnyttet, før arealerne eventuelt beslaglægges til andre formål. Råstofplanlægningen kan forenkle kommunalbestyrelsens sagsbehandling, idet en række forhold omkring indvinding allerede kan være afklaret gennem regionsrådets planlægning.

I råstofplanen bør redegøres for den nødvendige fremtidige kortlægning af hensyn til opretholdelse af en stabil fremtidig råstofforsyning, der kan dække råstofbehovet i bygge- og anlægssektoren og i erhvervslivet i øvrigt. Det vil i den forbindelse være hensigtsmæssigt at opstille et program for råstofkortlægningen i den kommende planperiode, herunder yderligere kortlægning af kendte forekomster og efterforskning efter nye forekomster.

Den regionale råstofplan kan indeholde en vurdering af, hvilke veje i området der kan opnås vejadgang til. Vurderingen skal sikre, at potentielle indvindere ikke opstiller urealistiske forventninger til vejbetjeningen af et fremtidigt graveområde.

4.2 Kommuneplanlægning

Kommunalbestyrelsen er bundet af råstofplanen, jf. § 11, stk. 4, nr. 6, i lov om planlægning. Det betyder, at kommuneplanen ikke må stride mod en råstofplan udarbejdet af regionsrådet efter råstoflovens § 5 a.

Da kommunalbestyrelsen er bundet af den regionale råstofplans udlæg af råstofgrave- og råstofinteresseområder, bør disse arealudlæg fremgå af kortet over kommuneplanens hovedstruktur. Herved kan disse bindinger ses i sammenhæng med de øvrige bindinger inden for kommunens geografiske område.

De bestemmelser i den regionale råstofplan, der er relevante for planlægningen af arealanvendelsen inden for kommunens geografiske område, skal fremgå af redegørelsen til kommuneplanen således, at andre myndigheder, erhvervslivet, foreninger og borgere kan gøre sig bekendt med råstofplanen og dens forhold til andre arealudpegninger, jfr. planlovens § 11 e, stk. 1, nr. 6.

Kommunalbestyrelsen skal i sin planlægning være opmærksom på, at de områder, der er udlagt som graveområder, efter endt indvinding og udført efterbehandling kan benyttes til andre arealinteresser, herunder fritids- og landskabsformål.

Naturklagenævnets afgørelse af 9. marts 2010 (NKN-41-00066): Det er med Naturklagenævnets afgørelse præciseret, at denne planlægningskompetence alene ligger i kommuneplanen og altså ikke i råstofplanen. Kommunerne kan dog ikke planlægge for en arealanvendelse som kompromitterer råstofinteressen, hvorunder graveområdet er udlagt. Dvs. at hvis regionen har udlagt et graveområde ud fra den forudsætning, at forekomsten indvindes i højere grad, end det kan lade sig gøre ved en bestemt efterfølgende anvendelse, vil en sådan kommune- (eller lokal-) planlægning ikke være lovmedholdelig. Dette følger af kravet om, at kommunen i sin administration og planlægning er bundet af råstofplanen.

Som eksempel kan kommunen ikke kompromittere råstofinteressen ved at planlægge for f.eks. byudvikling i et graveområde, der er udlagt ud fra den forudsætning, at der skal indvindes så store mængder råstoffer, at indvindingen foretages under grundvandsspejl. Dette gælder naturligvis kun, hvis det ikke med efterbehandlingen vil være muligt at sikre byudviklingen. Regionen kan gøre indsigelse mod sådan kommune- og lokalplanlægning. For det nævnte eksempel følger det af kravet om, at kommunen i sin administration og planlægning er bundet af råstofplanen, at kommunen heller ikke ved stillingtagen til en indvindingsansøgning kan stille vilkår om, at indvinding ikke må ske under grundvandsspejlet af hensyn til den af kommunen ønskede anvendelse af arealet efterfølgende, hvis udlægget til graveområde hviler på en præmis om gravning under grundvandsspejlet af hensyn til råstofforsyningen. Undtaget herfra er dog vilkår dikteret af en konkret vurdering af hensynene nævnt i råstoflovens § 3.

4.3 Miljøvurdering

I forbindelse med miljøvurdering er der to vurderinger, der adskiller sig fra hinanden. Det er miljøvurdering af planer og programmer⁹⁾ og vurdering af virkning på miljøet (VVM)¹⁰⁾.

Nedenfor er kort beskrevet, hvor man i forbindelse med råstofplanlægning skal være opmærksom på, om der skal miljøvurderes.

4.3.1 Miljøvurdering af planer og programmer

Planer, der fastlægger rammerne for fremtidige anlægstilladelser til projekter, herunder planer for råstofindvinding, er som hovedregel omfattet af kravet om miljøvurdering efter lov om miljøvurdering.

Arealudlæg, der allerede er udpeget i en gældende plan, og som også indgår i en ny plan, er normalt ikke omfattet.

Ændringer i det omgivende miljø eller udviklingen i den faglige viden kan imidlertid betyde, at en opretholdelse af planen på dette grundlag skønnes at kunne påvirke miljøet væsentligt, så der skal gennemføres en miljøvurdering – uanset at der er tale om at opretholde en gældende planlægning.

Hvis planforslaget kun fastlægger arealanvendelsen for mindre områder eller alene indeholder mindre ændringer i forhold til gældende planer, skal der kun gennemføres en miljøvurdering, hvis planen må antages at kunne påvirke miljøet væsentligt.

Planmyndigheden skal til brug for afgørelsen af, om der skal gennemføres en miljøvurdering af en plan eller en planændring høre berørte myndigheder og tage hensyn til de kriterier, der fremgår af lovens bilag 2.

Beslutningen om ikke at gennemføre en miljøvurdering skal offentliggøres.

Hvis der skal gennemføres en miljøvurdering i forbindelse med udarbejdelsen af et planforslag, skal planmyndigheden indhente en udtalelse fra berørte myndigheder med henblik på at fastlægge indholdet af miljøvurderingen.

Planmyndigheden skal udarbejde en miljørapport. Miljørapporten kan indarbejdes i redegørelsen til planforslaget. Af loven fremgår, hvilke oplysninger miljørapporten som minimum skal indeholde.

Såvel miljørapporten som planforslag skal offentliggøres samtidig og sendes til berørte myndigheder med en høringsfrist på mindst 8 uger.

Efter udløbet af høringsperioden og under forudsætning af, at miljøministeren ikke har gjort indsigelse mod planforslaget, skal der udarbejdes en sammenfattende redegørelse, som offentliggøres samtidig med offentliggørelsen af planmyndighedens beslutning om endeligt at vedtage planforslaget.

Hvis planmyndigheden ikke vedtager planforslaget endeligt, er der ikke krav om udarbejdelse af en sammenfattende redegørelse.

Naturklagenævnet afgørelse af 26. juni 2009 (NKN-261-00144). Ifølge Naturklagenævnets afgørelse er det ikke nødvendigt i forbindelse med vedtagelsen af den regionale råstofplan direkte at miljøvurdere råstofinteresseområder, da disse områder først skal undersøges nærmere, før de kan udlægges til råstofgraveområder. Udpegningen af råstofinteresseområder er tilstrækkeligt dækket af råstofplanens overordnede miljøvurdering af forhold som transport, økonomi, landskabsændring, landskabsdynamik, og gener for naboer, herunder støv, støj, tung trafik og lignende af den samlede plan.

De råstofinteresseområder, der udlægges i råstofplanen, miljøvurderes i forbindelse med at regionens råstofplan miljøvurderes (hvad den bliver igennem høring osv.).

4.3.2 VVM

I forbindelse med konkrete projekter skal det undersøges, om der skal laves en VVM-redegørelse for projektet (råstofindvindingen).

Det fremgår af VVM-reglerne, at en række anlæg og projekter obligatorisk er VVM-pligtige (bilag 1), mens VVM-myndigheden for andre anlæg og projekter i hvert enkelt tilfælde på grundlag af nærmere angivne kriterier konkret skal lave en screening for at afgøre, om anlægget må antages at kunne påvirke miljøet væsentligt (bilag 2) (screening). Hvis resultatet af dette skøn er, at anlægget må antages at kunne påvirke miljøet væsentligt, vil projektet være VVM-pligtigt.

For VVM-pligtige anlæg gælder, at råstofindvindingstilladelsen ikke må gives, før VVM-redegørelsen med tilhørende kommuneplantillæg er endeligt vedtaget af kommunalbestyrelsen. Se nærmere i Kapitel 9.2.

Der henvises til de relevante paragraffer i Planloven¹¹⁾ samt tilhørende bekendtgørelse¹²⁾.

4.3.3 Forholdet mellem lov om miljøvurdering af planer og programmer og VVM

Hvis kommuneplantillægget, som er tilvejebragt som følge af VVM-regler (VVM-pligt), indeholder retningslinjer, der ændrer den gældende kommuneplan, vil kravet til miljøvurderingen skulle opfylde såvel planlovens¹³⁾ regler om VVM som bestemmelserne i lov om miljøvurdering af planer og programmer¹⁴⁾.

Da procedurerne stort set er sammenfaldende, vil en opfyldelse af begge regelsæt kunne opnås, ved at kommunalbestyrelsen, udover at opfylde planlovens VVM-bestemmelser, påser overholdelsen af bestemmelserne i lov om miljøvurdering af planer og programmer om høring af berørte myndigheder, udarbejdelse af et forslag til overvågningsprogram samt udarbejdelse af den sammenfattende redegørelse med fastlæggelse af det endelige overvågningsprogram.

Der henvises til Planloven¹⁵⁾ og bekendtgørelse om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning¹⁶⁾, samt Vejledning om VVM i planloven¹⁷⁾.

4.4 Internationale naturbeskyttelsesområder

Vand- og Natura 2000-planer med indsatsprogrammer forelå med udgangen af 2011, og de er bindende for regionsrådets udarbejdelse af råstofplaner og for kommunalbestyrelsens behandling af ansøgninger om råstofstilladelse.

Efter bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter¹⁸⁾, at der i de internationale beskyttelsesområder ikke må planlægges for en række formål. Dette gælder således udlæg i råstofplanen af nye områder til råstofindvinding på land, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 2, nr. 4.

Der kan dog efter bekendtgørelsens § 5, stk. 4, planlægges for foranstaltninger, som vil medføre forbedringer af naturforholdene i det berørte område. Regionen kan opstille forudsætningerne for at et berørt område udpeges jf. afsnit 4.2 og 8.1. Ministeren kan i særlige tilfælde og under respekt af Habitatdirektivets artikel 6 meddele tilladelse til fravigelse af § 5, stk. 2, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 4.

Overvejelser om en tilladelse til indvinding i disse beskyttelsesområder vil altid omfatte en gennemgang (screening) for at afklare, om råstofindvindingen må antages at kunne få væsentlig virkning på miljøet. Afklaringen skal ske med baggrund i indvindingens karakteristika, mulige miljøpåvirkninger samt omgivelsernes sårbarhed. Den danner grundlag for en vurdering af behovet for en VVM-procedure.

Der skal endvidere altid gennemføres en særlig konsekvensvurdering, der skal afklare, om en tilladelse til råstofindvinding vil komme i konflikt med de internationale beskyttelseshensyn. Der henvises i den forbindelse til vejledning om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.¹⁹⁾

4.5 Lokalplanlægning

I henhold til lov om planlægning²⁰⁾ skal der, eller kan der, i visse tilfælde udarbejdes lokalplaner i forbindelse med råstofindvinding.

Men de fleste af de forhold, der kan reguleres i en lokalplan, reguleres også efter råstofloven i de vilkår, der fastsættes for en råstofstilladelse, jf. råstoflovens § 7. Råstofmyndighedens vide beføjelser til at fastsætte vilkår for indvindingstilladelser må bl.a. ses i sammenhæng med lovens formåls- og anvendelsesparagraffer, jf. §§ 1 og 3.

Der vil derfor i almindelighed ikke være behov for, at kommunalbestyrelsen udarbejder en lokalplan i forbindelse med råstofindvinding udover de tilfælde, hvor der er lokalplanpligt. Se afsnit 4.5.1.

Kommunalbestyrelsens ønsker om tilrettelæggelse af råstofindvindingen og den efterfølgende arealanvendelse vil normalt kunne varetages i de vilkår, der stilles i råstofstilladelsen.

Hvis der er lokalplanpligt, eller kommunalbestyrelsen vælger at udarbejde en lokalplan, skal den være i overensstemmelse med råstofstilladelsen jf. kap 10.4.12.

4.5.1 Lokalplanpligt

Efter planlovens²¹⁾ § 13, stk. 2, skal en lokalplan tilvejebringes, før der gennemføres større udstykninger eller større bygge- og anlægsarbejder.

Råstofindvinding og eventuelle anlæg i forbindelse hermed henhører under begrebet bygge- og anlægsarbejder. I nogle tilfælde vil en råstofindvinding derfor kræve udarbejdelse af lokalplan.

Det er kommunalbestyrelsen som lokalplanmyndighed, der afgør, om en given råstofindvinding er et »større« arbejde, der kræver, at en lokalplan tilvejebringes. Ved afgørelsen af dette spørgsmål skal der lægges afgørende vægt på, om den påtænkte råstofindvinding fremkalder væsentlige ændringer i det bestående miljø. Afgørelsen af lokalplanpligtsspørgsmålet vil således især bero på relationerne til omgivelserne, herunder om arealet ligger i nærheden af eksisterende eller planlagt bebyggelse eller

rekreative arealer. Indvindingens omfang, nødvendigt byggeri og maskineri mv. vil også have betydning for afgørelsen. Kommunalbestyrelsens afgørelse af spørgsmålet om lokalplanpligt kan påklages til Naturklagenævnet, jf. planlovens § 58, stk. 1, nr. 4.

Tilladelsen til indvinding må i givet fald stemme overens med lokalplanen. Der henvises til Kapitel 10.4.12.

4.5.2 Lokalplanret

Efter planlovens²²⁾ § 13, stk. 1, kan kommunalbestyrelsen tilvejebringe en lokalplan med henblik på at regulere en række forhold af betydning for arealanvendelsen, herunder i forbindelse med råstofindvinding.

Ønsker kommunalbestyrelsen at regulere forhold som f.eks. forhold af betydning for den senere arealanvendelse eller sikring af en efterbehandling, der muliggør en mere aktiv anvendelse af området til ferie- eller rekreative formål, indgår området i eller ligger i nærheden af byområder, kan det være nødvendigt at benytte lokalplanretten til at fastlægge de nærmere retningslinjer herfor i en lokalplan, inden indvindingen starter. Eksempler herpå er de store tidligere og nuværende råstofområder Hedeland og Tarup Davinde.

En lokalplan kan bl.a. regulere tilkørselsforhold, vejforhold, terrænregulering, hegningsforhold, afskærmning og placering af bygninger mv. Det kan f.eks. være fastlæggelse af retningslinjer for efterbehandling af et graveområde til forskellige formål, terrænregulering, beplantning eller sikring af områdets sammenhæng med de omliggende arealer efter afslutning af gravningen jf. planlovens § 15.

4.6 Plan- og tilladelsesproces

4.6.1 Råstofplanen

Regionsrådet skal hvert fjerde år gennemgå råstofplanen i forbindelse med revisionen af den regionale udviklingsplan for at vurdere, om der er behov for revision af råstofplanen.

Regionsrådet indkalder ideer, forslag m.v. med henblik på planlægningsarbejdet med råstofplanen. Indkaldelsen skal indeholde en beskrivelse af status på området, herunder regionsrådets vurdering af behovet for revision af råstofplanen, samt beskrive hovedspørgsmålene i forbindelse med kommende planlægning. Indkaldelsen kan ske i form af et debatoplæg.

Indkaldelsen sker ved offentlig bekendtgørelse til en bred kreds af interessenter, med henblik på en offentlig debat, der kan sikre, at statslige og kommunale myndigheders, erhvervets og borgernes interesser indgår i planlægningen, ligesom hensynet til den regionale udviklingsplan og regionplan 2005 varetages. Der vil i høringsperioden på mindst 8 uger være mulighed for at fremkomme med ændringsforslag, indsigelser og bemærkninger.

Som følge af den delte kompetence mellem regionsrådet, der har plankompetencen, og kommunalbestyrelsen, der har tilladelseskompetencen, samt de mange sektorinteresser, der kan blive berørt af råstofindvinding, er det væsentligt at de centrale aktører på et tidligt tidspunkt inddrages i planprocessen, f.eks. ved etablering af et forum for dialog mellem de væsentligste interessenter.

I høringsperioden har interessenterne mulighed for at indsende bemærkninger mv. til regionsrådet. På baggrund af de indkomne bemærkninger træffer regionsrådet endelig beslutning om, hvorvidt planen skal revideres. Regionsrådet udarbejder herefter forslag til en råstofplan.

Regionsrådet sender forslaget til berørte statslige myndigheder²³⁾, de kommunale myndigheder, råstofbranchen, andre erhvervsorganisationer, de grønne organisationer. Inden forslaget til råstofplanen sendes i offentlig høring, sendes miljøscreeninger i parthøring hos de relevante ejere og naboer.

Ifølge forvaltningsloven²⁴⁾ er borgere med en individuel interesse i sagen part og skal derfor partshøres.

Naturklagenævnets afgørelse af den 26. juni 2009 (NKN-41-00068) og Naturklagenævnets afgørelse den 7. september 2009 (NKN-41-00083). Naturklagenævnet hjemviste henholdsvis råstofplan 2008 for Region Midtjylland og råstofplan 2008 for Region Syddanmark til fornyet realitetsbehandling. Årsagen var manglende partshøring af ejere af ejendomme i nyudpegede råstofgraveområder og naboer til nyudpegede råstofgraveområder.

Efter offentlighedsperioden tager regionsrådet stilling til de indkomne høringssvar. Råstofplanen kan ikke vedtages endeligt, hvis den statslige enhed til varetagelse af statslige interesser har gjort indsigelse mod planen til regionsrådet inden udløbet af indsigelsesfristen.

4.6.2 Kommuneplanen

Kommunalbestyrelsen er bundet af den regionale råstofplan, som kommunen, når regionsrådet har vedtaget råstofplanen endeligt, skal optage og respektere i kommuneplan.

5. Ikke-erhvervsmæssig indvinding

Kapitel 5 handler om den ikke-erhvervsmæssig indvinding, der kan gennemføres uden tilladelse efter råstofloven, men som kan forudsætte en anmeldelse til kommunalbestyrelsen. Desuden omtales forholdet til anden lovgivning. Der gives tillige en særlig gennemgang af spørgsmålet om den ikke-erhvervsmæssige indvinding på strandarealer og de særlige regler herfor.

5.1 Generelt

For at en indvinding kan betegnes som ikke-erhvervsmæssig må gælde

- At de mængder, der indvindes, er beskedne
- At materialerne ikke videresælges til brug i bygge- og anlægssektoren, og
- At materialerne fortrinsvis anvendes umiddelbart omkring indvindingsstedet til private formål.

Anmeldelse til kommunalbestyrelsen indgives på et særligt skema. Indvindingen kan påbegyndes, straks efter anmeldelsen er indgivet til kommunalbestyrelsen. Hvis indvindingen forudsætter tilladelse efter anden lovgivning, f.eks. naturbeskyttelsesloven eller skovloven, må indvindingen dog ikke gå i gang, før disse tilladelser er indhentet. Kommunalbestyrelsen har ikke samordningspligt for anmeldelser og anmelderen må derfor selv indhente de fornødne tilladelser efter anden lov.

5.2 Forholdet til anden lovgivning

Kommunalbestyrelsen bør gøre anmelderen opmærksom på, at anmelder selv skal søge om tilladelser, der er fornødne efter anden lovgivning, samt oplyse hvilken myndighed en særskilt ansøgning skal sendes til.

På indvindingsarealer kan der forekomme fortidsminder, som er beskyttet i henhold til museumslovens²⁵⁾ § 29 e. Bestemmelsen indebærer et forbud mod ændring af fortidsmindernes tilstand. Ligeledes er sten- og jorddiger beskyttet i henhold til museumslovens § 29 a.

I skovloven²⁶⁾ skelnes ikke mellem erhvervsmæssig og ikke-erhvervsmæssig indvinding. Der kræves derfor dispensation fra skovlovens forbud mod terrænændringer i lovens § 11 til indvinding på fredskovspligtige arealer. Loven administreres af Naturstyrelsens lokale enheder. Der kan i forbindelse med dispensation fastsættes særlige vilkår efter lovens § 39, herunder om der skal udlægges erstatningsskov.

En ikke-erhvervsmæssig indvinding vil endvidere kunne være planlagt på arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens²⁷⁾ bestemmelser om beskyttede naturtyper, beskyttelseslinjer i forhold til strande og ferske vande eller fortidsminder, jf. Kapitel 9.3.3. I så fald er det en forudsætning, at der gives dispensation eller tilladelse i henhold til disse bestemmelser.

En ikke-erhvervsmæssig indvinding vil endelig kunne være planlagt på arealer, hvor der findes skjulte fortidsminder, der er omfattet af museumslovens § 27.

5.3 Anmeldelse ved indvinding over 200 m³

Såfremt den ikke-erhvervsmæssige indvinding på en ejendom vil overstige 200 m³ årligt, skal der inden indvindingens påbegyndelse ske anmeldelse til den pågældende kommunalbestyrelse, jf. råstoflovens § 7, stk. 2. Anmeldelsen skal indgives på et særligt skema, der fås hos Naturstyrelsen og ligger på styrelsens hjemmeside. Anmeldelsen skal indeholde de oplysninger, der fremgår af skemaet, og det skal være underskrevet af ejendommens ejer.

5.3.1 Kommunalbestyrelsens vurdering

Indvindingen kan påbegyndes i umiddelbar forlængelse af, at anmeldelsen er indgivet til kommunalbestyrelsen. Det er derfor vigtigt, at kommunalbestyrelsen i givet fald reagerer hurtigt, såfremt der er særlige forhold, der skal tages i betragtning. Under alle omstændigheder er der - bortset fra strandbredder mv. jf. pkt. 5.4.1 - en frist på 4 uger for kommunalbestyrelsen til at stille vilkår.

Kommunalbestyrelsen må ud fra oplysningerne i skemaet vurdere, om anmeldelsen kan omfatte en længere indvindingsperiode, eller om det, bl.a. af hensyn til muligheden for at fastsætte vilkår, vil være mest hensigtsmæssigt alene at lade anmeldelsen omfatte det pågældende år.

Kommunalbestyrelsen bør i sidstnævnte tilfælde underrette anmelder om, at anmeldelsen kun vil omfatte det pågældende år, og at der skal indsendes en anmeldelse på ny, såfremt den ikke-erhvervsmæssige indvinding vil overstige 200 m³ i et senere år.

Udgangspunktet i råstofloven er, at muligheden for den ikke-erhvervsmæssige indvinding er en rettighed knyttet til ejendommen. Såfremt kommunalbestyrelsen skønner, at en ikke-erhvervsmæssig indvinding vil medføre uønskede landskabelige forandringer eller af andre årsager ikke bør gennemføres, kan der derfor ikke gives afslag efter råstofloven, men der må i stedet rejses en fredningssag efter naturbeskyttelsesloven eller anden relevant lovgivning.

Såfremt kommunalbestyrelsen ud fra anmeldelsen kan se, at iværksættelse af den ikke-erhvervsmæssige indvinding forudsætter tilladelse efter anden lovgivning, bør kommunalbestyrelsen snarest gøre anmelderen opmærksom herpå, samt oplyse til hvilken myndighed, særskilt ansøgning skal indgives. Det kan f.eks. dreje sig om ledningstraceer på ejendommen.

5.3.2 Særlige vilkår

Kommunalbestyrelsen kan inden 4 uger efter modtagelsen af anmeldelsen stille særlige vilkår for indvindingen og efterbehandlingen. Hvilke vilkår, der i givet fald skal stilles, beror på kommunalbestyrelsens skøn i den konkrete sag.

Selv om kommunalbestyrelsen ikke har til hensigt at fastsætte særlige vilkår på baggrund af en anmeldelse, vil det være i overensstemmelse med god forvaltningsskik, hvis kommunalbestyrelsen orienterer anmelderen om, at anmeldelsen er modtaget, og at indvindingen kan gennemføres. Desuden bør anmelderen orienteres om sin pligt til at gennemføre efterbehandling, jf. pkt. 5.3.3.

5.3.3 Efterbehandling

I henhold til § 7, stk. 3, i råstofloven har indvinderen en pligt til at gennemføre efterbehandling af det areal, der er omfattet af den ikke-erhvervsmæssige indvinding, såfremt indvindingen er af en sådan størrelse, at den er anmeldepligtig, dvs. overstiger 200 m³ årligt.

Det er hensigten hermed at sikre, at arealerne efterbehandles, så de ikke virker skæmmende for omgivelserne, f.eks. ved at skrænterne udjævnes.

5.3.4 Underretning og klage

Kommunalbestyrelsens afgørelser om vilkår efter råstofloven for ikke-erhvervsmæssige indvindinger samt vilkår for og forbud mod ikke-erhvervsmæssige indvindinger på strandbredder m.v., jf. pkt. 5.4, kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. lovens § 13, stk. 1. Se hertil afsnit 11.7.

Kommunalbestyrelsen skal underrette ansøgeren herom ved sagens afgørelse. Der henvises nærmere til Kapitel 11.8.

Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at underrette andre om afgørelsen. Dog skal Kystdirektoratet underrettes om afgørelser vedrørende indvinding på strandbredder.

5.4 Særligt om indvinding på strandbredder mv.

5.4.1 Almindelig indvinding på strandbredder

Såfremt en ikke-erhvervsmæssig indvinding skal foregå på strandbredder og andre kyststrækninger, har kommunalbestyrelsen mulighed for - også efter 4 ugers fristen - ikke blot at fastsætte vilkår, men også at nedlægge forbud mod den ikke-erhvervsmæssige indvinding.

I henhold til § 9 i cirkulære om kommunalbestyrelsens behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding (administrationscirkulæret)²⁸⁾ skal kommunalbestyrelsen forelægge anmeldelsen for Kystdirektoratet, såfremt den ansøgte råstofindvinding påtænkes foretaget på strandbredder og andre kyststrækninger, hvor der ikke findes sammenhængende landvegetation, og ved sagens afgørelse skal kommunalbestyrelsen følge Kystdirektoratets indstilling om vilkår eller forbud. Kommunalbestyrelsens afgørelse kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. pkt. 5.3.4.

5.4.2 Indvinding på naboarealer til havneanlæg

Rundt langs kysten er der en række eksempler på, at der sker aflejring af sand og ral i større omfang på den ene side af havnen på grund af havnemolernes indvirkning på strømforholdene langs kysten. Når aflejringerne har nået en vis størrelse, kan der derefter ske en tilsanding af selve havnearealerne, hvorfor der nogle steder af forebyggelsesmæssige årsager sker gravning og bortkørsel af sand og ral.

Hvor det drejer sig om flytninger eller indvinding af strandsand på naboarealer til havnearealer, er der i tidens løb dannet en administrationspraksis, hvorved der er blevet lagt en skillelinje mellem erhvervsmæssig og ikke-erhvervsmæssig indvinding. Der henvises tillige til Kapitel 3.3.

Denne skillelinje kan illustreres således:

- Fjernelse af strandsand fra strandarealer for derved at forebygge tilsanding af en havn og/eller et havneindløb betragtes som råstofindvinding, fordi der ikke er tale om et egentligt anlægsarbejde. Hvis materialet anvendes erhvervsmæssigt uden for det område, hvor det er blevet opgravet, må indvindingen betragtes som erhvervsmæssig.
- Indvinding af strandsand, der udlægges på strandarealerne på den anden side af havnen for der at indgå i de fortsatte kystprocesser (strandfodring), betragtes som ikke-erhvervsmæssig indvinding.
- Indvinding af strandsand, der flyttes til andre strandarealer som strandforbedring, eller som anvendes til anlægsarbejder m.v., betragtes som erhvervsmæssig indvinding.

5.4.3 Erhvervsmæssig / ikke-erhvervsmæssig, ankeafgørelser m.m.

Råstofindvinding på strandarealer er efterhånden ikke særligt almindeligt, men der findes nogle få principielle afgørelser, der kan tjene til belysning af administrationspraksis.

Overfredningsnævnet har ved afgørelse af 1. juni 1988 stadfæstet en dispensation fra naturfredningslovens strandbeskyttelseslinje til råstofindvinding på et strandareal, der tilgrænser en privat havn på samme ejendom. Råstofindvindingen havde til formål at forebygge

tilsanding af havneindløbet, og det indvundne sand blev anvendt til vedligeholdelsesarbejder på ejerens ejendom. Det fremgår af sagen, at ejeren har indsendt en anmeldelse om ikke-erhvervsmæssig anvendelse til amtet, der ikke har bemærkninger til sagen. Overfredningsnævnet præciserer i sin afgørelse, at materialerne ikke må anvendes uden for ejendommen.

Byrettens dom af 10. oktober 1989. En vognmand blev idømt en bøde på 1.000 kr. for ulovlig erhvervsmæssig råstofindvinding på et strandareal. Vognmanden havde kontrakt på transport af sand fra strandarealet til brug for en støberivirksomhed, der havde tilladelse til at indvinde sand til brug for metalstøbeforme. Vognmanden leverede på eget initiativ - og med ejerens mundtlige godkendelse - sand til et lokalt byggeri.

Miljøankenævnets afgørelse af 8. februar 1990. Miljøankenævnet har ved afgørelsen stadfæstet et afslag til fortsat erhvervsmæssig råstofindvinding på et strandareal. Arealet ejes af en vognmand, der ønskede at kunne fortsætte indvinding af grus med et årligt omfang på op til 800 m³ til brug for lokale anlægsarbejder.

Et amtsråd har ved afgørelse af 28. december 1993 meddelt tilladelse til, at en kommune på et kommunalt ejet strandareal kan foretage erhvervsmæssig indvinding af sand med henblik på kystfodring på et andet kommunalt ejet strandareal beliggende i en afstand af mere end 2 km.

Naturklagenævnets afgørelse af 13. oktober 1998 (J. nr. 97-42/420-0001). Naturklagenævnet har ved afgørelsen fastslået, at udgravninger af sand med det primære formål at friholde en havn for tilsanding kan betegnes som råstofindvinding, idet sandet blev solgt til den entreprenør, der forestod gravearbejdet, og derefter anvendtes erhvervsmæssigt uden for det område, hvor det var blevet opgravet. Nævnet stadfæstede på den baggrund amtets tilladelse efter råstoflovens § 7, stk. 1.

6. Prøvegravninger

Kapitel 6 handler om prøvegravning. Prøvegravning på mere end 200 m³ skal anmeldes til kommunalbestyrelsen, inden prøvegravningen påbegyndes. Kapitlet gennemgår, hvordan kommunalbestyrelsen behandler anmeldelser. Endelig gives der en gennemgang af forholdet til anden lovgivning.

6.1 Generelt

Prøvegravning på mere end 200 m³ skal anmeldes til kommunalbestyrelsen, inden gravningen foretages.

Ved opgørelsen af prøvegravningsmængde skal der tages hensyn til den samlede opgravningsmængde, inkl. overjord på det pågældende areal, og ikke størrelsen af mængden for hvert enkelt prøvegravningshul.

Reglerne om anmeldelse af prøvegravning gælder også for arealer, hvor der er meddelt tilladelse til råstofindvinding, men hvor indvinding ikke er igangsat.

6.2 Anmeldelse ved prøvegravning over 200 m³

Anmeldelsen skal indgives på et særligt skema, der fås hos Naturstyrelsen og som ligger på styrelsens hjemmeside. Anmeldelsen skal indeholde de oplysninger, der fremgår af skemaet, herunder at skemaet skal være underskrevet af ejendommens ejer.

6.2.1 Kommunalbestyrelsens vurdering

Gravningen kan påbegyndes i umiddelbar forlængelse af, at kommunalbestyrelsen har modtaget anmeldelsen. Det er derfor vigtigt, at kommunalbestyrelsen reagerer hurtigt, såfremt der er særlige forhold, der skal tages i betragtning. Under alle omstændigheder er der en frist på 4 uger for kommunalbestyrelsen til at stille vilkår.

6.2.2 Særlige vilkår

Kommunalbestyrelsen kan inden 4 uger efter anmeldelsens modtagelse stille særlige vilkår for prøvegravningen. Hvilke vilkår, der i givet fald skal stilles, beror på kommunalbestyrelsens skøn i den konkrete sag.

Selv om kommunalbestyrelsen ikke har til hensigt at fastsætte særlige vilkår på baggrund af en anmeldelse, vil det være i overensstemmelse med god forvaltningsskik, hvis kommunalbestyrelsen orienterer den pågældende om, at anmeldelsen er modtaget, og at prøvegravningen kan gennemføres.

Kommunalbestyrelsen bør i denne forbindelse understrege forpligtelsen til at indberette til GEUS om resultaterne af prøvegravningen, jf. råstoflovens § 28, stk. 1.

6.2.3 Efterbehandling

I henhold til § 7, stk. 3, i råstofloven er der en pligt for entreprenøren til at gennemføre efterbehandling af det areal, der er berørt af prøvegravningen.

Kommunalbestyrelsen skal som tilsynsmyndighed påse, at der foretages efterbehandling, og i modsat fald skal der gives lovliggørelsespåbud med hjemmel i lovens § 33. Der henvises nærmere til Kapitel 13.3.

6.2.4 Underretning og klage

Kommunalbestyrelsens afgørelser om vilkår efter råstofloven for prøvegravninger kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. lovens § 13, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen skal underrette anmelderen herom ved sagens afgørelse. Der henvises nærmere til Kapitel 11.7.1.

Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at underrette andre end entreprenør og ejer om afgørelsen.

6.3 Forholdet til anden lovgivning

Såfremt kommunalbestyrelsen ud fra anmeldelsen kan se, at iværksættelse af prøvegravningen forudsætter tilladelse efter anden lovgivning, bør kommunalbestyrelsen snarest gøre anmelderen opmærksom herpå, samt oplyse til hvilken myndighed, særskilt ansøgning skal indgives, se Kapitel 9.3.

7. Erhvervsmæssig indvinding

Kapitel 7 behandler begrebet erhvervsmæssig råstofindvinding, herunder hvilke forarbejdnings- og industrianlæg, der også er omfattet af en tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding. Endvidere gennemgås afgrænsningen mellem fremskaffelse af råstoffer ved indvinding og anvendelsen af overskudsmaterialer, der fremkommer ved udgravninger i forbindelse med anlægsarbejder.

7.1 Indvinding generelt

Kommunalbestyrelsen er myndighed for tilladelser til råstofindvinding på land, jf. lovens § 7, stk. 1.

Kravet om tilladelse efter lovens § 7, stk. 1, er ikke kun knyttet til selve gravningen og indvindingen af råstoffer, men også til opstillingen af anlæg og forarbejdningen af råstoffer i råstofgraven eller i tæt forbindelse med råstofgraven, f.eks. på et tilgrænsende areal.

Endvidere er en eventuel videregående industriel råstofforbrugende produktion omfattet af kravet om tilladelse efter råstofloven, såfremt den foregår på arealer i råstofgraven, medmindre det pågældende produktionsanlæg skal godkendes som listevirksomhed efter miljøbeskyttelsesloven.

I forbindelse med en tilladelse omfatter de stillede vilkår om miljøforhold m.m. ikke blot selve indvindingen, men også virksomhedens drift i råstofgraven, jf. lovens § 10, stk. 1, nr. 1.

Med hensyn til afgrænsning mellem ikke-erhvervsmæssig og erhvervsmæssig indvinding henvises til Kapitel 5.4.3, hvor der gennemgås en række eksempler og principielle afgørelser.

7.2 Vilkår efter råstofloven for forarbejdnings- og industrianlæg i råstofgrave

Etablering af råstofforarbejdende anlæg, såsom grusværker, stenkuserier og mørtelværker, er også omfattet af kommunalbestyrelsens kompetence efter råstoflovens § 7, stk. 1, såfremt de placeres på indvindingsstedet. Det samme gælder cementstøberier, betonstøberier og betonblanderier med en årlig produktion på under 20.000 tons. Endvidere gælder det for teglværker, molerværker m.fl., hvis de er under en vis produktionskapacitet.

Det betyder, at der skal stilles vilkår af miljømæssig art i tilladelser efter råstofloven med henblik på at minimere generne fra disse råstofforarbejdende og råstofforbrugende anlæg.

De råstofforbrugende anlæg, der ikke er omfattet af kommunalbestyrelsens kompetence efter råstofloven, selv om de placeres i en råstofgrav, er virksomheder, der er omfattet af bekendtgørelse om godkendelse af listevirksomheder (Godkendelsesbekendtgørelsen)²⁹⁾. Dette gælder således de ovenfor nævnte anlæg over den nævnte produktionskapacitet, samt en række andre anlæg, se nærmere godkendelsesbekendtgørelsen.

De råstofforbrugende anlæg er angivet i bilag 1 pkt. B om forarbejdning af visse råstoffer, og bilag 2 pkt. B om forarbejdning af visse råstoffer.

Anlæg for behandling eller oparbejdning af affald samt nedknusning af affald, og anlæg for oplagring eller deponering af affald, herunder containerpladser, fyldpladser, lossepladser og specialdepoter er heller ikke omfattet af kommunalbestyrelsens kompetence efter råstofloven, selv om de etableres i en råstofgrav. Der henvises til godkendelsesbekendtgørelsens bilag 1, K og bilag 2, K.

Godkendelsesbekendtgørelsens liste over de godkendelsespligtige virksomheder indebærer i øvrigt, at mørtelværker, grusværker og stenknuserier, der etableres uden for indvindingsstedet, ikke skal særskilt godkendes hverken efter miljøbeskyttelsesloven eller råstofloven, men der skal indhentes en landzonetilladelse.

Virksomheder, der ikke er godkendelsespligtige efter miljøbeskyttelsesloven³⁰⁾, er dog omfattet af bestemmelsen i miljøbeskyttelseslovens § 42. Efter denne bestemmelse kan en kommunalbestyrelse meddele påbud om, at forureningen skal nedbringes, såfremt virksomheden medfører uhygiejniske forhold eller væsentlig forurening.

Forbud kan meddeles, hvis ulemperne ikke afhjælpes.

Bestemmelsen vil kun i ganske særlige tilfælde få betydning for råstofindvindinger, der finder sted på grundlag af en tilladelse efter råstofloven. Normalt har kommunalbestyrelsen taget de miljømæssige forhold i betragtning og fastsat de nødvendige vilkår i forbindelse med råstoftilladelsen.

7.2.1 Import af råstoffer fra andre råstofgrave til videresalg

Kommunalbestyrelsen kan med baggrund i lovens § 7 stk. 1, tillade import af råstoffer til videreforarbejdning til en råstofgrav, så længe der er tale om råstoffer i lovens forstand. Import til en råstofgrav af råstoffer fra andre råstofgrave eller fra havet kan være en forudsætning for at producere det færdige produkt, der kan fremstilles i et mørtelværk eller andre forarbejdningsanlæg. Der kan også blot være tale om at tilføre råstoffer for at kunne opnå den rette kornstørrelsesfordeling til fremstilling af eksempelvis stabilt grus eller et tilslag til beton.

Import af råstoffer til en råstofgrav forudsætter ikke dispensation fra forbudsreglen i jordforureningslovens³¹⁾ § 52.

7.3 Råstofindvinding eller gravearbejde

Begrebet erhvervsmæssig indvinding er ikke defineret i råstofloven, og den nærmere afgrænsning heraf må i tvivlstilfælde afgøres konkret af kommunalbestyrelsen.

Ved vurderingen af spørgsmålet må der bl.a. lægges vægt på, om formålet med indvindingen er at udnytte råstofferne erhvervsmæssigt, det vil sige til industriel anvendelse, eller med henblik på videresalg til brug inden for bygge- eller anlægssektoren o.l., eller om råstofferne opgraves som led i et bygge- eller anlægsarbejde.

Gennemførelse af større bygge- og anlægsarbejder, så som større byggerier, vejanlæg, havneanlæg vil ofte medføre, at der fremkommer store mængder »overskudsjord«. Denne overskudsjord vil foruden overfladejorden (muld) kunne være blandede morænematerialer (råjord) eller geologisk mere rene forekomster som sand, grus og sten.

Såfremt overskudsmaterialerne anvendes andetsteds inden for det pågældende bygge- og anlægsarbejde, vil der normalt ikke være tale om råstofindvinding, der kræver tilladelse efter lovens § 7, stk. 1. Råjord, der fremkommer ved udgravninger i forbindelse med et bygge- og anlægsarbejde, er således ikke omfattet af råstofloven, såfremt det er nødvendigt, at råjorden fjernes som led i projektets gennemførelse.

Det kræver normalt heller ikke tilladelse, hvis råjorden anvendes i projektet eller blot udlægges som opfyldning i forbindelse med projektet. Regulære jordflytninger, der eksempelvis sker i et vejarbejdes længdeprofil, samt terrænreguleringer i almindelighed vil således normalt ikke kræve tilladelse efter lovens § 7, stk. 1.

De samme betragtninger gælder også for de egentlige råstoffer, hvis de fremkommer i forbindelse med et bygge- og anlægsarbejde, f.eks. som led i gennemførelsen af et vejprojekt.

For så vidt angår råstofindvinding i forbindelse med vejanlæg henvises til cirkulæreskrivelse til Motorvejskontorer, amtskommuner og kommuner om råstofindvinding i forbindelse med vejanlæg.³²⁾

Selv om råjord eller egentlige råstoffer bortkøres med henblik på anvendelse uden for de pågældende anlægsprojekter, vil der som udgangspunkt ikke være tale om en erhvervsmæssig udnyttelse af råstoffer, der kræver tilladelse. Det hænger sammen med, at materialerne ikke er fremkommet ved en indvinding med henblik på økonomisk udnyttelse til bestemte formål, men er »blevet tilovers« ved et bygge- eller anlægsprojekt.

Derimod vil der være tale om en råstofindvinding, såfremt der i forbindelse med et givet bygge- og anlægsarbejde o.lign. udgraves råstoffer ud over, hvad der er nødvendigt som forudsætning for projektets gennemførelse. Dette gælder således, hvis der graves dybere end nødvendigt på en byggeplads, ved etablering af en mindre sø eller i forbindelse med et vejanlæg, eller såfremt der foretages opgravning uden for selve vejtracéet, f.eks. som sidetag. Det gælder såvel, hvis råstofferne anvendes i projektet, som hvis de bortkøres til andre formål.

Der vil ligeledes være tale om råstofindvinding, såfremt udgravningstakten i et anlægsarbejde ikke umiddelbart styres af ønsket om at få færdiggjort anlægsarbejdet, men snarere styres af afsætningsmulighederne. Dette gælder, såvel hvis udgravningsmaterialerne leveres som råstoffer til anvendelse til bestemte formål, som hvis materialerne udbydes til salg i konkurrence med råstoffer indvundet i godkendte råstofgrave.

Som eksempel på en sag, hvor der var tale om råstofindvinding, kan nævnes udgravning af en sø til udlægning som naturområde. Udgravningen ønskes strakt over 3 år, fordi de udgravede materialer vil bestå af sand, der af entreprenøren ønskes solgt som råstof til de kunder, der måtte komme i løbet af graveperioden.

Der kan naturligvis forekomme en række grænsetilfælde, der nødvendiggør en nærmere fortolkning af, om anvendelse af »overskudsmaterialer« kræver en tilladelse efter råstofloven.

8. Kommunalbestyrelsens administrationsgrundlag

Kapitel 8 behandler grundlaget for kommunalbestyrelsens sagsbehandling af en ansøgning om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding, dvs. forholdet til den regionale råstofplan, natur- og vandplaner, samt de samfundsmæssige hensyn.³³⁾

8.1 Den regionale råstofplan

Råstofplanen udgør det overordnede grundlag for, hvorvidt der i det konkrete tilfælde skal meddeles tilladelse til råstofindvinding eller ej.

Kommunalbestyrelsen er i sin administration bundet af den regionale råstofplan og de heri udlagte graveområder og råstofinteresseområder. Det betyder, at kommunalbestyrelsen som udgangspunkt skal give råstof tilladelse til ansøgning om erhvervsmæssig råstof tilladelse inden for de i råstofplanen udlagte

graveområder. Undtagelsen er, at den konkrete afvejning efter råstoflovens § 3 af de konkrete forhold i sagen fører til at tilladelse ikke kan gives. I den forbindelse skal kommunalbestyrelsen være opmærksom på at tage de forudsætninger for områdets udlæggelse i betragtning, som regionen har angivet i råstofplanen, og det forhold at regionen allerede har foretaget den overordnede afvejning efter råstoflovens § 3 af om indvinding kan ske i området. Der vil derfor skulle være tale om, at der kommer nye forhold frem under kommunens behandling af en ansøgning, i forhold til hvad der lå til grund for regionens udlægning. Der kan endvidere være tale om, at det under kommunens behandling af en ansøgning bliver klart, at et hensyns vægt i den konkrete situation må gives en anden vægt, for at der kan gives afslag.

8.2 Internationale naturbeskyttelsesområder

Vandplanerne og Natura 2000-planerne med indsatsprogrammer, der forventes vedtaget i 2012³⁴⁾, danner grundlag for kommunalbestyrelsens behandling af ansøgning om råstoff tilladelser i forhold til påvirkning af disse områder.

I bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter³⁵⁾ er der i henhold til råstofloven m.fl. fastsat bestemmelser, hvorefter der ikke må gives en række tilladelser, dispensationer eller godkendelser mv., hvis myndigheden vurderer, at projektet kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt. Blandt sådanne tilladelser er indvindingstilladelse efter råstoflovens § 7, jfr. bekendtgørelsens § 8, stk. 4, nr. 1.

Hvis myndigheden vurderer, at projektet kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Viser vurderingen, at det vil skade det internationale naturbeskyttelsesområde, kan der ikke meddeles indvindingstilladelse.

Når der tales om »projektet« ovenfor – tænkes på råstofindvindingstilladelse i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter. Konsekvensvurderingen vil derfor også skulle omfatte disse eventuelle andre forbundne projekter.

Det skal fremgå af kommunalbestyrelsens afgørelse, at der er foretaget en vurdering af konsekvenserne for området, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 4. Endvidere skal der tages hensyn til udpegningsgrundlaget i udarbejdelsen af efterbehandlingsplanen.

Såfremt der foreligger bydende nødvendige hensyn af væsentlig samfundsinteresse, herunder af social eller økonomisk art, fordi der ikke findes nogen alternativ løsning, kan kommunalbestyrelsen - efter at have indhentet en udtalelse hos Naturstyrelsen - dog, jf. bekendtgørelsens § 10, give en tilladelse, der indebærer en fravigelse af beskyttelsen.

Naturklagenævnets afgørelse af 1. juli 1999 (J. nr. 97-41/500-0003). Naturklagenævnet stadfæstede en tilladelse i henhold til råstofloven og en dispensation i henhold til naturbeskyttelsesloven til sandgravning i en tidligere sandgrav med en størrelse på 1 ha, der udgør en del af en større strandeng. Tilladelsen er givet i overensstemmelse med en udtalelse fra Skov- og Naturstyrelsen. Området er udlagt som internationalt naturbeskyttelsesområde (Ramsarområde og EF-fuglebeskyttelsesområde). Arealet er beliggende på en mindre ø med råstofforsyningsproblemer. Naturklagenævnet lægger i sin afgørelse til grund, at indvindingen af sand med de fastsatte vilkår vil medføre en forbedring af naturtilstanden på arealet, idet en ny lavvandet sø med svagt skrånende bredder vil være et naturligt element i strandengens mosaik af levesteder.

Der henvises til vejledning til bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.³⁶⁾

Kommunalbestyrelsens gennemgang og vurdering vil samtidig kunne bruges i forbindelse med afgørelse af, om der skal udarbejdes en VVM-redegørelse forud for meddelelse af en eventuel tilladelse, jf. Kapitel 9.2.

8.3 Samfundsmæssige hensyn

De hensyn, som skal vurderes og afvejes imod hinanden ved afgørelsen af, om en indvindingstilladelse skal meddeles, og i den forbindelse på hvilke vilkår en indvinding må foregå, fremgår af råstoflovens § 3. De samme hensyn indgår også ved regionsrådets udformning af råstofplanens retningslinjer for råstofindvinding, herunder udlæg af råstofgrave- og råstofinteresseområder.

Afvejningen i § 3 vil derfor normalt først og fremmest have betydning ved fastsættelse af vilkår i de meddelte tilladelser, hvis der søges om indvindingstilladelse på et område, der er udlagt som graveområde i råstofplanen.

Uden for de udlagte graveområder vil afvejningen efter lovens § 3 derimod have afgørende betydning for vurderingen af, om der er særlige forhold, der taler for at give en tilladelse. Det er dog i almindelighed en forudsætning, at det ansøgte harmonerer med råstofplanens retningslinjer om råstofindvinding uden for graveområder.

Naturklagenævnets afgørelse af 19. april 2001 (J. nr. 97-41/650-0016). Naturklagenævnet har lagt vægt på, at det ansøgte område (som ligger udenfor udpeget graveområde) er placeret op af en eksisterende grusgrav.

Natur- Miljøklagenævnets afgørelse af 4. marts 2011 (NMK-220-00014). Naturklagenævnet ophævede ved afgørelsen en tilladelse. Det i sagen omhandlede areal var ikke udlagt som råstofgraveområde i råstofplanen. Efter regionplanens retningslinjer kunne der uden for graveområderne kun »i ganske særlige tilfælde meddeles råstofstilladelse, f. eks. hvis der søges om indvinding af et sjældent eller værdifuldt råstof, kortvarig indvinding i forbindelse med større vejprojekter, og/eller til lokal forsyning, hvis der er mere end 20 km til nærmeste råstofgraveområde. Tilladelser udenfor graveområder kan kun meddeles med regionsrådets samtykke.«

Natur- og Miljøklagenævnet betonede indledningsvis, at enkeltstående tilladelser uden for de udlagte graveområder – hvor der ikke foreligger ganske særlige forhold – vil underminere råstofplanlægningen som styringsmiddel og modvirke bestræbelserne på at tilvejebringe en bedre planlægning.

Hvor der i råstofplanen er givet mulighed for i særlige tilfælde at give tilladelse uden for de udlagte graveområder indebærer ovenstående, at der anlægges en snæver fortolkning af undtagelsen, herunder bl.a. med hensyn til dokumentation for, at der foreligger en særlig forsyningssituation.

Herefter lagde nævnet vægt på, at der ikke var tale om indvinding af særligt efterspurgte råstofkvaliteter, og at det ikke fandtes godtgjort, at det pågældende råstofbehov til den lokale forsyning ikke hensigtsmæssigt kunne dækkes ved udnyttelsen af de områder, der allerede var udpeget til råstofindvinding, og som lå mindre end 20 km fra den ansøgte lokalitet. Det forhold, at arealet efter en konkret vurdering efter endt gravning vil kunne reetableres til økologisk forbindelsesområde, udgjorde herefter ikke en tilstrækkelig begrundelse for at fravige hovedreglen om, at råstofindvinding skal ske i de i råstofplanen udlagte graveområder.

Naturklagenævnets afgørelse af 4. juni 1998, (J. nr. 97-41/650-0005). Naturklagenævnet ændrede ved afgørelsen en tilladelse til et afslag. Det i sagen omhandlede areal var ikke udlagt som råstofgraveområde i regionplanen, men derimod som jordbrugsområde, hvor amtsrådet kunne give indvindingstilladelse, når transportafstanden er væsentlig mindre end fra de udpegede graveområder, når der er tale om specielle forekomster, og når der kan tages hensyn til de landskabelige og kulturhistoriske værdier. Arealet var endvidere udpeget som område med særlige drikkevandsinteresser. Arealet var beliggende i nærheden af et regionalt graveområde. Arealet indgik i et af Fredningsstyrelsen udpeget Nationalt Geologisk Interesseområde. Arealet, hvor der ønskes gravet, rummer ikke særlige landskabelige eller kulturhistoriske værdier. Derimod, fandt nævnet det godtgjort, at der er tale om et geologisk interesseområde af national betydning, hvor gravning vil medføre en væsentlig forringelse af landskabets geologisk historiske dokumentationsværdi. Derfor, og da der efter det oplyste fandtes tilsvarende råstofforekomster inden for en rimelig afstand, meddelte Naturklagenævnet afslag på indvindingstilladelse.

Naturklagenævnets afgørelse af 14. juli 1999, (J. nr. 97-41/250-0001). Naturklagenævnet stadfæstede amtets tilladelse til fortsat gravning under grundvand. Arealet er beliggende i et i regionplanen udlagt graveområde, hvor der i visse tilfælde kan ske råstofindvinding under grundvandspejlet på baggrund af konkrete vurderinger af forholdene. Arealet ligger tillige inden for et område med særlige drikkevandsinteresser, hvor der ligeledes i visse tilfælde kan gives tilladelse til råstofindvinding under grundvandspejlet på baggrund af konkrete vurderinger af forholdene. Naturklagenævnet henviser i sin afgørelse til regionplanens retningslinjer, samt til at gravningen sker i et sekundært grundvandsmagasin, og at der ud fra det oplyste ikke foreligger en konkret fare for kvaliteten af det primære grundvandsmagasin.

Naturklagenævnets afgørelse af 30. august 1999 (J. nr. 97-41/800-0006). Naturklagenævnet ændrede en tilladelse til et afslag til gravning af kalk uden for de i regionplanen udlagte graveområder, men i et regionalt naturområde. Amtet havde tidligere i 1988 givet en 20-årig gravetilladelse frem til 2008, men denne bortfaldt, da gravningen ikke blev indledt inden udløbet af råstoflovens 3-årsfrist. Arealet var på daværende tidspunkt primært beliggende i et regionalt graveområde. Ved efterfølgende regionplanrevisioner er områdeudlægget ændret til regionalt naturområde. Det fremgår af retningslinjerne herfor, at der ikke må etableres nye råstofgrave, hvis det medfører indgreb i de interesser, der ligger til grund for udpegningen. Naturklagenævnet henviser til, at den oprindelige tilladelse er bortfaldet, at der er planmæssige uoverensstemmelser samt betydelige landskabelige og kulturelle interesser i området. Naturklagenævnet ændrer derfor amtets tilladelse til et afslag.

Naturklagenævnets afgørelse af 30. august 1999 (J. nr. 97-41/350-0004). Naturklagenævnet stadfæstede amtets afslag på en ansøgning om gravetilladelse på et naboareal til en råstofgrav. Naboarealet er beliggende i et i regionplanen udlagt graveområde, men der er på arealet etableret et meget betydeligt jorddepot, der bl.a. indeholder forurenede jord. Amtet har udtalt, at der vil kunne gives tilladelse til gravning på nødvendige vilkår, når jorddepotet er lovligt afviklet.

Naturklagenævnets afgørelse 16. september 1999 (J. nr. 97-41/700-0010). Naturklagenævnet fastholdt en tilladelse til fortsat sandgravning på en ejendom, der er beliggende uden for de i regionplanen udlagte graveområder, men i et område, der er udlagt som særligt drikkevandsområde og skovrejsningsområde. Naturklagenævnet lagde vægt på, at der er tale om fortsat indvinding med henblik på færdiggravning af et areal, hvor der har været indvundet i over 40 år, og at der ikke er grundvandsmæssige hensyn, der taler mod en tilladelse. Nævnet fastsætter dog i afgørelsen, at der ikke må graves dybere end til 6 m over grundvandspejl. Nævnet finder endvidere, at fortsat gravning ikke er til hinder for, at der efterfølgende kan plantes skov på arealet, der kun udgør 5,9 ha af et samlet skovrejsningsområde på 280 ha.

9. Kommunalbestyrelsens sagsbehandling

Kapitel 9 gennemgår detaljeret kommunernes sagsbehandling, herunder en vurdering af ansøgningens indhold og reglerne om vurdering af behovet for og gennemførelse af en eventuel VVM-procedure. Endvidere behandles indholdet af kommunernes samordningspligt i forhold til en række lovbestemmelser. Det beskrives, hvordan og i hvilke tilfælde kommunen inddrager andre myndigheder og forsyningsselskaber i sagsbehandlingen. Spørgsmålet om partshøring berøres, og endelig gennemgås en række lovregler, der kan være af betydning for, men ikke direkte angår, selve råstofindvindingen.

9.1 Ansøgning indgives på særligt skema

9.1.1 Skema

I henhold til bekendtgørelse om ansøgning og indberetning om råstofindvinding på landjorden og om kommunalbestyrelsens kompetence til at fastsætte vilkår for anmeldte rettigheder³⁷⁾ skal en ansøgning indgives på et særligt ansøgningsskema. Skemaet fås hos Naturstyrelsen og ligger på styrelsens hjemmeside. Ansøgningen skal indeholde de oplysninger, der fremgår af skemaets enkelte punkter, og som er relevante i den pågældende sag.

Skemaet skal sikre, at kommunalbestyrelsen kan få et indgående kendskab til råstofforekomsten, den påtænkte anvendelse af det indvundne materiale, indvindingens omfang og karakter. Skemaet indeholder en rubrik til ansøgning om modtagelse af jord. Det er vigtigt for kommunens stillingtagen til ansøgningen, ikke mindst i forbindelse med efterbehandlingsplanen, hvorvidt der forudsættes modtagelse af jord udefra. Rubrikken skal udfyldes, selvom det er regionsrådet, der træffer afgørelse om dispensation fra forbuddet mod tilførsel af jord i jordforureningsloven³⁸⁾.

9.1.2 Skemaets udfyldelse og underskrift

Skemaets punkter med listede oplysninger skal udfyldes i det omfang, det er relevant for den pågældende sag. Det indebærer, at et eller flere oplysningspunkter kan være irrelevante i forbindelse med den konkrete ansøgning, f.eks. fordi kommunalbestyrelsen selv er i besiddelse af de pågældende oplysninger, eller fordi oplysningerne vil være uden betydning for ansøgningen.

Kommunalbestyrelsen skal påse, at skemaet indeholder de nødvendige oplysninger til vurdering af ansøgningen, og at bilagsmaterialet er vedlagt. Skemaet skal endvidere indeholde oplysninger om indvinderen, herunder CVR-nummer og evt. P-nummer til brug for kommunalbestyrelsens indvinderregister, kommunalbestyrelsens kommunikation med Skat og de årlige indberetninger om råstofindvinding.

Skemaet skal endelig være underskrevet af ejeren, også hvor en indvinder er ansøger. Dette gælder også i de situationer, hvor der er tale om forlængelse af en eksisterende tilladelse eller en godkendt anmeldelse, jf. kap 17.2.2. Hvis retten til indvinding er ubestridt, må kravet om ejers underskrift anses for overflødig. Hvis der er tvivl mellem ejer og indvinder om omfang og gyldighed af en indbyrdes aftale, er det et spørgsmål, som kommunalbestyrelsen ikke bør tage stilling til.

Såfremt ansøgningen ikke indeholder de nødvendige oplysninger, må kommunalbestyrelsen skriftligt gøre ansøgeren opmærksom herpå med angivelse af, hvilke oplysninger, der mangler. Kommunalbestyrelsen er ikke forpligtet til at træffe afgørelse i sagen, før de nødvendige oplysninger foreligger.

9.1.3 Bilag

Kommunalbestyrelsen gennemgår i den elektroniske tingbog oplysninger, der dokumenterer ejerforholdet og de rettigheder, andre har over ejendommen. Kommunalbestyrelsen kan til brug for vurdering af ansøgningen kræve, at ansøgeren fremskaffer yderligere oplysninger, bl.a. om forekomstens omfang og kvalitet baseret på prøveboringer, prøvegravninger og andre undersøgelser. Det vil navnlig kunne komme på tale i forbindelse med ansøgninger på arealer, der ligger uden for råstofgraveområderne.

Indsendte oplysninger om gennemførte råstofundersøgelser vil i en vis udstrækning være undtaget for offentlighed i henhold til offentlighedsloven. Det hænger sammen med, at oplysninger ofte vil være af væsentlig økonomisk betydning for virksomheden, hvorfor der kan påføres denne skade ved indrømmelse af aktindsigt.

9.2 Gennemgang og vurdering af behov for en eventuel VVM -procedure

Råstofindvinding hører under planlovens³⁹⁾ regler om VVM.

For projekter, der er opført på VVM-bekendtgørelsens bilag 1 er der VVM-pligt. For råstofindvinding drejer det sig om pkt. 18 og 19:

18. Råstofindvinding fra åbne brud, hvor minestedets areal er over 25 hektar, eller tørvegravning på et areal over 150 hektar.
19. Råstofindvinding fra åbne brud med en samlet indvindingsperiode på mere end 10 år med undtagelse af indvinding indenfor de i en endeligt vedtaget kommuneplan eller råstofplan udpegede graveområder.

For projekter, der ikke er omfattet af ovenstående punkter 18 og 19, foretages en VVM-screening, på baggrund af VVM-bekendtgørelsen⁴⁰⁾ bilag 2, hvor »Råstofindvinding fra åbne brud samt tørvegravning« er opført som pkt. 2a.

I forbindelse med VVM-screeningen skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om, om der er VVM-pligt. Hvis der træffes afgørelse om, at der er VVM-pligt, skal der udarbejdes en VVM-redegørelse.

Hvis der er VVM-pligt, kan tilladelse til råstofindvinding først meddeles, når der er udarbejdet en VVM-redegørelse og der foreligger endeligt vedtagne kommuneplanretningslinjer, der er udarbejdet på grundlag af reglerne i VVM-bekendtgørelsen.

Hvis projektet ikke er opført på VVM-bekendtgørelsens bilag 1 og kommunens screening viser, at der i det konkrete tilfælde vurderes, at en tilladelse ikke vil få væsentlig indvirkning på miljøet, skal der ikke udarbejdes en VVM-redegørelse.

Denne vurdering kan offentliggøres samtidig med offentliggørelsen af tilladelsen jf. Planlovens § 5. stk. 3. Screening der ikke udløser en VVM-redegørelse vedlægges normalt råstoff tilladelsen som bilag. Kommunens vurdering om VVM-pligt kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Naturklagenævnets afgørelse af 12. marts 2009 (NKN-41-00069). Naturklagenævnet hjemviste en sag til fornyet behandling i kommunen, da det ansøgte ikke havde været VVM-screenet.

9.2.1 VVM-proceduren

En VVM-procedure indebærer, at kommunalbestyrelsen skal indlede VVM-proceduren med at indkalde ideer og forslag fra offentligheden. På grundlag af de indkomne forslag og ideer udarbejdes et forslag til VVM-redegørelse med tilhørende kommuneplantillæg for den pågældende indvindings forventede miljømæssige konsekvenser. Forslaget til redegørelse med tilhørende kommuneplantillæg skal offentliggøres med en offentlighedsperiode på (mindst) 8 uger.

I bekendtgørelsens bilag 4 er beskrevet hvilke oplysninger, der som minimum skal anføres i redegørelsen. Redegørelsen skal tillige forholde sig til de forhold, som har været fremdraget af offentligheden og de hørte myndigheder.

Ansøgeren skal efter anmodning fra kommunen give de oplysninger og foretage de undersøgelser, der er nødvendige for kommunalbestyrelsens udarbejdelse af redegørelsen.

Det fremgår af VVM-bekendtgørelsen⁴¹⁾, at kommunalbestyrelsens afgørelse om at vedtage eller ikke vedtage kommuneplantillægget skal offentliggøres senest samtidig med, at sagens afgørelse meddeles ansøgeren.

Først, når der foreligger endeligt vedtagne kommuneplanretningslinjer for den ansøgte råstofindvinding, må kommunen meddele tilladelse til indvindingen i henhold til råstoflovens § 7. Afgørelserne træffes ofte samtidig.

Der henvises tillige til Kapitel 4.3 i Naturstyrelsens vejledning om VVM i planloven.⁴²⁾

9.3 Kommunalbestyrelsens »samordningspligt«

Råstofindvinding på landjorden reguleres ikke kun af råstofloven, men også af en række andre love, der giver kommunalbestyrelsen og forskellige myndigheder mulighed for ud fra særlige hensyn helt at kunne hindre den påtænkte indvinding eller gennem vilkår for tilladelsen at kunne begrænse eventuelle skadevirkninger som følge af indvindingen. Der er derfor behov for at samordne de involverede myndigheds behandling af spørgsmål om indvinding af råstoffer.

Samordningen er udmøntet i råstoflovens § 8. Herefter gælder en ansøgning efter råstofloven som ansøgning efter andre love, når der i henhold til disse love kræves tilladelse til selve den påtænkte indvinding. Derimod gælder ansøgningen ikke som ansøgning om andre tilladelser, der ikke direkte angår selve indvindingen, selvom de faktisk kan være en forudsætning for indvindingsvirksomhedens etablering.

Ansøgninger efter råstofloven skal indsendes til kommunalbestyrelsen. Herefter påhviler det kommunalbestyrelsen at forelægge sagen for de andre myndigheder, som har kompetence med hensyn til selve den påtænkte indvinding. I administrationscirkulæret⁴³⁾ er fastsat de nærmere regler for samordningspligten, herunder hvilke myndigheder kommunalbestyrelsen har pligt til at høre.

Det kan ofte være vanskeligt i praksis at definere hvilke foranstaltninger, der vedrører »selve den påtænkte råstofindvinding«, og som derfor er omfattet af kommunalbestyrelsens samordningspligt, men en ansøgning gælder også som ansøgning efter / om:

- Skovlovens⁴⁴⁾ § 11.
- Naturbeskyttelseslovens⁴⁵⁾ §§ 3, 8, 15, 16 og 18
- Museumslovens⁴⁶⁾ §§ 29 a og 29 e
- Dispensation fra en fredning.
- Dispensation fra en lokalplan eller byplan.
- Jordforureningslovens⁴⁷⁾ § 52 efter 1. januar 2000.
- Miljøbeskyttelseslovens⁴⁸⁾ §§ 19, 24 og 28
- Vandforsyningslovens⁴⁹⁾ §§ 20 og 26, stk. 1.
- Lov om offentlige veje⁵⁰⁾ §§ 34, 35, 36, 37, 101 og 102
- Privatvejslovens⁵¹⁾ §§ 35 og 49, stk. 4.
- Lov om jernbane⁵²⁾ § 21

I praksis sørger kommunalbestyrelserne for at gennemgå de planmæssige forhold i form af den regionale råstofplan, kommune- og lokalplanlægning, samt miljøbeskyttelse, bestemmelser om eventuelle offentlige veje og vejplaner, herunder de tekniske forhold i form af vej- og adgangs- og udkørselsforhold, ledninger til vandforsyning, spildevandsudledning og fjernvarme i relation til ansøgningen om tilladelse til råstofgravning.

Ved ansøgning om indvinding på strandbredder og andre kyststrækninger, hvor der ikke er sammenhængende landvegetation, inden for naturbeskyttelseslovens § 15 omhandlede strandbeskyttelseslinje, eller på arealer ved den jyske vestkyst, der ligger nærmere kystlinjen den 500 m regnet fra daglige højeste vandstand, skal kommunalbestyrelsen tillige forelægge ansøgningen for Kystdirektoratet, jf. lovens § 7, stk. 1, 2. pkt., og administrationscirkulærets § 3. Kommunalbestyrelsen skal følge Kystdirektoratets indstilling om afslag eller vilkår.

Hvis ansøgningen skal behandles med VVM-procedure, vil høringsprocessen naturligvis skulle følge de regler, der gælder for denne procedure.

9.3.1 Lov om landbrugsejendomme (landbrugsloven)

Kommunalbestyrelsen er ansvarlig for at varetage landbrugsmæssige hensyn i forbindelse med råstof-indvinding på landbrugsejendomme i medfør af råstoflovens § 3. Denne varetagelse kan bl.a. ske ved vilkår om efterbehandling til jordbrugs- eller naturformål.

Efter cirkulære om varetagelse af de jordbrugsmæssige interesser under kommune- og lokalplanlægningen⁵³⁾ kan jordbrugskommissionen ifølge § 17 efter anmodning afgive en vejledende udtalelse om jordbrugsmæssige interesser i forbindelse med ansøgning efter lov om planlægning og lov om råstoffer mv. Det gælder bl.a. i tilfælde, hvor der er tale om tilladelse til opførelse af bygninger på en landbrugs-ejendom til ikke-jordbrugsmæssige formål.

9.3.2 Skovloven

Indvinding af råstoffer på fredskovspligtige arealer forudsætter en dispensation efter skovlovens⁵⁴⁾ § 38 fra forbuddet i lovens § 11 mod terrænændringer. Afgørelsen træffes af Naturstyrelsens enheder (tidl. statsskovsdistrikterne). Enheden kan i forbindelse med dispensation fastsætte særlige vilkår efter lovens § 39, herunder at der skal udlægges erstatningsskov.

Naturstyrelsens afgørelser kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet, jf. skovlovens § 39.

9.3.3 Naturbeskyttelsesloven

Loven⁵⁵⁾ indeholder bestemmelser om bl.a. beskyttede naturtyper og beskyttelseslinjer. En tilladelse til råstofindvinding kan derfor forudsætte særlig tilladelse efter disse bestemmelser. Generelt må der ved administration af naturbeskyttelsesloven tages hensyn til indvinding og efterbehandling i råstofgraveområder, således at råstofforekomsten kan udnyttes optimalt på en bæredygtig måde, jf. råstoflovens § 3.

Det følger af bemærkningerne til naturbeskyttelsesloven, at der skal foreligge særlige omstændigheder, før der kan meddeles dispensation til foranstaltninger, der ændrer tilstanden i de beskyttede naturtyper. En væsentlig jordbrugs- eller anden almindelig økonomisk interesse er således ikke i sig selv tilstrækkelig til at begrunde en dispensation. Der må, for at et indgreb i områdets tilstand eventuelt kan accepteres, tillige være tale om et område, som ud fra naturbeskyttelseshensyn vurderes uden særlig interesse, eller være et indgreb, der i sig selv ikke skønnes at medføre nogen afgørende forrykning af tilstanden i området.

Ved dispensation kan det overvejes at indsætte vilkår i efterbehandlingsplanen, der sikrer, at der genskabes den samme eller en større naturværdi i det efterbehandlede område.

Der er i forbindelse med naturbeskyttelsesloven udarbejdet nærmere retningslinjer, der har betydning for kommunalbestyrelsens administration efter råstofloven, jf. Vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3 beskyttede naturtyper.⁵⁶⁾ Heraf fremgår blandt andet nedenstående vedrørende råstofindvinding og § 3 beskyttede naturtyper.

»Råstofindvinding kræver dispensation, selvom der udelukkende er tale om indvinding til eget brug. Dette gælder også for indvinding på arealer, hvor der er anmeldt og anerkendt råstofindvindingsrettigheder i henhold til § 5, stk. 1-3, i lov nr. 285 af 7. juni 1972 om udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster i jorden og på søterritoriet.«

9.3.3.1 Beskyttede naturtyper

Efter lovens⁵⁷⁾ § 3, stk. 1, må der ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis areal er på over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb, der er udpeget som beskyttede.

Bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3 kan ikke fortrænges af, at noget tillades eller er udtrykkeligt tilladt efter anden lovgivning. Råstofindvinding i § 3-område kræver således tilladelse, uanset om der er tale om ansøgning om tilladelse til råstofindvinding, anmeldelse af ikke erhvervsmæssig

indvinding eller anmeldelse af prøvegravning. I forbindelse med ansøgning om tilladelse til indvinding skal kommunalbestyrelsen ifølge råstoflovens »samordningspligt« behandle naturbeskyttelsesinteresser.

I forbindelse med anmeldelse af ikke erhvervsmæssig indvinding og prøvegravning er det en betingelse for indvindingen eller prøvegravningen, at der gives dispensation eller tilladelse efter naturbeskyttelsesloven. Tilladelse eller dispensation er også nødvendig, selvom området er omfattet af forlængede anmeldte rettigheder, eller der er foretaget ekspropriation.

Efter lovens § 3, stk. 2, må der ikke foretages ændring i tilstanden af heder, moser og lignende, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med de søer, der er nævnt i stk. 1, er større end 2.500 m² i sammenhængende areal.

Efter lovens § 3, stk. 3, må der heller ikke foretages ændring i tilstanden af moser og lignende, der er mindre end 2.500 m², når de ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb, der er omfattet af beskyttelsen i stk. 1.

Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelserne.

For søer mv., der opstår som følge af råstofindvindingen, f.eks. som en del af efterbehandlingen, gælder det, at naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttede naturtyper først er gældende, når råstofgravningen, herunder efterbehandlingen, på det pågældende areal er fuldført.

9.3.3.2 Klitfredede arealer

Efter lovens⁵⁸⁾ § 8, stk. 1 og 2, er nærmere angivne arealer klitfredede. Det vil sige, at der ikke må foretages ændring af tilstanden af strandbredder samt arealer, der er omfattet af klitfredningszonen på typisk 300 meter, der er fastlagt på matrikelkort. Også andre arealer kan jf. naturbeskyttelseslovens § 9 være omfattet af klitfredningsbestemmelserne.

Naturstyrelsens enheder kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelsen.

9.3.3.3 Indvinding på strandbredder / kyststrækninger

For at yde særlig beskyttelse af stranden og de kystnære områder skal ansøgninger om råstofindvindingstilladelse på strandbredder og andre kyststrækninger, hvor der ikke findes sammenhængende grønsvær eller anden sammenhængende landvegetation, altid forelægges for Kystdirektoratet. De ansøgninger, det drejer sig om, er, jf. administrationscirkulæret, følgende:

- Indvinding på strandbredder og andre kyststrækninger, der er blottet for sammenhængende landvegetation.
- Indvinding inden for den i naturbeskyttelseslovens § 15 omhandlede strandbeskyttelseslinje.
- Indvinding på arealer ved den jyske vestkyst, der ligger nærmere kystlinjen end 500 m, regnet fra daglige højeste vandstand.

Kommunalbestyrelsen skal følge Kystdirektoratets indstilling om afslag eller vilkår. Der henvises til administrationscirkulæret⁵⁹⁾.

Der må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 15 ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder eller af andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen.

9.3.3.4 Beskyttelseslinjer

Efter lovens⁶⁰⁾ § 15 om strandbeskyttelseslinjer må der ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder eller andre arealer, der ligger inden for en strandbeskyttelseszone, på typisk 300 meter, der er fastlagt i matrikelkortet. Naturstyrelsens enheder kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelsen.

Efter lovens § 16, stk. 1 om beskyttelseslinjer omkring søer og vandløb må der ikke foretages bl.a. ændringer i terrænet inden for en afstand af 150 m fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og de vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinje i henhold til den tidligere lovgivning.

Efter lovens § 18, stk. 1 om beskyttelseslinjer omkring fortidsminder må der ikke foretages ændring i tilstanden af arealet inden for en afstand af 100 m fra fortidsminder.

Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelserne om sø-, å-, og fortidsmindelinjer.

9.3.3.5 Fredede arealer

Hvis der søges om tilladelse til råstofindvinding på fredede arealer, vil det være afhængigt af det konkrete indhold i fredningsbestemmelserne, om indvindingen vil være forenelig med fredningen, om indvindingen forudsætter en dispensation fra fredningen, eller om der i givet fald må rejses en ny fredningssag for at ændre fredningen.

Afgørelsen om dispensation fra fredningsbestemmelse eller ændring af en fredning træffes af fredningsnævnet.

9.3.4 Museumsloven

Efter lovens⁶¹⁾ § 29 a må der ikke ske ændringer i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra denne bestemmelse.

Enkelte sten- og jorddiger er beskyttede som fortidsminder, for disse gælder alene reglerne om fortidsminder, jf. nedenfor.

Efter lovens § 29 e, stk. 1, må der ikke foretages ændring af tilstanden af fortidsminder.⁶²⁾ Der må heller ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, der fastlægger skel gennem fortidsminder. Kulturstyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelsen.

Vær opmærksom på, at der efter naturbeskyttelseslovens § 18, stk. 1, ikke må foretages ændring i tilstanden af arealet inden for en afstand af 100 m fra et fortidsminde, jf. afsnit 9.3.3.4. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra denne bestemmelse.

9.3.5 Planloven

Efter planlovens⁶³⁾ § 11, stk. 4, nr. 6, og § 13, stk. 1, nr. 6, må henholdsvis en kommuneplan og en lokalplan ikke stride mod en gyldig råstofplan, der er tilvejebragt efter råstoflovens § 5 a. I korthed betyder det, at kommunen ikke kan sætte de udlagte råstofgraveområder i råstofplanen ud af kraft ved at vedtage modstridende bestemmelser for arealanvendelsen efterfølgende. Kommunen kan imidlertid godt fastsætte bestemmelser i kommuneplanen/lokalplanen for den fremtidige arealanvendelse, hvis det fremgår, at de først finder anvendelse, når råstofindvindingen er ophørt.

I forbindelse med meddelelse af konkrete tilladelser til råstofindvinding skal kommunen bl.a. stille vilkår om efterbehandling med henblik på at begrænse miljømæssige gener og forbygge forurening af grundvandet og jorden samt sikkerhed herfor.

Det er en del af råstoflovens formål at sikre, at et område efter endt råstofindvinding efterbehandles ud fra landskabelige, naturbeskyttelses og grundvandsmæssige forhold. En efterbehandlingsplan er den del af den tilladelse, der skal indhentes, før råstofindvindingen kan påbegyndes.

Såvel den regionale udviklingsplan, råstofplanen som kommuneplanen skal efter miljømålsloven i sit indhold respektere vandplanerne, Natura 2000 planer, indsatsplaner og de kommunale handleplaner. Det medfører, at de hensyn, som regionerne måtte have lagt til grund for områdernes anvendelse efter endt råstofindvinding og efterbehandling, vil være de samme, som kommunen måtte nå frem til i forhold til f.eks. beskyttelsen af grundvandet.

Naturklagenævnets afgørelse af 9. marts 2010 (NKN-41-00066). Det fremgår af afgørelsen, at det er styrelsens vurdering, at ovenstående peger i retning af, at det er kommunerne, der efter kommunalreformen har de planlægningsmæssige kompetence til at træffe bestemmelse om, hvad et område efter endt råstofindvinding og efterbehandling skal udlægges til.

9.3.6 Vandforsyningsloven

9.3.6.1 Indvinding under frit grundvandsspejl

I henhold til lovens⁶⁴⁾ § 26, stk. 1, må der ved bygge- og anlægsarbejder, gravning af ler, grus, brunkul, kridt mv. ikke ske bortledning af grundvand eller anden sænkning af grundvandsstanden uden tilladelse.

Råstofindvinding under grundvandsspejlet forudsætter derfor en tilladelse efter denne bestemmelse. Denne er evt. kombineret med vilkår om begrænset anvendelse af det efterbehandlede område, f.eks. forbud mod anvendelse af sprøjtemidler og gødning på arealet. Dette følger af Miljøankenævnets afgørelse af 1. september 1988. Ankenævnets afgørelse er baseret på den opfattelse, at enhver indvinding under grundvandsspejlet vil bevirke en sænkning af grundvandet.

9.3.6.2 Indvinding af grundvand til vask eller vådsortering af råstoffer

Indvinding af grundvand til vask eller vådsortering af råstoffer kræver særlig tilladelse, som meddeles af kommunen efter lovens⁶⁵⁾ § 20.

9.3.6.3 Bortpumpning af grundvand

Også egentlig bortpumpning af grundvand for at gøre det muligt at indvinde råstoffer i tør tilstand kræver tilladelse efter bestemmelsen i lovens⁶⁶⁾ § 26, stk. 1.

Tilladelse meddeles af kommunalbestyrelsen.

9.3.7 Miljøbeskyttelsesloven

Hvis der i driften af råstofgraven indgår skylle- eller vaskevand mv. fra behandlingen af råstofferne på gravearealet, skal der tages stilling til afledningen af dette samtidig med tilladelsen til råstofindvinding og drift af behandlingsanlæg m.m. Tilladelse til afledning på jorden meddeles af kommunalbestyrelsen efter miljøbeskyttelseslovens⁶⁷⁾ §§ 19 og 24.

Ifølge lovens § 27 må stoffer, der kan forurene vandet, ikke tilføres vandløb, søer eller havet, ligesom sådanne stoffer ikke må oplægges således, at der er fare for, at vandet forurenes. Der kan dog efter lovens § 28 gives tilladelse til, at spildevand tilføres søer, vandløb eller havet. Tilladelse gives som hovedregel af kommunalbestyrelsen. Miljøministeriet behandler dog ansøgninger fra listevirksomheder, hvor anlægget har en kapacitet på 30 personækvivalenter eller derover.

Kommunalbestyrelsen giver tilladelse til tilslutning af spildevand til offentlige spildevandsanlæg samt dertil hørende udløbsledninger under overholdelse af den meddelte tilladelse.

Kommunen skal ved behandlingen af ansøgningen afgøre, om det ansøgte kræver VVM vurdering, og at det ansøgte ikke påvirker et Natura 2000 område væsentligt, og at der derfor ikke skal udarbejdes en konsekvensvurdering.

For så vidt angår konsekvenserne af udledning af vaskevandet, så giver kommunen tilladelse hertil efter reglerne i Miljøbeskyttelseslovens § 28 med tilhørende bekendtgørelse.

9.3.8 Vandløbsloven

Hvis råstofindvinding forudsætter, at vandløb, herunder drænledninger og grøfter, skal omlægges, nyanlægges el.lign., kræver det en tilladelse fra kommunalbestyrelsen efter vandløbslovens⁶⁸⁾ § 17.

Tilsvarende gælder, at afledning af vand til eksisterende vandløb i forbindelse med råstofgravning kan forudsætte en tilladelse fra kommunalbestyrelsen efter lovens § 17. Dette gælder også, hvis der i forbindelse med efterbehandlingen skal ske dræning fra det udgravede areal.

Vær opmærksom på, at hvis vandløbet er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3, skal der ansøges om dispensation fra denne ved kommunalbestyrelsen.

9.3.9 Vejlovgivningen

Lov om offentlige veje⁶⁹⁾ omfatter veje, gader, broer og pladser, der er åbne for almindelig færdsel, og som administreres af stat eller kommune i henhold til samme lov. De offentlige veje inddeles i hovedlandeveje med Vejdirektoratet som vejbestyrelse og i kommuneveje med kommunalbestyrelsen som vejbestyrelse.

Privatvejsloven⁷⁰⁾ omfatter veje, gader, broer og pladser, der uden at være offentlige tjener som færdselsareal for anden ejendom end den ejendom, hvorpå vejen er beliggende, når ejendommene er i særlig eje. Kommunalbestyrelsen er vejmyndighed for de private fællesveje i kommunen.

9.3.9.1 Tilladelser til udgravninger m.m. i forhold til offentlige veje

Efter lovens⁷¹⁾ § 101, stk. 2, må udgravning eller opfyldning ikke ske nærmere en offentlig vejs areal end 3 m, og skråningsanlæg må ikke være stejlere mod vejen end anlæg 2 (det vil sige, at højdeforskellen ikke må være større end 1 meter for hver to meter sideværts). Efter lovens § 101, stk. 1, forudsætter såvel råstofindvinding som anlæg af jordvolde inden for ovennævnte afstand på tre meter fra vejareal en særlig tilladelse fra vejbestyrelsen.

Efter lovens § 101, stk. 3, skal den, som ved offentlige veje – herunder veje under anlæg lader iværksætte byggeri, udgravning eller opfyldning, træffe de foranstaltninger efter arbejdets art og omfang, der er nødvendige for at afværge fare eller ulempe for trafikken eller for at sikre mod udskriden eller beskadigelse af vejarealet eller ledninger, kabler, standere mv. anbragt i vejarealet. Såfremt jordbundens art nødvendiggør det, kan vejbestyrelsen stille krav om, at der tages særlige sikkerhedsforanstaltninger eller om et mindre stejlt skråningsanlæg, eller fastsætte en større afstand fra vejen, inden for hvilken udgravning eller opfyldning ikke må ske.

Efter lovens § 34, stk. 1, kan vejbestyrelsen træffe bestemmelse om pålæg af byggelinjer således, at der af færdselshensyn kan sikres en offentlig vej mulighed for udvidelse, eller når færdselens tarv i øvrigt gør det fornødent. Efter § 34, stk. 3, må der ikke uden vejbestyrelsens tilladelse etableres grusgrave eller andre anlæg af blivende art på arealer, der ligger mellem vej og byggelinje. Der må for eksempel ikke etableres bebyggelse, fabriksanlæg, interne køreveje, jordeponier, oplag eller belyningsanlæg.

Efter lovens § 34 stk. 4 gælder for byggelinje efter lovens § 34 stk. 1 et højde- og passagetillæg, således at anlæg af blivende art, der ikke opføres med sin jordlinje i fremtidig vejhøjde, ikke uden vejbestyrelsens tilladelse må opføres i byggelinjen, men skal rykkes så meget tilbage som svarer til 2 gange højdeforskellen mellem fremtidig vejhøjde og bygværkets jordlinje, samt mindst 1 meter til passage. Inden for dette areal kan således ikke uden vejbestyrelsens tilladelse etableres voldanlæg eller ske udgravning, jf. lovens § 34 stk. 3. Ved råstofgravning vil vejbestyrelsen sædvanligvis kunne fastsætte højdeforskellen som højden mellem nærmeste kørebanekant og f.eks. gravefront/top af graveskråning, fod af jordvold mv.

Efter lovens § 35, stk. 1, kan vejbestyrelsen på tilsvarende vis træffe bestemmelse om, at der ikke må etableres grusgrave mv. inden for de byggelinjer, der måtte blive fastlagt til sikring af gennemførelse af nye veje og forlægninger af bestående veje.

Efter lovens § 36, stk. 1, kan en vejbestyrelse nedlægge forbud mod, at der tillades etableret grusgrave mv. på en ejendom, der berøres af vejplanlægning. Et sådan forbud er midlertidigt og nedlægges med

henblik på efterfølgende pålæg af byggelinjer i henhold til ovennævnte § 35. Et forbud efter vejlovens § 36, stk. 1, anvendes for at undgå unødigt fordyrelse eller vanskeliggørelse af et senere vejanlæg. Forbuddet omfatter såvel retlige ændringer (kommunens udstedelse af tilladelse til råstofindvinding) som fysiske ændringer (selve råstofgravningen) af en ejendomsstilstand.

Efter § 36, stk. 2, skal kommunalbestyrelsen, forinden den giver sin tilladelse til byggeri, der kan tænkes at komme i modstrid med vejplanlægningen, orientere vedkommende vejbestyrelse. Såfremt vejbestyrelsen ikke inden to måneder⁷²⁾ efter at have modtaget en sådan orientering nedlægger forbud efter stk. 1, kan kommunen give sin gravetilladelse.

Efter lovens § 37, stk. 4, har en bygherre (her råstofindvinderen) pligt til hos vejbestyrelsen at indhente oplysninger om, hvorvidt arbejdets udførelse vil komme i strid med en truffen byggelinjebestemmelse. I medfør af kommunalbestyrelsens samordningspligt er det altså kommunalbestyrelsen, der er ansvarlig for at indhente disse oplysninger.

Uden vejbestyrelsens tilladelse må det til en offentlig vej hørende areal ikke anvendes til:

- 1) varig eller midlertidig anbringelse af affald, materiel, materialer, løsøre, genstande, skure, skurvogne, boder, automater, skilte, hegn eller lignende,
- 2) anbringelse af køretøjer med henblik på salg eller udlejning uden fører,
- 3) anbringelse af køretøjer i forbindelse med reparation, påfyldning af drivmidler, rengøring eller lignende, når dette sker som led i en erhvervsvirksomhed.

Såfremt nogen uden tilladelse anbringer genstande m.v., der er nævnt i stk. 1, og den pågældende ikke efterkommer et påbud om at fjerne disse, er vejbestyrelsen berettiget til for den pågældendes regning at fjerne det anbragte. Er det anbragte til ulempe for færdslen, er vejbestyrelsen og i påtrængende tilfælde politiet berettiget til uden forudgående påbud at fjerne det anbragte for den pågældendes regning. Genstande, der kan foranledige snesamlinger på vejareal, må, hvor bebyggelse ikke findes, i vintertiden ikke anbringes i mindre afstand end 10 meter fra vejskel.

9.3.9.2 Høring af vejbestyrelser.

Det kan ofte forekomme, at der findes offentlige vejanlæg, planer eller servitutbestemmelser om vejanlæg på et areal, hvor der er ansøgt om råstofindvindingstilladelse. Kommunen selv, nabokommuner eller Vejdirektoratet kan være vejbestyrelsen for sådanne nuværende og fremtidige vejanlæg og påtaleberettiget for bestemmelser til disses sikring. Det vil som regel betyde, at dele af den ellers udnyttelige råstofforekomst ikke kan tillades udnyttet.

De kommunale vejbestyrelser og Vejdirektoratet har ikke udarbejdet en fælles vejledning med nærmere retningslinjer end det, som fremgår af lovgivningen. Det er derfor den enkelte vejbestyrelse, der ud fra konkret stillingtagen til den ansøgte gravning mv. må vurdere, hvilke hensyn der skal tages til den nuværende og forventede fremtidige vejudformning og trafik mv. på arealerne med den påtænkte råstofgravning.

9.3.9.3 Udgravninger m.m. i forhold til private veje

For private fællesveje i byzone og bymæssige områder, der er omfattet af bestemmelserne i lovens⁷³⁾ afsnit III, jf. lovens § 3, stk. 1 og 2, gælder, jf. lovens § 67, den ovenfor nævnte regel i § 101, stk. 2 i lov om offentlige veje om indvinding omkring offentlige veje. De beføjelser, der i lov om offentlige veje er tillagt vejbestyrelsen, udøves af kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 6.

Efter lovens § 35 må der ikke etableres grusgrave på arealer, der er optaget på vejfortegnelsen som udlagte vejarealer, herunder hjørnearealer. § 35 er gældende for private fællesveje i byzone samt områder bestemt af kommunalbestyrelsen, jf. privatvejslovens § 13, stk. 1 – 4. Privatvejsloven indeholder ikke bestemmelser med tilsvarende indhold for private fællesveje på landet.

9.3.10 Statsbanearealer

Efter § 21 c, stk. 1, i lov om jernbane⁷⁴⁾ må der ikke uden infrastrukturforvalterens (som f.eks. kan være Banedanmark eller en af privatbanerne) tilladelse foretages vandindvinding/opstuvning, udgravninger, opfyldninger eller anbringes materiel eller materialer i en sådan nærhed af infrastrukturforvalterens baneafsnit, at der derved kan opstå fare for togdriften.

Administrationen af lovens § 21 c varetages af infrastrukturforvalteren på det pågældende baneafsnit. Ansøgninger om ændring i vandindvinding/opstuvning, udgravning, opfyldning, anbringelse af materiel eller materialer på naboarealer til statsbanestrækninger skal derfor forelægges infrastrukturforvalteren i de tilfælde, hvor den ønskede aktivitet kan medføre fare for togdriften eller, hvor aktiviteten i øvrigt influerer på infrastrukturforvalterens areal.

9.3.11 Jordforureningsloven / Miljøbeskyttelsesloven

Ifølge jordforureningslovens⁷⁵⁾ § 52 er tilførsel af såvel forurennet som uforurennet jord til råstofgrave og tidligere råstofgrave forbudt.

Ansøgning om dispensation fra forbuddet indgives til Regionsrådet på et særligt skema, som kan findes på regionens hjemmeside.

Regionsrådet kan meddele dispensation fra forbuddet, såfremt

1. råstofvindvinderen eller ejeren dokumenterer, at der inden den 19. december 1996 forelå kontraktmæssige forpligtigelser vedrørende tilførsel af jord til ejendommen,
2. råstofvindvinderen eller ejeren med væsentlige økonomiske tab til følge afskæres fra en udnyttelse af ejendommen, som de efter hidtil gældende regler har haft særlig grund til at påregne, eller
3. der ikke er risiko for forurening af vandindvindingsanlæg eller af grundvand, der forventes at indgå i den fremtidige drikkevandsforsyning, og at andre tilsvarende miljømæssige hensyn ikke taler imod.

Bestemmelsen omfatter således alle råstofgrave, hvad enten der er tale om lergrave, grusgrave eller andre typer grave.

Med begrebet tidligere råstofgrave forstås grave, som har været reguleret af gældende eller tidligere gældende råstoflove, hvor indvindingen og eventuel retablering eller efterbehandling er afsluttet. Råstofgravning, der er foregået og afsluttet inden den første råstoflovs ikrafttræden 1. oktober 1972, omfattes således ikke af bestemmelsen.

Indførelsen af det generelle forbud i jordforureningslovens § 52 vil som specialregel gå forud for eventuelle modstridende vilkår, fastlagt i en råstoftilladelse.

Regionen kan i forbindelse med dispensation fra forbuddet i § 52, stille vilkår for udnyttelsen af dispensationen. Der sondres mellem en dispensation givet til tilførsel af uforurennet jord eller forurennet jord. Hjemlen til at stille vilkår er således forskellig alt efter, om det er forurennet jord eller uforurennet jord, der skal tilføres råstofgraven.

Vilkår om dispensation til tilførsel af uforurennet jord reguleres i § 52, stk. 3, og kan herunder bl.a. være vilkår om håndtering af jorden eller om dokumentation for, at der er tale om uforurennet jord.

Ligeledes reguleres vilkår om dispensation til tilførsel af forurennet jord i § 52, stk. 4, og kan herunder bl.a. indeholde vilkår om håndtering af jorden eller om opfyldelse af eventuelle dokumentationskrav.

Vilkårene kan f.eks. indeholde et krav om etablering af et egenkontrollsystem, således at råstofvindvinderen eller grundejeren skal etablere en analyse-følgeseddelordning for at dokumentere at jorden er af en kvalitet, som er i overensstemmelse med vilkårene i dispensationen.

Yderligere forudsætter meddelelse af dispensation til tilførsel af forurennet jord, jf. stk. 4, at kommunalbestyrelsen i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 19 eller godkendelsesmyndigheden efter miljøbeskyttelseslovens § 33 fastsætter vilkår for jorddeponeringen. Såfremt amtsrådet inden 1. januar 2000 har givet

tilladelse til jorddeponering i råstofgrave i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 19 eller § 33, gælder denne tilladelse fortsat

Såfremt indvinder ønsker en dispensation fra forbuddet mod deponering af jord, skal regionsrådet søges særskilt om det, og ikke via en ansøgning om indvinding via kommunen. Da det er en forbudsparagraf, kan det ikke indgå som den del af samordningspligten, men kræver særskilt sagsbehandling.

Da spørgsmålet om eventuel modtagelse af jord udefra kan være af betydning for tilrettelæggelsen af driften af råstofgraven, egenkontrol og efterbehandling, bør kommunalbestyrelsen på et tidligt tidspunkt i forbindelse med sagsbehandling af en ansøgning om tilladelse til erhvervmæssig råstofindvinding tage kontakt med regionsrådet med hensyn til problemstillingen om modtagelse af jord udefra.

Regionsrådet fører tilsyn med overholdelse af vilkårene for dispensationen, herunder tilsyn med kvaliteten af den tilførte jord. Vilkår for tilførslen af jord skal koordineres med kommunalbestyrelsen, som med efterbehandlingsplanen fastlægger udformningen af det området som fyldes op med jord.

9.4 Tilrettelæggelse af sagsbehandlingen i forbindelse med samordningspligten

Ansøgning om tilladelse til råstofindvinding på landjorden indgives til kommunalbestyrelsen på et særligt skema.

For at lette sagsgangen for borgerne og for at undgå dobbeltadministration gælder en ansøgning om tilladelse efter råstoflovens § 7 også som ansøgning efter anden lovgivning om tilladelse til råstofindvinding i jorden, når der efter disse love kræves tilladelse til selve den påtænkte råstofindvinding, jf. lovens § 8, stk. 1. Derimod gælder en ansøgning ikke som ansøgning om andre tilladelser, der ikke direkte angår selve indvindingen.

Kommunalbestyrelsen har som nævnt pligt til efter råstoflovens § 8 og administrationscirkulærets⁷⁶⁾ § 2, stk. 1, at fremsende en ansøgning om råstofstilladelse til den eller de andre myndigheder, som ifølge anden lovgivning har kompetence vedrørende selve den påtænkte råstofindvinding. Kommunalbestyrelsen skal samtidig orientere ansøgeren om, at kommunalbestyrelsens afgørelse efter råstofloven foreløbig afventer stillingtagen til sagen i henhold til anden lovgivning.

Såfremt den eller de andre myndigheder modsætter sig den ansøgte råstofindvinding mv. og ikke kan give sin tilladelse til det ansøgte, skal kommunalbestyrelsen meddele dette til ansøgeren jf. administrationscirkulærets § 2, stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal samtidig sørge for, at ansøgeren får klagevejledning efter reglerne i den lov, den pågældende afgørelse er truffet efter, jf. forvaltningsloven og Kapitel 11.7.2.

Såfremt de pågældende påtaleberettigede myndigheder meddeler de nødvendige tilladelser på nærmere angivne vilkår, skal kommunalbestyrelsen medtage vilkårene ved tilladelsen efter råstofloven med oplysning om, hvilken myndighed der er påtaleberettiget herfor. Tilsvarende gælder vilkår, der ifølge en udtalelse fra Kystdirektoratet er nødvendige af kystbeskyttelsesmæssige hensyn. Der henvises nærmere til Kapitel 10.4.13.

Såfremt en tilladelse til råstofindvinding også er meddelt i henhold til anden lovgivning, skal kommunalbestyrelsen give klagevejledning såvel efter råstofloven som efter den eller de andre love, der er tale om, jf. forvaltningsloven og kap. 11.7.

9.5 Høring af andre myndigheder

Selv om en ansøgning om råstofstilladelse ikke umiddelbart berører anden lovgivning og andre myndigheder, skal i nedenfor opregnede tilfælde nedenstående myndigheder m.fl. inddrages, før kommunalbestyrelsen træffer afgørelse efter råstofloven. Andre myndigheder kan tillige inddrages i sagsbehandlingen, hvis kommunalbestyrelsen skønner, der er behov for det, jf. råstoflovens § 3.

9.5.1 Regionsrådene

Ved ansøgning om tilladelse til råstofindvinding uden for de i råstofplanen udlagte graveområder forudsætter tilladelse til råstofindvinding regionsrådets samtykke.

Ansøgningen skal være fuldt oplyst, de fornødne undersøgelser foretaget og kommunalbestyrelsens vurdering af, hvorvidt en tilladelse kan gives uden at tilsidesætte andre interesser foreligge, inden sagen sendes til regionsrådet med henblik på samtykke.

9.5.2 Kulturstyrelsen

Efter museumslovens⁷⁷⁾ § 27, stk. 2, skal et indvindingsarbejde standses og Kulturstyrelsen straks underrettes, såfremt indvinderen under arbejdet støder på spor af fortidsminder.

På den baggrund har Naturstyrelsen fundet det rimeligt, at ansøgeren, inden indvindingen iværksættes, bliver orienteret om sandsynligheden for tilstedeværelsen af fortidsminder på de tilladte arealer.

Kommunalbestyrelsen skal derfor inddrage Kulturstyrelsen eller nærmeste arkæologiske museum i sagsbehandlingen, jf. administrationscirkulærets § 4, stk. 1.⁷⁸⁾

Det følger af museumslovens § 25, at den ansvarlige for et jordarbejde, herunder råstofindvinding, forud for igangsættelse af arbejdet kan anmode det lokale kulturhistoriske museum om en udtalelse om risiko for at ødelægge fortidsminder ved det planlagte jordarbejde. Det er frivilligt for den anlægsansvarlige, om denne indhenter en sådan udtalelse. Der henvises til vejledning om arkæologiske undersøgelser.

9.5.3 Trafikstyrelsen

Trafikstyrelsen skal i særlige tilfælde inddrages i behandlingen af ansøgninger om råstofindvindingstilladelse, jf. bestemmelserne i Statens Luftfartsvæsens BL 3-16⁷⁹⁾ om særlige forholdsregler omkring flyvepladser.

Det gælder, når ansøgningen vedrører råstofindvinding under grundvandsspejlet, der vil efterlade gravesøer på steder, der ligger mindre end 13 km fra offentlige flyvepladser og militære flyvestationer, eller i øvrigt ligger således, at fuglene overflyver flyvepladsen på vej mellem graveområdet og eventuelle ynglepladser, jf. punkt 4.3 i BL 3-16.

Bemærk, at det anbefales at kommunalbestyrelsen inddrager Trafikstyrelsen i behandlingen af ansøgninger vedrørende råstofindvinding på områder, der falder ind under bestemmelsen om særlige forholdsregler omkring flyvepladser. Kommunalbestyrelsen er ifølge administrationscirkulærets⁸⁰⁾ § 5 forpligtet til at inddrage Trafikstyrelsen, når projektet involverer anlæggelsen af søer mindre end 10 km fra flyvepladsen. Administrationscirkulæret anbefaler inddragelse af Trafikstyrelsen ved projekter til anlæggelse af søer mindre end 10 km i modsætning til 13 kilometer ved inddragelse af Trafikstyrelsen i behandling af ansøgninger,

Kontakt Trafikstyrelsen for en flyvepladsoversigt over de flyvepladser, der er omfattet af cirkulærets høringspligt.

9.6 Høring af forsyningsselskaber

Entreprenører, bygherrer, offentlige myndigheder og andre, som erhvervsmæssigt graver i jorden, har pligt til at forespørge i Erhvervs- og Byggestyrelsens Ledningsregister (LER), og derved får de en liste over ledningsejere på stedet, som de kan kontakte og få mere præcise ledningsoplysninger. Læs mere på Erhvervs- og Byggestyrelsen hjemmeside.

Det kan ofte forekomme, at der findes ledningsanlæg i jorden eller i luften på et areal, hvor der er ansøgt om råstofindvindingstilladelse. Disse ledningsanlæg vil som regel betyde beslaglæggelse af dele af den ellers udnyttelige råstofforekomst. Skov- og Naturstyrelsen har derfor i 1990 i samarbejde

med Amtsrådsforeningen, Hovedstadsrådet og Danske Elværkers Forening udarbejdet en vejledning om råstofindvinding og forholdet til el-, naturgas- og teleledninger.

Retningslinjerne i vejledningen er indarbejdet i dette afsnit, der ikke omfatter ledninger til vandforsyning, spildevand og fjernvarme, da det er forudsat, at kommunalbestyrelserne har en oversigt over de vigtigste af disse ledningsanlæg. Der er udelukkende tale om tinglyste rettigheder.

9.6.1 El-ledninger

I henhold til Stærkstrømsbekendtgørelsen⁸¹⁾, afsnit 5 A, skal enhver, som igangsætter grave-, bore- og nedramningsarbejde i jorden, inden arbejdet påbegyndes, rette henvendelse til elselskabet for at få oplyst, om denne har jordkabler i området eller er bekendt med, at andre har.

Elselskaberne er til gengæld forpligtet til at udlevere planer, der viser kablernes placering, eller såfremt planerne ikke er nøjagtige nok, at foretage en påvisning på arbejdsstedet.

I henhold til Stærkstrømsbekendtgørelsen, afsnit 5 A, må der ikke arbejdes i nærheden af luftledninger med anvendelse af materiel med større højde over jord end 3 m uden nærmere aftale med elselskabet. Almindelige bestemmelser i afsnit 5 A, kan beskrives i følgende tre punkter:

- Ved planlægning, instruktion og udførelse skal der udvises omtanke og omhu for at undgå fare for personer og gods.
- Ethvert elforsyningsanlæg skal betragtes som spændingsførende, med mindre man fra elselskabet skriftligt har erklæret det spændingsløst.
- Har man fået anvisninger fra elselskabet, skal disse nøje følges.

Oplysninger vedrørende afsnit 5 A, samt respektafstande ved arbejde kan i uddrag findes i pjecen »Pas på ledningerne og livet«. Respektafstandene defineres som den afstand, der er fastsat for at give betryggende sikkerhed ved arbejde i nærheden af elforsyningsanlæg. Arbejde inden for en respektafstand på 1,0 m fra forsyningskabler skal aftales med elselskabet.

Normalt er højspændingsledninger sikret ved en tinglyst deklaration, således at såvel ledningens uforstyrrede tilstedeværelse som elselskabets ret til at udføre reparations- og vedligeholdelsesarbejde er sikret.

9.6.1.1 Eksempler på typiske problemer

Ved gravning under luftledninger vil der hurtigt opstå problemer med eftersyn og vedligeholdelse af ledningsanlæggene, hvilket lovmæssigt påhviler elselskaberne.

For at masterne overhovedet må stå på »halvøer« eller »øer«, skal disse have en størrelse, så udskridning af masterne på ingen måde kan finde sted. »Øernes« størrelse er afhængig af ledningsanlæggenes størrelse. Ved en 10 kV træmast skal radius være min. 5 m, for at eftersyn og vedligeholdelse kan foretages betryggende. Hvor der er tale om »øer«, må stigningen for adgangsvejen ikke overstige 20°. Anden stigning afhænger af lokale forhold og det tidsrum, »øen« skal blive stående. Stigningen må under ingen omstændigheder være stejlere end 1:1.

Master stående på »øer« eller »halvøer« er en meget dårlig løsning, fordi:

- Adgangsforholdene er meget vanskelige, og som følge deraf skal der anvendes større ressourcer ved eftersyn og vedligeholdelse.
- Anlægget virker usikkert, idet linjeføringen ikke følger terrænet.
- Der vil ofte være store uudnyttede råstofmængder gemt under masterne.

9.6.2 Teleledninger (kabler)

Efter § 5 i lov om graveadgang og ekspropriation mv. til telekommunikationsformål⁸²⁾ skal enhver, der foretager bygnings-, jordarbejder eller iværksætter andre foranstaltninger, forespørge telefonselskaberne med mindst 8 dages varsel, om der findes ledninger eller anlæg, der nødvendiggør særlig hensyn, således

at fare for personer og anlæg undgås. Tilsvarende har telefonselskabet en oplysningspligt, som består i at fremsende kabelplaner. Hvor kabelplanerne ikke er nøjagtige nok, må påvisning udføres på stedet.

Normalt vil ledninger gennem terræn være sikret ved en tinglyst deklaration, således at såvel ledningens uforstyrrede tilstedeværelse som telefonselskabets adgangsret for udførelse af reparation og vedligeholdelsesarbejder er sikret.

Ledninger, der forsyner de enkelte ejendomme, er normalt ikke sikret ved en tinglyst deklaration.

9.6.2.1 Eksempler på typiske problemer

Råstofindvinding vil normalt betyde, at ledningsanlægget skal ombygges. Der kan dog undtagelsesvis blive tale om midlertidig fremføring, eventuelt på stænger.

9.6.3 Naturgasledninger

For arbejder i nærheden af naturgasledninger gælder bekendtgørelse om sikkerhedsbestemmelser for naturgasanlæg efter lov om arbejdsmiljø.⁸³⁾ De krav, der heri er stillet til anlæggenes indretning, herunder deres afstand til andre anlæg, skal til enhver tid være opfyldt og skal iagttages, ikke blot af den, der er ansvarlig for naturgasanlæggets drift, men af enhver, der har ansvaret for sikkerheden ved udøvelse af anden virksomhed eller aktivitet, der kan berøre naturgasanlæggets sikkerhed. Disse krav er nærmere beskrevet i naturgasselskabernes pjece »Tekniske forskrifter for arbejder i nærheden af naturgasledninger«.

Naturgasledninger gennem terræn er sikret ved en tinglyst deklaration, således at såvel ledningernes uforstyrrede tilstedeværelse, som gasselskabets adgangsret for udførelse af reparation og vedligeholdelse er sikret.

Stikledninger, der forsyner de enkelte ejendomme, er ikke sikret ved en tinglyst deklaration.

9.6.3.1 Eksempler på typiske problemer

Råstofindvinding kan ikke forekomme inden for servitutbæltet, idet deklarationen forbyder gravearbejde her.

Ved råstofindvinding på tilstødende arealer kan udgravning med anlæg stejlere end 1:2 ikke tolereres af hensyn til gasledningens sikkerhed mod udskridning.

Kørsel med tungt materiel over naturgasledningen er ikke tilladt, medmindre der træffes særlige foranstaltninger til forstærkning af overkørslen.

Omlægning af gasledninger vil som regel være meget bekostelig, og udgifterne hertil påhviler indvinderen.

9.6.4 Anbefalinger vedrørende el-, naturgas- og teleledninger

Ved afgrænsning af graveområder bør der tages hensyn til eksisterende og planlagte højspændingsledninger og transmissions- og fordelingsledninger for naturgas, så det enten sikres, at der sker råstofindvinding inden anlæg af ledninger, eller sikres, at der ikke sker råstofindvinding, der kan genere ledningernes sikkerhedsforhold.

I forbindelse med kommunalbestyrelsens detailplanlægning, udarbejdelse af plan for indvinding og efterbehandling for de enkelte graveområder, jf. råstoflovens § 10, stk. 1, nr. 3, bør der heri tages stilling til, om mindre ledningsanlæg skal flyttes som vilkår for råstofindvinding, således at ressourcerne kan udnyttes optimalt.

Det anbefales derfor, at kommunalbestyrelsen fremsender kortbilag med graveområderne til høring hos de lokale forsyningsselskaber for el, naturgas og telefon samt Telestyrelsen. Denne høring kan foregå samtidigt med, at de kommunale myndigheder gennemgår ledningsanlæg for vandforsyning, spildevand og fjernvarmeforsyning med henblik på konstatering af konflikter.

Hvor der findes vedtagne råstofindvindingsplaner, vil ejerne i de udlagte graveområder kunne kræve erstatning for den båndlagte råstofmængde, såfremt der etableres ledningsanlæg, efter at graveområdet er udlagt. Planerne bør derfor fremsendes til de lokale forsyningsselskaber. Det anbefales, at der indføres en fast gensidig høringsprocedure ved fremtidige ændringer af ledningsanlæg og indvindingsplaner.

9.6.4.1 Råstofindvindingstilladelser

Hvis ovennævnte procedure følges, vil de fleste tilfælde af sammenfald mellem ledningsanlæg og råstofindvinding i graveområder kunne forudses. Ved eventuelle råstofstilladelser uden for graveområder anbefales høring af forsyningsselskaberne.

Alle ansøgninger om råstofindvinding skal vedlægges tingbogsattest eller elektroniske tingbogsoplysninger. Højspændingsledninger, telefonkabler og naturgasledninger gennem terræn er normalt sikret ved tinglyst deklaration, der fremgår af tingbogsattesten. Placeringen af stikledninger for el, telefon og naturgas på de enkelte ejendomme er ikke tinglyst, men de følger normalt eksisterende veje og stier. Ansøgeren eller de lokale forsyningsselskaber vil normalt kunne oplyse om disse forhold.

Det anbefales at høre de lokale forsyningsselskaber, hvis der er tvivl om placeringen af ledningsanlæg.

I tilfælde, hvor ledningsanlæg skal flyttes eller ombygges, vil det efter anmodning fra kommunalbestyrelsen være forsyningsselskabets pligt at undersøge, hvorledes dette kan gøres billigst muligt. Det anbefales, at det i vilkår for indvindingstilladelsen anføres, hvordan anlægget skal ombygges, og hvilke aftaler, der ligger til grund for dette.

Det anbefales, at kommunernes råstofforvaltning i forbindelse med gravetilladelserne lader udarbejde et rids, der viser tilstedeværelsen af eventuelle ledningsanlæg. I vilkårene for gravetilladelsen anføres minimumsafstande for gravning ved ledningsanlæg, max. skråningsanlæg og eventuelle krav til kørsel over ledningsanlæg og under luftledninger.

Endvidere anbefales, at det i tilladelsen anføres hvilke krav, der gælder for gravearbejde nær og under elanlæg, teleanlæg og gasledninger. Der henvises til Stærkstrømsbekendtgørelsen og pjecerne »Pas på ledningerne og livet«, »Pas på telefonkablerne« og »Tekniske forskrifter for arbejder i nærheden af naturgasledninger«.

I gravetilladelsens vilkår for efterbehandling beskrives, hvordan eventuelle ledningsanlæg indgår i det efterbehandlede terræn.

Det anbefales, at gravetilladelsen sendes til orientering hos ledningsejere, hvis anlæg berøres af det tilladte graveareal, samtidigt med offentliggørelse af tilladelsen.

9.7 Tilrettelæggelse af høring uden for samordningspligten af andre myndigheder

Høringen af andre myndigheder m.fl. skal iværksættes af kommunalbestyrelsen umiddelbart efter, at ansøgningen er modtaget i korrekt form. Kommunalbestyrelsen skal angive, at udtalelsen skal foreligge senest 4 uger efter, at sagen er modtaget af den eller de pågældende myndigheder. Samtidig skal kommunalbestyrelsen orientere ansøgeren om, at kommunalbestyrelsens behandling af sagen foreløbig afventer de omhandlede udtalelser. Se administrationscirkulærets regler herom.

Kommunalbestyrelsen må selv vurdere, om der skal indhentes en udtalelse fra de under pkt. 9.5.2-9.5.3 nævnte myndigheder, når ansøgningen vedrører mindre ændringer i allerede fastsatte vilkår for indvindingen, indvindingsperiodens længde eller lignende, og det skønnes, at disse forhold er uden betydning for de pågældende myndigheder, jf. administrationscirkulæret.⁸⁴⁾

De pågældende myndigheder m.fl. skal dog altid underrettes om kommunalbestyrelsens påtænkte afgørelser.

Hvis ansøgningen skal behandles med VVM-procedure, vil høringsprocessen naturligvis skulle følge de regler, der gælder for denne procedure.

9.8 Partshøring

Forvaltningslovens⁸⁵⁾ § 19 fastslår, at der ikke må træffes afgørelse i en sag, uden at der er foretaget partshøring, såfremt en part i en sag ikke kan antages at være bekendt med, at myndigheden er i besiddelse af bestemte oplysninger vedrørende sagens faktiske omstændigheder. Kravet gælder dog kun, hvis oplysningerne er til ugunst for den pågældende og er af væsentlig betydning for sagens afgørelse. Der henvises til Vejledning om forvaltningsloven.⁸⁶⁾

Det indebærer, at kommunalbestyrelsen skal vurdere nøje, hvorvidt naboer skal inddrages høringsmæssigt i sagsbehandlingen, inden der træffes beslutning om at udstede en tilladelse. Kommunalbestyrelsen må lægge til grund, at en råstofindvinding på en ejendom i almindelighed må betegnes som en aktivitet, der er til ulempe (ugunst) for naboerne. Partshøring vil dog kunne undlades, såfremt der meddeles afslag på ansøgningen.

Naturklagenævnets afgørelse af 24. november 1998 (J. nr. 97-41/500-0004) Naturklagenævnet hjemviste en sag til amtet til fornyet behandling på grund af manglende partshøring af en nabo, jf. omtalen i Kapitel 11.8.

Naturklagenævnets afgørelse af 30. august 1999 (J. nr. 97-41/350-0004) Naturklagenævnet fastslået bl.a. i sagen, at amtet ikke har haft pligt til at holde et egentligt orienteringsmøde med omboende personer forud for, at amtet gav tilladelse til fortsat gravning på et areal beliggende i et i regionplanen udlagt graveområde. Naturklagenævnet udtaler tillige, at det er uden for nævnets kompetence at tage stilling til, om det havde været rimeligt eller hensigtsmæssigt at holde et sådant møde.

9.9 Ansøgning vedrører aktiviteter, der ikke direkte angår selve råstofindvindingen

Ansøgning efter råstofloven gælder ikke som ansøgning om andre tilladelser, som ikke direkte angår selve indvindingen, selv om sådanne tilladelser faktisk kan være en forudsætning for indvindingsvirksomhedens etablering, f.eks. opførelse af bygninger, erhvervelse af arealer, omlægning af vandløb eller hvor der er statslån i ejendommen. Det samme gælder anlæg, der skal have godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens⁸⁷⁾ Kapitel 5.

Såfremt det fremgår af ansøgningen eller af sagen i øvrigt, at der tillige forudsættes sådan tilladelse efter anden lovgivning, skal ansøgning efter disse love indsendes særskilt af ansøgeren til vedkommende myndighed. Kommunalbestyrelsen bør i givet fald oplyse ansøgeren om, hvilken myndighed en sådan ansøgning skal indsendes til.

9.9.1 Vejlovgivningen

Trafikken i selve graveområdet kan reguleres igennem gravetilladelsen, men så snart lastbilerne har forladt området, er de udelukkende underlagt den almindelige lovgivning, som vedrører vejmyndighederne og politiet.

9.9.1.1 Adgangsforhold til offentlige veje

Lov om offentlige veje⁸⁸⁾ omfatter veje, gader, broer og pladser, der er åbne for almindelig færdsel, og som administreres af stat eller kommune i henhold til samme lov. De offentlige veje inddeles i hovedlandeveje, med Vejdirektoratet som vejbestyrelse, og kommuneveje, hvor kommunalbestyrelsen er vejbestyrelse.

Efter lovens § 70, stk. 1, kræver etablering af nye overkørsler, overgange og tilslutninger for veje og stier til offentlig vej tilladelse fra den pågældende vejbestyrelse.

Efter lovens § 71, stk. 1, skal tilladelse indhentes fra vejbestyrelsen, såfremt en eksisterende overkørsel ønskes benyttet som adgang for andre ejendomme end dem, for hvilken den er anlagt.

Efter lovens § 71, stk. 2, skal tilladelse indhentes fra vejbestyrelsen, såfremt en eksisterende overkørsel, som er anlagt alene med henblik på den færdsel, der er fornøden for jordens landbrugsmæssige drift (markoverkørsel), ønskes benyttet til færdsel i forbindelse med råstofindvinding.

For alle tre former for tilladelser gælder det, at hvis vejen er adgangsbegrænset, kræves det tillige efter lovens § 80, at vejbestyrelsen meddeler dispensation fra adgangsbestemmelserne.

For alle tre former for tilladelser gælder det endvidere, at såfremt adgangen skal etableres i mindre afstand end 100 m - i bymæssige bebyggelser dog i mindre afstand end 50 m - fra hovedlandevej eller landevej, skal der efter lovens § 70, stk. 2, eller § 71, stk. 5, tillige indhentes tilladelse fra Vejdirektoratet. I praksis sender ansøger ansøgningen til kommunalbestyrelsen, som videresender den til Vejdirektoratet i de tilfælde, hvor tilladelse fra begge myndigheder er påkrævet.

For alle tre former for tilladelser gælder det endelig efter lovens § 70, stk. 3, jf. § 71, stk. 6, at vejbestyrelsen, såfremt det skønnes påkrævet af vejtekniske eller færdselsmæssige grunde, kan stille krav med hensyn til den nærmere placering, udformning og anvendelse af de nye eller ændrede adgange. Kravene kan dreje sig om adgangens bredde, om fri oversigt over hjørnearealer, om arten og omfanget af færdslen ad den pågældende adgang og om flere ejendommers benyttelse af samme adgang. Vejbestyrelsen kan ligeledes gøre tilladelsen betinget af, at den offentlige vej under hensyn til de ændrede trafikale forhold ombygges med midterrabat, kanalisering, lyssignal og lignende.

Vejbestyrelsen kan kræve, at udgifterne ved de fornævnte foranstaltninger helt eller delvis afholdes af vejbestyrelsen for den vej eller sti, der tilsluttes den offentlige vej, eller for så vidt angår ny overkørsel eller overgang, i særlige tilfælde af vedkommende ejer eller bruger. Vejbestyrelsen kan kræve selv at forestå de i dette stykke omhandlede foranstaltninger mod godtgørelse af udgifterne herved.

9.9.1.2 Adgangsforhold til private veje

Privatvejsloven⁸⁹⁾ omfatter veje, gader, broer og pladser, der uden at være offentlige tjener som færdselsareal for anden ejendom end den ejendom, hvorpå vejen er beliggende, når ejendommene er i særlig eje.

I privatvejsloven skelnes mellem private fællesveje i bymæssige områder og private fællesveje på landet.

Overkørsler til private fællesveje i byområder

For private fællesveje i bymæssige områder, der er omfattet af bestemmelserne i lovens afsnit III, jf. lovens § 3, stk. 1 og 2, gælder, jf. lovens §§ 62-65, de ovenfor nævnte regler i §§ 70 og 71 i lov om offentlige veje om anlæg af ny adgang og ændring af bestående adgang til offentlig vej. Det er kommunen, der som vejmyndighed, kan meddele tilladelse til etablering af en ny adgang (overkørsel) eller ændring af en eksisterende adgang til en privat fællesvej.

En overkørseltilladelse er en offentligretlig tilladelse, der alene er udtryk for, at kommunen ikke mener, at der er almene offentligretlige hensyn, der taler imod tilladelsen.

Hvorvidt en offentligretlig tilladelse kan udnyttes, og dermed om der kan etableres en overkørsel, er afhængigt af, at ansøger har eller kan opnå vejret, hvilket er et privatretligt anliggende mellem ansøgeren og ejeren af vejarealet. I tilfælde af uenighed henhører spørgsmålet under domstolene.

Selve anlæggelsen af en ny privat fællesvej i bymæssigt område kræver kommunalbestyrelsens godkendelse af en skitse af vejens dimensioner samt dens tilslutning til andre veje jf. lovens § 27. Også vejens ibrugtagning skal godkendes af kommunalbestyrelsen efter § 41, stk. 1 og 3.

Overkørsler til private fællesveje i landområder

For private fællesveje i landområder, der ikke er omfattet af lovens afsnit III, gælder alene, at ansøger skal have vejret eller opnå vejret for at oprette en ny adgang til eller ændre anvendelsen af en eksisterende adgang til den private fællesvej. Hvis ansøger ikke tidligere har haft vejret, skal han være opmærksom på, at den ændrede brug af den private fællesvej medfører, at eventuelle adgange (overkørsler) fra den private fællesvej til offentlige veje på ny skal godkendes af den offentlige vejs vejbestyrelse.

9.9.2 Planloven

Efter planlovens⁹⁰⁾ § 35 må der i landzoner ikke uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer.

Det bemærkes, at ændringen i anvendelsen af ubebyggede arealer i form af selve råstofindvindingen jf. § 36, stk. 1, nr. 6, er undtaget fra tilladelseskravet efter planloven.

9.9.3 Byggelov og bygningsreglement

Byggeloven⁹¹⁾ og Bygningsreglementet 2010⁹²⁾ indeholder krav til nybyggeri og krav til ombygning, ændret benyttelse og nedrivning af eksisterende bebyggelse og finder anvendelse ved byggeri i tilknytning til indvindingsvirksomheden.

9.9.4 Skovloven

Byggeri og anlæg på fredskovspligtige arealer kræver dispensation fra skovlovens⁹³⁾ § 11. Afgørelsen træffes af Naturstyrelsens enheder (tidl. statsskovsdistrikterne). Enheden kan i forbindelse med dispensation fastsætte særlige vilkår efter lovens § 39, herunder, at der skal udlægges erstatningsskov.

9.9.5 Naturbeskyttelsesloven

Byggeri og anlæg m.v. inden for de ovenfor i Kapitel 9.3.3 angivne beskyttelseslinjer mv. samt på fredede arealer kræver tilladelse fra vedkommende myndigheder.

Placering af bebyggelse, campingvogne og lignende inden for den i lovens⁹⁴⁾ § 17, stk. 1, fastsatte beskyttelseslinje på 300 m fra skove kræver ligeledes særlig tilladelse. For privatejede skove gælder det kun, hvis arealet udgør mindst 20 ha sammenhængende skov.

Tilsvarende kræver opførelse af bebyggelse med en højde på 8,5 m inden for en afstand af 300 m fra en kirke særlig tilladelse, medmindre kirken er omgivet af bymæssig bebyggelse i hele beskyttelseszonen, jf. § 19.

Arealer omkring en lang række kirker er fredet, hvorfor der også kræves tilladelse fra fredningsnævnet.

9.9.6 Lov om landbrugsejendomme (Landbrugsloven)

En landbrugsejendom, der ligger i landzone, kan ifølge lov om landbrugsejendomme kun erhverves, hvis køber opfylder en række betingelser, herunder krav om bopælspligt, jf. lovens⁹⁵⁾ § 8 og §§ 12-16.

Jordbrugskommissionen kan dog give dispensation fra disse bestemmelser i tilfælde, hvor ejendommen skal anvendes til udnyttelse af råstofforekomster, og tilladelse til råstofindvinding er eller vil kunne forventes meddelt i nær fremtid, jf. § 41, stk. 5, nr. 1, i cirkulære om lov om landbrugsejendomme.⁹⁶⁾

Selskaber eller lignende kan ved cirkulærets § 47, stk. 3, opnå tilsvarende dispensationer.

9.9.7 Udstykningsloven

Hvis der i forbindelse med indvindingen ønskes udstykket et areal, skal udstykningen registreres ved matrikelmyndigheden, jf. lovens⁹⁷⁾ Kapitel 3. Ansøger skal være opmærksom på, at registreringen samt

det tilhørende matrikulære arbejde, som f.eks. udarbejdelse af de dokumenter, der er nødvendige for registrering af matrikulære forandringer, ifølge lovens § 13, skal udføres af en beskikket landinspektør.

9.9.8 Jordfordelingsloven, lovgivning vedrørende ejendomme med statslån og / eller jordrente

I jorkøbsloven⁹⁸⁾ er der opretholdt særlige rådighedsbegrænsninger for ejendomme med jordrente, eller hvori der indestår statslån ydet i henhold til statshusmandsloven fra 1948 eller endnu ældre jordlove. Det vil fremgå af tingbogsattesten, hvis ejendommen er undergivet sådanne begrænsninger.

I forbindelse med råstofindvinding på ejendomme med jordrente og ejendomme med notering som husmandsbrug mv. i henhold til lovgivning fra før 1948 skal der indhentes tilladelse fra Økonomistyrelsen. For ejendomme med notering i henhold til statshusmandsloven efter 1948 skal tilladelse indhentes fra Økonomistyrelsen, hvis indvindingen vil bevirke, at »ejendommens karakter forandres eller værdien forringes«. Kommunalbestyrelsen skal underrette Økonomistyrelsen i forbindelse med råstofindvindings-tilladelser på ejendomme med statslån.

10. Tilladelsens indhold

Kapitel 10 omhandler indholdet af en tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding efter råstoflovens § 7, herunder at den også skal angive de andre lovbestemmelser, der ligger til grund for tilladelsen. Endvidere gennemgås de vilkår i henhold til lovens § 10, der skal medtages i en tilladelse, samt forholdet omkring gyldigheden af fastsatte vilkår og reglerne for tinglysning. Endelig beskrives det, hvilke øvrige oplysninger, der bør gives i forbindelse med en tilladelse.

10.1 Tilladelsens indehaver

Tilladelsen skal angive, hvem der er indehaver af tilladelsen.

Tilladelsen skal endvidere angive indehaverens CVR-nummer.

10.2 Omfanget af indvindingsretten

10.2.1 Tilladelsens periode

Tilladelsen skal fastlægge indvindingsperiodens længde. Tilladelsen kan gives for en kortere periode, hvis det er i overensstemmelse med ansøgningen. Er der i ansøgningen ønsket en 10-årig indvindingsperiode, vil der kun i særlige tilfælde kunne gives en tilladelse for en kortere periode.

Tilladelsen gives normalt for indtil 10 år, jf. lovens § 9, stk. 1. I særlige tilfælde kan en tilladelse gives for en længere periode.

Sådanne særlige tilfælde kan f.eks. være, at indvindingsvirksomheden på basis af de indvundne forekomster udfører en forædlingsproces, der kræver meget store investeringer, og at de pågældende råstoffer ikke, eller ikke uden urimelige omkostninger, vil kunne fremskaffes andetsteds fra. Også andre omstændigheder vil kunne begrunde en tilladelse i mere end 10 år, f.eks. såfremt der kræves meget store arealreservationer for at sikre en virksomheds fortsatte indvinding, eller såfremt der kræves meget betydelige investeringer i indvindingsvirksomheden, som derfor har behov for at være sikret forsyninger i en længere periode.

Dette indebærer, at det normalt kun vil være indvinding af andre råstoffer end sand, grus og sten, der vil kunne få tilladelse for en længere periode, end 10 år, Udløbsdatoen indsættes som et vilkår i tilladelsen. I særlige tilfælde kan tilladelsen gives for en kortere periode.

Naturklagenævnets afgørelse af 14. december 2006, (NKN-41-00027). Naturklagenævnet har ved afgørelsen fastslået, at det ikke er tilstrækkelig årsag, at tilladelsen gælder et mindre område, som formentlig vil kunne indvindes i løbet af en kortere periode end 10 år.

Naturklagenævnets afgørelse af 9. april 2010, (NKN-41-00081). Naturklagenævnet har ved afgørelsen fastslået, at ved tilladelsens udløb er det ikke muligt at give midlertidig forlængelse, mens en ny ansøgning behandles.

10.2.2 Tidspunktet hvor indvindingens påbegyndelse

Indvindingen må først indledes, når de i tilladelsen stillede vilkår er opfyldt, såsom at der foreligger en godkendt grave- og efterbehandlingsplan, at den forudsatte sikkerhedsstillelse⁹⁹⁾ foreligger i form af et dokument udstedt af råstofindvinderens pengeinstitut el. lign. over for kommunen. Samt at evt. andre stillede vilkår er opfyldt. Såfremt indvindingen ikke er indledt 3 år efter, at tilladelsen er udstedt, bortfalder den automatisk som ikke udnyttet, jf. lovens § 10, stk. 7.

10.2.3 Indvindingsrettens omfang

Tilladelsen skal udformes, så den udtrykkeligt angiver omfanget af indvindingsretten. Dette har også betydning for administrationen af lovens § 9, stk. 2, jf. nedenfor pkt. 10.4. Tilladelsen skal således tydeligt angive, hvilke råstoffer og hvilket geografisk afgrænset område, tilladelsen angår.

I tilladelsen skal det også fastsættes, hvilke mængder der årligt må indvindes inden for området. Ved denne fastsættelse tages der udgangspunkt i ansøgningens oplysninger. Såfremt miljøhensyn til omgivelserne betinger det, kan der imidlertid fastsættes en mindre årlig indvindingsmængde.

10.2.4 Udvidelse af indvindingsretten

Såfremt der under et indvindingsforløb opstår ønske om at indvinde andre råstoffer eller større mængder end angivet i tilladelsen inden for det område, som tilladelsen omfatter, skal der, efter lovens § 9, stk. 2, indgives anmeldelse herom til kommunalbestyrelsen. Anmeldelsen skal indgives inden 4 uger efter, at den pågældende indvinding er påbegyndt. Kommunalbestyrelsen kan inden 4 uger efter, at anmeldelsen er modtaget, forbyde indvindingen.

Der er også mulighed for at stille særlige vilkår for den pågældende indvinding. Vilkårene skal være begrundet i ændret råstofmængde eller råstofart og skal stilles af kommunalbestyrelsen inden 4 uger efter, at anmeldelsen er modtaget.

Bestemmelsen finder alene anvendelse for de »andre råstoffer«, der ikke i forvejen er omhandlet i råstofindvindingstilladelsen. Fremgår det f.eks. af vilkårene for en tilladelse, at muld og overjord ikke må fjernes fra graveområdet, skal der træffes en ny afgørelse efter råstoflovens § 7 om indvinding af muld og overjord. Der kan ikke lovligt ske indvinding af muld og overjord, uanset der indgives anmeldelse herom.

Det skal understreges, at kommunalbestyrelsens afgørelser efter § 9, stk. 2, om forbud eller særlige vilkår er endelige, jf. lovens § 13, stk. 1. Kommunalbestyrelsen skal i afgørelsen gøre indvinderen opmærksom herpå. Der henvises nærmere til Kapitel 11.1.2 og 11.7.1.

10.3 Tilladelse efter anden lovgivning og afgørelse om VVM-procedure

Når kommunalbestyrelsens tilladelse også gælder som tilladelse efter anden lovgivning, som foruden råstofloven vedrører selve den påtænkte indvinding, skal det fremgå af afgørelsen., jf. hertil Kapitel 9.3

Gennemgang og vurdering af, om der er behov for en VVM-procedure, skal også fremgå af afgørelsen, jf. Kapitel 9.2. Der skal altid foretages en VVM screening, og ved tilladelser over 25 ha, skal der også udarbejdes VVM.

Der skal gives særskilt klagevejledning for hver af de enkelte love, der er truffet afgørelse efter i råstofstilladelsen. Der henvises til kap. 11.7.

10.4 Vilkår for tilladelsen

10.4.1 Generelt

Det er fastsat i råstoflovens § 10, at tilladelser efter § 7, stk. 1, gives på særlige vilkår.

Det følger af almindelige forvaltningsretlige principper, at vilkårene skal være begrundet i de hensyn, der kan varetages efter råstofloven, og at vilkårene skal stå i et rimeligt forhold til afgørelsen.

I lovens § 10, stk. 1, nr. 1, er det understreget, at de miljømæssige vilkår omfatter hele virksomhedens drift og også efterbehandlingen.

I råstoftilladelser skal der altid stilles vilkår om, at ansøgeren udarbejder en indvindings- og efterbehandlingsplan, der indeholder hovedelementerne for indvindingen og efterbehandlingen. Den fremtidige arealanvendelse fastlægges i forbindelse med tilladelsen til f.eks. jordbrugs-, natur- eller rekreative formål som afspejles i vilkårene for efterbehandlingen. Der skal stilles sikkerhed for opfyldelse af vilkår om efterbehandling, jf. lovens § 10, stk. 1, nr. 2 og 3.

Der kan endvidere fastsættes vilkår om oparbejdning eller om bestemte formål med indvindingen.

Hvilke vilkår, der herudover skal fastsættes, afgøres på grundlag af en konkret bedømmelse i hver enkelt sag af forholdene i og omkring indvindingsstedet, jf. lovens § 10, stk. 2.

Vilkårene efter råstofloven kan alene regulere forholdene ved selve indvindingen. Det vil sige inden for det område, der er omfattet af indvindingsstilladelsen, herunder de interne transportveje, jf. nedenfor pkt. 10.4.9, frem til udkørsel til det offentlige vejssystem.

Hvis kommunalbestyrelsens tilladelse vedrører fortsat råstofindvinding, fornyelse af en udløbet tilladelse, genudstedelse af en inddraget tilladelse, eller udstedelse af tilladelse til afløsning for anmeldte rettigheder, skal kommunalbestyrelsen gennemgå de hidtil gældende vilkår, således at der sker den nødvendige ajourføring eller ændring af den samlede vilkårsfastsættelse.

På denne måde sikrer kommunalbestyrelsen, at tilladelsen og dens indhold er i overensstemmelse med råstoflovens nuværende krav til miljøforhold mv., og at der gælder ensartede vilkår for de forskellige råstofgrave.

10.4.2 Vandforsyning

Råstofindvinding kan indebære risiko for forurening af grundvandet. Se Naturklagenævntes orientering nr. 189.

I erkendelse heraf udarbejdede den daværende Fredningsstyrelse allerede i 1980 en rapport i samarbejde med Miljøstyrelsen om råstofindvinding og vandindvinding. I rapporten anbefales krav til en mindsteafstand mellem råstofgrav og vandindvindingsanlæg 150 meter. Kravene om afstand er vejledende og skal sikre mod bakteriologisk forurening og dermed give en passende tid til at reagere over for en uheldssituation i råstofgraven. Afstandskravene skal således først og fremmest hindre, at der opstår forurening under selve råstofindvindingen.

Afhængig af graveområdets placering i forhold til vandforsyningsanlæg kan der tillige være behov for at vurdere, om der skal stilles særlige krav til maskinel, herunder placering af de faste anlæg, såsom sorteranlæg og stenknuserier m.v. Der bør altid stilles krav til særlig håndtering og placering af tanke og beholdere med olieprodukter.

Med hensyn til beregning af indvindingens indvirkning på grundvandsspejlet henvises i øvrigt til Miljøprojekt nr. 526 Følgeeffekter af råstofindvinding under grundvandsspejlet (MST 2000). I projektet konkluderes det, at der generelt ikke ses egentlig sænkninger i eller omkring råstofgrave efter længere tids gravning.

10.4.3 Modtagelse af jord

Tilførsel af såvel forurenede som uforurenede jord til råstofgrave er forbudt. Fra 1. januar 2007 er det regionen der træffer afgørelse om dispensation fra forbuddet i jordforureningslovens¹⁰⁰⁾ § 52 til at modtage jord i råstofgrave. Såfremt en entreprenør ønsker dispensation fra forbuddet mod at deponere jord, skal der indsendes en ansøgning til regionen, hvor det angives om der søges efter § 52 stk. 2, nr. 1, 2 eller

3. Det er efter jordforureningsloven regionen, der fører tilsyn med tilførsel af jord til råstofgrave. Såfremt regionen meddeler dispensation fra forbuddet i jordforureningslovens § 52 til modtagelse af jord udefra, fastsætter regionen vilkårene for modtagelsen, kontrol, håndtering og tilsyn i dispensationen. Regionens afslag på en ansøgning om dispensation fra forbuddet bør fremgå af vilkårene for en indvindingstilladelse efter råstofloven.

Vilkårene indgår herefter som en del af den samlede tilladelse til råstofindvinding, jf. nedenfor pkt. 10.4.13 (såfremt der samtidig eksisterer en indvindingstilladelse). De vilkår, der vedrører efterbehandlingen, skal derfor medtages i den deklaration, der skal tinglyses efter råstoflovens § 10, stk. 6.

Naturklagenævnets afgørelse af 8. juni 1999 (J. nr. 97-41/420-0001). Naturklagenævnet har ved afgørelsen stadfæstet amtets ændring af de fastsatte vilkår, således at der ikke fremover skal ske en løbende efterfyldning af arealer under grundvandsspejlet, og således at der må være en sø med en større vandflade end 5.000 m². Afgørelsen har sammenhæng med, at amtet har nægtet dispensation i henhold til miljøbeskyttelseslovens § 20 til fortsat modtagelse af jord. Klageren var en nabo, der fandt, at gravningen under grundvand i stedet burde begrænses.

Naturklagenævnets afgørelse af 30. august 1999 (J. nr. 97-41/350-0004). Naturklagenævnet har ved afgørelsen bl.a. stadfæstet et vilkår om skrænthældninger på maksimalt 1:3 ved gravning under grundvand. Der er tale om en ældre grusgrav, hvor der tidligere af Miljøklagenævnet var fastsat maksimal hældning af graveskråning under grundvand til 1:2, idet der efterfølgende skulle ske opfyldning med jord efter endt gravning. Arealet ligger i et udlagt graveområde i regionplanen, men samtidig i et særligt drikkevandsområde. Amtet har derfor i forbindelse med en tilladelse til fortsat gravning vurderet, at der ikke kunne ske genopfyldning og har justeret skråningskravene i overensstemmelse hermed.

10.4.4 Gødning og pesticider

Når der ved råstofindvinding er sket fjernelse af de øvre jordlag og genskabt en ny jordoverflade tæt ved grundvandsspejlet, kan det skabe en risiko for forurening af grundvandet, hvis der på denne jordoverflade spredes gødning/kunstgødning eller anvendes pesticider for at kunne ibrugtage arealet til intensiv jordbrugsmæssig drift.

Når kommunalbestyrelsen giver råstof tilladelser efter råstofloven, og området efter indvindingens afslutning forudsættes efterbehandlet til landbrugsformål, må bestyrelsen overveje, om der for at afværge forureningsrisiko er behov for at stille vilkår, der regulerer landbrugsdriften efter indvindingens ophør. Af hensyn til grundvandsressourcerne kan kommunalbestyrelsen i særlige tilfælde fastsætte vilkår om, at arealerne efterfølgende kun må anvendes til formål, der ikke medfører risiko for forurening af grundvandsressourcer herunder landbrugsformål.

Der kan derfor fastsættes et vilkår, som tinglyses, om forbud mod anvendelse af gødning og pesticider, såfremt der er væsentlige hensyn til beskyttelse af drikkevandsinteresser, der skal varetages.

Østre Landsrets dom af 28. august 1995, jf. UfR 1995.952. Østre Landsret har i dommen således fastslået, at der er hjemmel i råstofloven til at stille vilkår om, at et areal efter endt råstofindvinding ikke må indgå i almindelig jordbrugsmæssig drift, og at der ikke må anvendes gødning eller bekæmpelsesmidler på arealet. Landsretten fastslår ved dommen at: »Råstofindvindingsarealet må ikke senere må indgå i almindelig jordbrugsmæssig omdrift. På arealet må ikke anvendes gødning eller bekæmpelsesmidler. Arealet må tilplantes eller benyttes til vedvarende græsning«

Vilkåret i den pågældende sag var fastsat for at beskytte grundvandet i et område, der havde væsentlig betydning for den nuværende og fremtidige vandforsyning i en kommune.

Naturklagenævnets afgørelse af 15. juli 1998 (J. nr. 97-41/650-0004). Naturklagenævnet har i afgørelsen stadfæstet et amtsråds vilkår i en tilladelse om, at arealet skal efterbehandles, så det kan anvendes til jordbrugsformål, og samtidig, at der efter endt efterbehandling ikke må anvendes gødning eller bekæmpelsesmidler på arealet, fordi indvindingen skal foregå i et i regionplanen udlagt særligt drikkevandsområde.

10.4.5 Støv

Støvgener¹⁰¹⁾ kan opstå i forbindelse med selve indvindingen, ved oparbejdningen samt som følge af henlæggelse af råstofferne i depot. Der kan også opstå støvgener som følge af transport på de interne transportveje.

Der bør normalt fastsættes vilkår om udførelse af støvdæmpende foranstaltninger, såsom vanding af gravefronter, lagerbunker og interne veje mv., samt renholdelse af interne veje.

Om en ansøgning skal afslås helt på grund af risikoen for støvgener, eller om der er behov for særlige vilkår for at imødegå støvgener, beror primært på forekomstens og indvindingens karakter samt afstanden til naboerne.

10.4.6 Støj

Udover de støjmæssige hensyn til boliger og lignende støjfølsom anvendelse bør der tages hensyn til »stilleområder«, hvis sådanne er udlagt.¹⁰²⁾

I forbindelse med indvindingsvirksomheden anvendes der normalt en række maskiner og anlæg, som fremkalder en ikke ubetydelig støj, der vil kunne påføre de omboende gener.

Der vil derfor stort set altid være behov for at fastsætte grænser for støjbelastningen fra indvindingsvirksomheden, herunder fra kørsel på virksomhedens eget område frem til udkørsel på offentlig vej.

De mest hyppigt forekommende støjklinder er:

- Gravemaskiner for afrømning af overjord.
- Stenknuserier.
- Sorterianlæg
- Intern transport med dumper/lastvogn.
- Læsning (med stenmaterialer) af lastvogne.
- Kundekørsel ud og ind af råstofgraven.

Ved fastsættelse af vilkår om virksomhedens drift, jf. § 10, stk. 1, herunder af støjgrænser i de konkrete sager er der praksis for at tage udgangspunkt i de vejledende støjgrænser i tabel 1, områdetype 3 i afsnit 2.2.3 i Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984, Ekstern støj fra virksomheder, med de supplerende vejledninger nr. 5/1993 og 3/1996, som er relevant, fordi den åbner mulighed for at forskyde arbejdstiden.

Kommunalbestyrelsen bør dog være opmærksom på, at placering af indvindingsvirksomheden, i modsætning til mange andre virksomheder, naturligt er knyttet til på forhånd givne geologiske forhold. Støjgrænserne må derfor i hvert enkelt tilfælde fastsættes ud fra en vurdering af de tekniske og økonomiske muligheder for at reducere støjen.

Der bør også skelnes mellem støj, som stammer fra selve indvindingsaktiviteten, og støj i forbindelse med bearbejdning af de indvundne materialer. Det vil ofte være såvel teknisk som økonomisk muligt at foretage en væsentlig reduktion af støjen fra materialebearbejdningen. Selv om bearbejdningen sker ved indvindingsstedet, bør der således ikke accepteres en kraftigere støjpåvirkning af omgivelserne, end hvis bearbejdningen havde fundet sted på en anden lokalitet.

Visse aktiviteter i startfasen som afrømning af muld og overjord og opbygning af støjvolde vil ofte vanskeligt kunne gennemføres uden at overskride de fastsatte støjgrænser. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, såfremt der tages højde for dette i vilkårsfastsættelsen.

Naturklagenævnets afgørelse af 24. juli 1997 (J. nr. 97-111/400-0001). Naturklagenævnet har ved afgørelsen i klagesagen fastsat, at i den periode, hvor der etableres en støjvold omkring en beboelsesejendom, hæves støjgrænsen i et bestemt referencepunkt fra 60 dB(A) til 65 dB(A), men kun når der foregår anlægsarbejde.

I ansøgningsskemaet skal ansøgeren redegøre for de forventede støjforhold. Ved mere komplicerede ansøgninger bør kommunalbestyrelsen kræve en støjteknisk redegørelse udarbejdet af et kvalificeret firma.

I vilkårene kan der fastsættes krav om, at der gennemføres en egentlig støjundersøgelse umiddelbart efter driftsstart til dokumentation for, at vilkårene om støjbelastningen af omgivelserne kan overholdes og bliver overholdt.¹⁰³⁾

10.4.7 Vibrationer

Graveaktiviteterne, herunder kørsel, knusning og sortering af råstoffer samt eventuelle sprængninger, kan give anledning til vibrationer, der kan forplante sig til naboejendomme til gene for beboerne. I grelle tilfælde kan vibrationer medføre skade på bygninger.¹⁰⁴⁾

Naturklagenævnets afgørelse af 24. juli 1997 (J. nr. 97-111/400-0001). Naturklagenævnet har ved afgørelse i en klagesag taget stilling til vilkårsfastsættelse om vibrationer i forhold til nabobygninger som følge af sprængningsaktiviteter ved stenbrydning.

10.4.8 Støjgrænser og driftstider

Støjgrænserne i Miljøstyrelsens vejledning¹⁰⁵⁾ er fastsat ud fra den forudsætning, at de skal overholdes inden for nærmere anførte tidsrum af døgnet og på såvel hverdage, som lørdage og søn- og helligdage. Dette indebærer, at en virksomhed kan være i drift døgnet rundt, såfremt støjen er lavere i aften- og nattetimer samt på søn- og helligdage.

Kommunalbestyrelsen må dog ud fra indvindingsvirksomhedens karakter og ansøgningen vurdere, om det ikke vil være mest hensigtsmæssigt at fastsætte vilkår om bestemte driftstider. Ofte vil det fremgå af ansøgningen, at virksomheden er indstillet på at indvinde og producere på nærmere angivne tidspunkter og dage, således at kommunalbestyrelsen umiddelbart vil kunne lægge sådanne oplysninger til grund for vilkårsfastsættelsen.

Et konkret vilkår om driftstid vil, navnlig ved indvinding i nærheden af bolig- og sommerhusområder, kunne forebygge visse naboklager og vil desuden lette tilsynsvirksomheden. Et sådant vilkår vil tillige have indflydelse på trafikintensiteten i aften og nattetimer på de mindre veje frem til en råstofgrav og vil også af denne årsag kunne forebygge nogle naboklager.

Naturklagenævnets afgørelse af 24. juli 1997 (J. nr. 97-111/400-0001). Naturklagenævnet har ved afgørelsen af klagesagen fastsat, at der i perioden 1. juni til 15. september skal ske indskrænkning af virksomhedens produktionstidsrum, inklusive lastning og transport, til hverdage mandag - fredag fra kl. 6 - 18, dog er det tilladt mellem kl. 18 og kl. 22 at reparere og vedligeholde maskinparken og materiellet. Afgørelsen er truffet for at tage hensyn til nærliggende helårsbeboelser i en landsby samt et nærliggende sommerhusområde.

Skov- og Naturstyrelsen har i en konkret afgørelse af 30. september 1991 i en klagesag fastsat, at der i forbindelse med grusgravning alene må ske udlevering af allerede oparbejdede materialer i sommerhalvåret. Gravning og sortering må således kun ske i vinterhalvåret. Disse vilkår er fastsat af hensyn til de omkringboende.

10.4.9 Kørsel til og fra graveområdet

Der kan ikke med hjemmel i råstofloven stilles vilkår med henblik på at regulere gener hidrørende fra trafikken på offentlig vej til og fra graveområdet. Der kan således alene fastsættes vilkår, der regulerer forholdene ved selve indvindingen, det vil sige inden for det område, der er omfattet af tilladelsen, herunder de interne transportveje frem til udkørsel.

I denne forbindelse kan det fastlægges, hvorledes udkørsel til offentlig vej eller privat fællesvej skal ske, herunder at der f.eks. kun må ske udkørsel ved højresving.

Som det fremgår af Kapitel 9.9.1, er det vejbestyrelsen og vejmyndigheden, der har kompetencen til at meddele tilladelse til overkørsel til henholdsvis offentlig vej og privat fællesvej. Tilladelsen meddeles ud fra en vurdering af vejtekniske og færdselsmæssige hensyn.

Efter færdselslovens¹⁰⁶⁾ § 92 kan politiet med samtykke fra vejbestyrelsen eller, for så vidt angår private fællesveje, vedkommende kommunalbestyrelse træffe færdselsmæssige bestemmelser, som indvirker på vejes udnyttelse eller indretning. Ud over de færdselsmæssige hensyn vil der også kunne tages stilling til andre hensyn, såsom de miljømæssige.

Politimesteren kan efter bestemmelsen f.eks. forbyde tung trafik på en bestemt vejstrækning eventuelt ledsaget af visse undtagelser, så forbuddet ikke rammer den sædvanlige trafik, der har ærinde til ejendomme på den pågældende vejstrækning.

Miljøankenævnet har i en afgørelse fra 1985 fastslået, at der med hjemmel i råstofloven også i et vist omfang kan stilles vilkår om den videre transport af råstoffer fra graveområdet. Ankenævnet bestemte således, at transporten skulle ske mod vest ad en kommunevej således, at grusvogntrafikken gennem to mindre bysamfund mod øst kunne undgås.

Naturklagenævnets afgørelse af 31. maj 1999 (J.nr. 97-41/150-0001). Naturklagenævnet stadfæstede amtets tilladelse til fortsat gravning i en 10-årig periode. Arealet er beliggende i et i regionplanen udlagt graveområde, men med trafikale problemer, både for et nærliggende boligområde og et nærliggende industrikravter, knyttet til transporten til og fra en række grusgrave i graveområdet. Naturklagenævnet udtaler bl.a., at regulering af trafikken uden for graveområdet af hensyn til færdselssikkerheden eller på grund af miljømæssige gener som udgangspunkt ikke kan varetages med hjemmel i råstofloven. Nævnet anser det dog for muligt, at hensynet til miljøbeskyttelsen i ganske særlige tilfælde kan tale for, at der meddeles afslag på ansøgning om tilladelse til indvinding, når indvindingen medfører store miljømæssige gener for de omkringboende.

Naturklagenævnets afgørelse fra 28. september 2007 (NKN-41-00043). Naturklagenævnet udtalte i afgørelsen, at »der kan ikke med hjemmel i råstofloven stilles vilkår med henblik på at regulere gener fra trafikken på offentlig vej til og fra et råstofområde. Der kan alene fastsættes vilkår, der regulerer forholdene ved selve indvindingen, det vil sige inden for det område, der er omfattet af tilladelsen. Reguleringen af trafikken uden for graveområdet af hensyn til færdselssikkerheden, eller på grund af miljømæssige gener, kan således ikke reguleres af råstofloven. Hvis vejene ikke er egnede til trafikken, er det vejmyndigheder, der tager stilling til, om vejene skal forbedres, eller politiet, der beslutter, om der bør gennemføres trafikregulerende foranstaltninger.

10.4.10 Efterbehandling

En tilladelse til råstofindvinding meddeles for en afgrænset periode, der normalt er på 10 år, og i langt de fleste tilfælde på landbrugsarealer.

Tidligere blev de udtømte råstofgrave normalt efterbehandlet til jordbrugsformål. Da der ikke længere er krav om efterbehandling til jordbrugsformål, skal kommunalbestyrelsen i forbindelse med kommuneplanarbejdet overveje, hvordan et område efter ophørt råstofindvinding kan indgå i de omgivne arealer, og hvad området senere skal bruges til, så der kan stilles relevante vilkår i forbindelse med gravetilladelsen og efterbehandlingsplanen.

Efterfølgende anvendelse til andet end jordbrugsmæssige formål fastsættes af de kommunale myndigheder på baggrund af en forudgående konkret afvejning af f.eks. graveområdets beliggenhed i forhold til de omkringliggende arealer eller i forhold til den planlagte anvendelse heraf.

Der kan f.eks. være tale om, at et udgravet råstofområde planlægges efterbehandlet til naturområde (sø, hede m.m.), eller at det i forbindelse med især en bynær indvinding planlægges til fritids- eller rekreativ udnyttelse.

Kommunerne skal i tilladelser til efterbehandling af grusgrave sikre iagttagelse af naturbeskyttelseslovens¹⁰⁷⁾ § 29 a om forsætlig forstyrrelse med skadelig virkning for arten eller bestanden af bilag IV-arter. Hvis forstyrrelsen medfører en indskrænkning af artens eller bestandens udbredelsesområde, vil det som hovedregel være en overtrædelse af forbuddet. Det betyder, at yngle- eller rasteområder skal ses i en økologisk sammenhæng og forstås som en samling af levesteder inden for et lokalområde.

Hvis yngle- eller rasteområder og bestande således opretholdes på samme niveau i et område, vil forbuddet ikke være overtrådt. Det afgørende er, om den såkaldte økologiske funktionalitet i et område opretholdes.

Kommunalbestyrelsen bør endvidere vurdere, om der er behov og mulighed for at bevare et eller flere geologiske profiler i råstofgraven.

Gennem godkendelse af den grave- og efterbehandlingsplan, som ansøgeren, jf. lovens § 10, stk. 1, nr. 1, altid skal udarbejde inden indvindingens påbegyndelse, har kommunalbestyrelsen mulighed for at sikre, at det givne område efter indvindingens ophør indpasses i det omgivende landskab, og i øvrigt tilpasses kommunens planlægning for området, jf. ovenstående. Der vil dog ofte være behov for at fastsætte en række supplerende vilkår i tilknytning til efterbehandlingen, bl.a. omkring deponering af muld og overjord til brug for efterbehandlingen samt genudlægning af jord og beplantning.

Det kan i øvrigt være hensigtsmæssigt, at kommunalbestyrelsen stiller vilkår, der sikrer, at efterbehandlingen kan kræves iværksat i situationer, hvor indvindingen afbrydes før tiden. F.eks. vilkår om, at efterbehandlingsforpligtelsen indtræder, hvis indvindingen har været afbrudt i en længere periode (eksempelvis i 1 år), og at efterbehandlingsforpligtelsen indtræder omgående, hvis tilladelsen tilbagekaldes.

Der henvises til Kapitel 13.4 og 13.5 om tvangsmæssig gennemførelse af efterbehandling for henholdsvis tilladelser og anmeldte rettigheder.

10.4.11 Sikkerhedsstillelse

Efter råstoflovens § 10, stk. 1, nr. 2, skal der stilles vilkår om fornøden økonomisk sikkerhed for gennemførelse af den efterbehandling, der skal finde sted på graveområdet. Det skal i den forbindelse bemærkes, at en offentlig myndigheds tilsagn om efterbehandling i sig selv betragtes som fornøden økonomisk sikkerhed.

Kommunalbestyrelsen skal, jf. § 10 stk. 1, kræve sikkerhedsstillelse, og det forudsættes, at sikkerheden til enhver tid er tilstrækkelig til, at kommunalbestyrelsen i givet fald skal kunne lade efterbehandlingen udføre. Dette er understreget i lovens § 10, stk. 4.

Beregningen af sikkerhedens størrelse skal finde sted under hensyn til den foreliggende grave- og efterbehandlingsplan. Det bør normalt indbygges i vilkåret, at sikkerhedens størrelse kan reguleres i takt med prisudviklingen. Dette indebærer, at sikkerheden i givet fald også kan nedsættes, hvis efterbehandlingsforpligtelsen indskrænkes, efterhånden som efterbehandlingen udføres.

Sikkerheden stilles sædvanligvis af den, der har ansøgt om og fået indvindingstilladelsen. Men sikkerheden kan for så vidt stilles af hvem som helst. I forhold til det offentlige hæfter derimod den, der har fået tilladelsen, eller den, der siden har fået rådighed over arealet, for de eventuelle efterbehandlingsudgifter, der måtte overstige den stillede sikkerhed.

Enhver betryggende sikkerhed bør kunne accepteres efter kommunalbestyrelsen nærmere skøn. Det vil dog i reglen være en fordel at indskyde et pengeinstitut eller et forsikringsselskab mellem råstofindvinderen og kommunalbestyrelsen.

Sikkerhedsstillelsen er normalt økonomisk belastende for den pågældende, dels likviditetsmæssigt, dels udgiftsmæssigt. Det bør derfor også være i indvinderens interesse, at der, hvor det er muligt, arbejdes med løbende efterbehandling af de afgravede arealer, således at der kan etableres en rullende sikkerhed, hvor afgravede og efterbehandlede arealer efterhånden »slippes« af sikkerheden, som herefter alene gælder for de arealer, der er under gravning, eller som vil blive afgravet inden for den kommende periode.

Når vilkår om efterbehandling er opfyldt, skal kommunalbestyrelsen give meddelelse om, at sikkerheden kan frigives.

Kommunalbestyrelsen kan efter en konkret vurdering give meddelelse om frigivelse af en del af sikkerheden, når efterbehandlingen er delvist udført.

Såfremt en indvindingstilladelse ønskes overdraget, kan den af overdrageren stillede sikkerhed tidligst frigives samtidig med, at den nye bruger af indvindingstilladelsen stiller ny sikkerhed.

Strukturreformen medfører, at eksisterende bankgarantier stillet af den enkelte indvinders bank eller forsikringsselskab over for det amt, graveområdet ligger i, efter 1. januar 2007 skal frigives af kommunalbestyrelsen. Det er således kommunalbestyrelsen, der derefter skal godkende, at efterbehandlingen er tilendebragt i overensstemmelse med efterbehandlingsplanen, og frigive garantien.

Kommunen indtræder i amtets rettigheder og pligter i henhold til garantien. Garantien er således ikke ugyldig, som følge af at amtet nedlægges, men videreføres med kommunen som ny part.

Det fremgår af procedurebekendtgørelsens¹⁰⁸⁾ § 11, at et amts rettigheder og pligter pr. 1. januar 2007, som udelukkende er knyttet til en opgave, der i henhold til lovgivningen vedrørende kommunalreformen overføres til kommunerne i amtet. Hver kommune overtager de rettigheder eller pligter, som udelukkende eller helt overvejende er knyttet til den pågældende kommune, jf. bekendtgørelsens § 14, stk. 4.

10.4.12 Øvrige vilkår

Der kan naturligvis, afhængig af den konkrete ansøgning og graveområdets beliggenhed, være behov for at fastsætte en række yderligere vilkår. Bl.a. vilkår, der skal varetage hensynet til de omkringliggende ejendomme. Det kan være vilkår om afstand til naboskel, skrænthældninger under indvindingen og lignende, der skal sikre, at der ikke opstår fare ved færdsel på naboejendommene.

Som allerede nævnt i Kapitel 4.5 må en tilladelse efter råstofloven stemme overens med indholdet i en eventuel lokalplan vedrørende råstofindvindingen. Dette gælder, hvad enten lokalplanen er udarbejdet som følge af kommunalbestyrelsens lokalplanpligt eller lokalplanret.

10.4.13 Vilkår efter anden lovgivning

Såfremt tilladelser efter anden lovgivning er påkrævet i forbindelse med meddelelse af tilladelse efter råstofloven, jf. Kapitel 9.3, skal vilkår stillet af de respektive myndigheder medtages i kommunalbestyrelsens samlede afgørelse efter råstofloven. Det skal af tilladelsen fremgå med hvilken lovhjemmel, vilkåret er fastsat.

Tilsvarende gælder vilkår, der som følge af en udtalelse fra Kystdirektoratet er nødvendige af kystbeskyttelsesmæssige hensyn. Der henvises til administrationscirkulæret.¹⁰⁹⁾

10.5 Gyldigheden af fastsatte vilkår

Vilkår, der knyttes til en tilladelse efter lovens § 7, er bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår retten er stiftet, jf. § 10, stk. 5.

Når kommunalbestyrelsen har meddelt en tilladelse til råstofindvinding på en række vilkår, opstår der af og til det spørgsmål, om kommunalbestyrelsen på et senere tidspunkt, inden tilladelsen udløber, kan ændre afgørelsen, f.eks. ved at foretage ændringer i de stillede vilkår eller fastsætte yderligere vilkår.¹¹⁰⁾

Fra 1. januar 1998 blev der gennemført en ændring af miljøbeskyttelsesloven¹¹¹⁾, hvorved der er indført et direkte forbud mod modtagelse af jord i råstofgrave. Med virkning fra 1. januar 2000 er forbuddet i stedet gældende i henhold til § 52 i jordforureningsloven.¹¹²⁾

Det blev i forbindelse med lovens behandling direkte forudsat, at amtsrådet efter ikrafttrædelsen gennemfører en rettelse af de vilkår, der måtte være fastsat tidligere efter råstofloven, hvis der opstår modstrid, fordi der ikke gives dispensation fra jordforureningslovens § 52.

Fra 1. januar 2007 er det regionsrådet, der træffer afgørelse om dispensation fra forbuddet i jordforureningslovens § 52.

Derudover indeholder loven ikke hjemmel for råstofmyndigheden til at omgøre en truffet afgørelse, men det fremgår af den forvaltningsretlige litteratur, at omgørelse i et vist omfang kan ske uden udtrykkelig lovhjemmel.

Det forhold, at der er udstedt en tilladelse på en række vilkår, betyder ikke, at denne afgørelse skal stå ved magt til evig tid uden hensyn til, hvordan forholdene udvikler sig og uden hensyn til ny viden, der relaterer sig til den første afgørelse.

På den anden side må den, der har fået en tilladelse med et bestemt indhold, med rette kunne indrette sig i tillid hertil. Den omstændighed, at tilladelsen kun gælder for et bestemt tidsrum, taler yderligere for, at tilladelsesindehaveren kan gå ud fra, at omgørelse ikke kan ske i tilladelsens gyldighedsperiode.

Det er disse to modsatrettede synspunkter, der skal afvejes over for hinanden ved afgørelsen af spørgsmålet.

Såfremt kommunalbestyrelsen omgør en tidligere afgørelse, kan dette indbringes for Naturklagenævnet efter lovens §§ 13 og 14, jf. Kapitel 11.

Et generelt forbehold over for senere ændringer i stillede vilkår eller over for fastsættelse af supplerende vilkår i en tilladelse er næppe tilstrækkelig hjemmel for en senere omgørelse.

Derimod kan kommunalbestyrelsen i særlige tilfælde bestemme, at vilkårene for en råstofindvindingstilladelse herunder vilkår om efterbehandling kan tages op til fornyet vurdering efter et vist åremål, dvs. inden tilladelsens udløb. Se tillige Kapitel 14.1.

Det følger endvidere af den forvaltningsretlige litteratur, at en myndighed i et vist omfang er bundet af de tidligere afgørelser, der måtte være truffet af en klageinstans i den konkrete sag. Det gælder f.eks., hvis der efter en naboklage er fastsat vilkår om begrænset driftstid eller lignende for en råstofgrav. I en sådan sag kan kommunalbestyrelsen ikke efterfølgende uden klagemyndighedens godkendelse udvide driftstiden for råstofgraven, medmindre der i mellemtiden er fremkommet nye væsentlige oplysninger, der indebærer at forholdene er ændret.

10.6 Tinglysning af vilkår

Kommunalbestyrelsen skal efter lovens § 10, stk. 6, drage omsorg for, at vilkår om efterbehandling tinglyses på ejendommen. Begrundelsen for kravet om tinglysning er, at kreditorer og kommende ejere ved at se i tingbogen kan blive bekendt med, at der påhviler ejendommen særlige forpligtelser i relation til efterbehandling mv.

Ejeren skal bekoste tinglysningen. Såfremt der er tale om ændring af vilkår »i utide«, når der eksempelvis træffes afgørelse om et forbud mod modtagelse af jord udefra, jf. nedenfor pkt. 10.7.6, skal kommunalbestyrelsen dog afholde tinglysningsudgifterne, jf. lovens § 10, stk. 6, 2. punktum.

Hvis kommunalbestyrelsens tilladelse vedrører fortsat råstofindvinding på en ejendom, hvor der i forvejen findes tinglyste vilkår i henhold til den tidligere tilladelse, bør kommunalbestyrelsen, for at medvirke til en så enkel tingbogsregistrering som mulig, lade tinglyse en ny deklaration, der rummer alle de for den fortsatte indvinding gældende bestemmelser. Den hidtidige deklaration kan derefter aflyses, medmindre den rummer bestemmelser, der fortsat skal være tinglyst på ejendommen, jf. Kapitel 14.3.

10.7 Øvrige oplysninger i tilladelsen

Naturstyrelsen kan anbefale, at kommunalbestyrelsen i en tilladelse orienterer ansøgeren om de generelle bestemmelser, der i øvrigt gælder for indvindingen efter råstofloven m.m.

10.7.1 Forældelse og passivitet

I henhold til lovens § 10, stk. 7, bortfalder en tilladelse efter § 7, stk. 1, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt. 3-års fristen regnes i tilfælde af en eventuel klagesagsbehandling fra datoen for den endelige afgørelse.

Efter samme bestemmelse bortfalder en tilladelse til råstofindvinding tillige, når den ikke har været udnyttet i tre på hinanden følgende år.

Det skal understreges, at det er tilladelsens dato, der anvendes ved beregningen af tidsfristen, og altså ikke det som oftest senere tidspunkt, der kan være fastsat i selve tilladelsen som indvindingens begyndelsestidspunkt. Det bør derfor oplyses, at en tilladelse bortfalder, såfremt indvindingen ikke er påbegyndt inden 3 år efter, at den er meddelt, eller når tilladelsen ikke har været udnyttet i tre på hinanden følgende år.

Indvindingstilladelsen betinges almindeligvis af godkendelsen af grave- og efterbehandlingsplanen. Indvinder skal derfor være opmærksom på at indsende planen i god tid, så kommunen kan nå at behandle den inden 3-års fristens udløb. Indsendes planen i, hvad der må forventes at være god tid, kan indvinder have en forventning om, at planen vil blive godkendt, før fristen udløber.

Naturklagenævnets afgørelse af 20. september 2006 (NKN-41-0002). I Naturklagenævnets afgørelse blev det vurderet, at indvinder havde en berettiget forventning om, at 5 måneder var tilstrækkeligt til at vurdere en graveplan, når kommunen ikke havde særlige bemærkninger til den.

Fristen for udnyttelse af gravetilladelsen skal regnes fra tidspunktet for Naturklagenævnets afgørelse.

Naturklagenævnets afgørelse af 21. april 2010 (NKN-41-00084). Naturklagenævnets præciserede i forbindelse med sagens afgørelse spørgsmålet om, at varigheden af gravetilladelsen skal også beregnes fra tidspunktet for Naturklagenævnets afgørelse.

10.7.2 Opsættende virkning af klage

Rettidig klage har, i henhold til lovens § 16, stk. 4, som udgangspunkt opsættende virkning. Klagemyndigheden (Natur- og Miljøklagenævnet) kan dog bestemme, at en klage over kommunalbestyrelsens afgørelse ikke skal have opsættende virkning.

Det bør derfor oplyses, at tilladelsen ikke må udnyttes, inden klagefristen er udløbet, jf. § 16, stk. 3, og at rettidig klage har opsættende virkning for tilladelsen, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet, jf. § 16, stk. 4.

10.7.3 Tilbagekaldelse af tilladelser

En tilladelse til råstofindvinding kan efter lovens § 11, stk. 1, tilbagekaldes af kommunalbestyrelsen ved grov eller gentagen overtrædelse af vilkår eller af lovgivningen i øvrigt.

En tilladelse til råstofindvinding på strandbredder og andre kyststrækninger, hvor der ikke findes sammenhængende landvegetation, kan til enhver tid begrænses eller tilbagekaldes af kommunalbestyrelsen, jf. § 11, stk. 2.

Bestemmelsen i stk. 2 skal sikre, at en råstofindvinding på kyststrækninger altid kan begrænses eller standses, hvis der opstår en uforudset risiko for skade på kysten. Bestemmelsen vil normalt blive bragt i anvendelse efter indstilling fra Kystdirektoratet.

Kommunalbestyrelsen skal følge Kystdirektoratets indstilling om begrænsning eller tilbagekaldelse, jf. administrationscirkulæret.¹¹³⁾

Det bør fremgå af tilladelsen, at denne kan tilbagekaldes i tilfælde af grov eller gentagen overtrædelse af vilkår og af lovgivningen i øvrigt og, såfremt indvindingen foregår på kyststrækninger, tillige, når det af hensyn til beskyttelse af kysten skønnes nødvendigt.

10.7.4 Kommunalbestyrelsen som tilsynsmyndighed

Kommunalbestyrelsen er jf. § 31, stk. 1, tilsynsmyndighed efter råstofloven.

Kommunalbestyrelsen bør derfor i tilladelsen oplyse om at:

- Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med indvindingen og har uden retskendelse adgang til graveområdet for at påse, om tilladelsen og vilkårene herfor overholdes.
- Kommunalbestyrelsen kan som tilsynsmyndighed meddele påbud om, at et ulovligt forhold skal berigtiges inden for en nærmere fastsat frist.

- Kommunalbestyrelsen kan, såfremt påbuddet ikke efterkommes rettidigt, umiddelbart foretage det nødvendige på ejerens eller brugerens bekostning.

10.7.5 Oplysningspligt

Kommunalbestyrelsen bør oplyse ansøgeren om, at resultatet af råstofboringer eller prøveboringer i jorden skal indberettes til De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland, inden 3 måneder efter udførelsen. Indberetningen skal ske på særlige skemaer, som fås hos kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 28, stk. 1.

Det bør også oplyses, at der årligt skal ske indberetning om indvindingsvirksomheden, bl.a. om beliggenhed, art og mængde af de forekomster, der indvindes, og om anvendelsen heraf. Indberetningen skal ske på særlige skemaer, som kommunalbestyrelsen udsender.¹¹⁴⁾

10.7.6 Modtagelse af opfyldningsmaterialer

Såfremt der ikke i forbindelse med tilladelsen til råstofindvinding er meddelt dispensation fra jordforureningslovens¹¹⁵⁾ § 52¹¹⁶⁾ til modtagelse af jord, bør kommunalbestyrelsen gøre opmærksom på, at modtagelse af jord forudsætter en særlig dispensation fra regionsrådet.

Er der i forbindelse med tilladelsen til råstofindvinding taget stilling til spørgsmålet om modtagelse af jord udefra, ved at regionsrådet har givet afslag på ansøgning om dispensation, bør kommunalbestyrelsen overveje at lade forbuddet fremgå af vilkårsfastsættelsen vedrørende efterbehandling, jf. ovenfor pkt. 10.4.3.

Endvidere bør indvinderen gøres opmærksom på, at etablering af lossepladser, fyldpladser og lignende kræver særlig godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens¹¹⁷⁾ Kapitel 5.

10.7.7 Andre oplysninger

Det bør også fremgå, at virksomheder, der har fået tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af afgiftspligtige råstoffer, skal anmelde sig til registrering hos SKAT. Der skal betales råstofafgift ved indvinding af naturbundne råstoffer, jf. Lov om afgift af affald og råstoffer (affalds- og råstofloven).¹¹⁸⁾ Afgiften er p.t. 5 kr. pr. m³.

Såfremt det følger af anden lovgivning, som foruden råstofloven vedrører selve den påtænkte indvinding, jf. Kapitel 9.3, at tilladelsen i henhold til denne lovgivning skal ledsages af særlige oplysninger, skal disse også medtages her.

Det bør fremgå af tilladelsen, at indvindingen ikke må berøre de jordfaste fortidsminder, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens¹¹⁹⁾ § 18, og at indvindingen ved forekomsten af fortidsminder, der er omfattet af museumslovens¹²⁰⁾ § 26 eller naturhistoriske genstande, der er omfattet af museumslovens § 29 skal standses. Anmeldelse skal straks foretages til Kulturstyrelsen, eller nærmeste arkæologiske museum / nærmeste statslige eller statsanerkendte naturhistoriske museum.

Med henblik på opkrævning af afgiften bør kommunalbestyrelsen underrette Skat, når indvindingen kan påbegyndes. Underretningen skal ske med henvisning til den pågældende virksomheds CVR-nummer og eventuelle P-nummer.

11. Klageregler

Kapitel 11 gennemgår klagereglerne og indeholder forslag til klagevejledninger.

11.1 Hvilke afgørelser er undergivet klage

11.1.1 Klage

Udgangspunktet er, at alle kommunalbestyrelsens afgørelser efter loven eller efter de regler, der fastsættes i medfør af loven, kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet, jf. lovens § 13, stk. 1, 1. og 2. pkt.

Det vil sige kommunalbestyrelsens afgørelser om afslag, tilladelser og vilkår for tilladelser mv., afgørelser efter lovens kapitel 7 a om miljøskade, samt kommunalbestyrelsens ekspropriationsbeslutninger efter lovens § 27.

Naturklagenævnet afgørelse af 27. oktober 2008 (NKN-41-00044). Naturklagenævnet har ved afgørelsen præciseret, »...at en efterbehandlingsplan der fastsætter bindende vilkår for efterbehandlingen, og som godkendes af kommunalbestyrelsen, efter Naturklagenævnets opfattelse kan være omfattet af klageadgangen i lovens § 13.«

Regionsrådets afgørelser kan, for så vidt angår retlige spørgsmål, også påklages til Natur- og Miljøklagenævnet, jf. lovens § 13, stk. 2.

11.1.2 Ingen klageadgang

Efter lovens § 13, stk. 1, 3. pkt., er der dog en række af kommunens afgørelser, der ikke kan påklages. I følgende tilfælde er kommunalbestyrelsens afgørelser således endelige:

- Afgørelser om vilkår i forbindelse med ikke-erhvervsmæssige indvindinger, § 7, stk. 2.
- Afgørelser om vilkår eller forbud i forbindelse med ikke-erhvervsmæssige indvindinger på strandbredder mv., § 7, stk. 2.
- Afgørelser om vilkår eller forbud ved anmeldelser i henhold til § 9, stk. 2.
- Afgørelser om tilbagekaldelse af en tilladelse ved grov eller gentagen overtrædelse af vilkår eller af lovgivningen i øvrigt, § 11, stk. 1.
- Afgørelser om at begrænse eller tilbagekalde en tilladelse på strandbredder mv., § 11, stk. 2.

Det fremgår af råstoflovens § 31, stk. 1, at kommunalbestyrelsen, for så vidt angår råstofindvinding på landjorden, påser at de vilkår, der er fastsat i tilladelser, overholdes. Tilsynsmyndigheden skal, jfr. lovens § 31, stk. 3, foranledige et ulovligt forhold lovliggjort med mindre forholdet har underordnet betydning.

Efter lovens § 33, stk. 4, kan de afgørelser, som kommunen træffer som led i udøvelsen af tilsynsbeføjelsen i § 31, ikke påklages. Det gælder bl.a. følgende afgørelser:

- Påbud om at den ansvarlige skal genoprette den hidtidige tilstand, § 33, stk. 3, nr. 1.
- Beslutning om at lade påbudte arbejder udføre for den ansvarliges regning, § 33, stk. 3, nr. 2.
- Forbud mod fortsat drift og krav om fjernelse af virksomheden, § 33, stk. 3, nr. 3.

Det er en forudsætning for den manglende klagemulighed, at afgørelsen ikke indeholder andre elementer end en statuering af, at en ulovlig aktivitet skal ophøre, eller at en ulovlig tilstand skal retableres til det lovlige (eventuelt med frist hertil). Er der tale om en afgørelse, hvor påbuddet eller forbuddet formelt set eller i realiteten har karakter af et afslag på en ansøgning, skal der gives klagevejledning. En afgørelse om, at de fastsatte vilkår eller lignende skal efterkommes, kan selvsagt ikke påklages.

Naturklagenævnets afgørelse af den 8. april 2008 (NKN-41-00026) Naturklagenævnet afviste at behandle en klage fra naboejendommens ejer over godkendelse af efterbehandling af en grusgrav.

11.2 Kredsen af klageberettigede

Klageberettiget i henhold til lovens § 15 er:

1. Adressaten for afgørelsen
2. Offentlige myndigheder
3. En berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker
4. Lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,

5. Landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø
6. Landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser
7. Enhver med individuel væsentlig interesse i afgørelsen.

Efter loven er alle offentlige myndigheder klageberettigede. Det gælder således ikke alene de myndigheder, der har været inddraget i sagens behandling, men også andre offentlige myndigheder. Miljøministeren er også klageberettiget.

Afgørelser efter lovens kapitel 7 a, kan dog ikke påklages af andre offentlige myndigheder eller af en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker, jf. lovens § 15, stk. 2.¹²¹⁾

Hvis klage indbringes af landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, eller som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, kan Natur- og Miljøklagenævnet efter råstoflovens § 15, stk. 3, kræve, at foreningerne eller organisationerne dokumenterer deres klageberettigelse ved indsendelse af vedtægter eller på anden måde.

11.3 Klagemyndighed

Efter lovens § 13, stk. 1, er Natur- og Miljøklagenævnet klagemyndighed for kommunalbestyrelsens afgørelser.

Nævnets afgørelser kan i sager, der ikke indeholder spørgsmål af større eller principiel betydning, samt sager, hvor afgørelsen alene beror på en juridisk vurdering, træffes af nævnets formand, jf. § 9 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet.¹²²⁾

Efter lovens § 13, stk. 2, er Natur- og Miljøklagenævnet tillige myndighed for forhold til klager over retlige spørgsmål i forbindelse med regionsrådets afgørelser.

11.4 Klagefrist

Klagefristen er på 4 uger, jf. lovens § 16, stk. 1. Fristen beregnes fra det tidspunkt, hvor afgørelsen er meddelt eller offentliggjort. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, enten i lokale dagblade eller digitalt på regionens eller kommunens hjemmeside, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.

For at klagen kan anses for at være modtaget rettidig, skal den være modtaget af den myndighed, der har truffet afgørelsen, dvs. kommunalbestyrelsen eller regionen, inden for normal kontortid på dagen for klagefristens udløb. Dette gælder også de tilfælde, hvor klagen sendes til myndigheden pr. email. Er underretningen om afgørelsen f.eks. kommet frem/bekendtgjort en onsdag, udløber klagefristen dermed onsdag 4 uger senere ved kontortids ophør.

Naturklagenævnets afgørelse 2. juli 2003 (J. nr. 03-41/350-0002). Naturklagenævnet afviste at behandle en klage, der indkom som e-mail kl. 21:25 den dag, klagefristen udløb.

Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klager bærer risikoen for forsinkelse i forbindelse med klagens fremsendelse uanset forsendelsesmåde.

11.5 Indgivelse af klage

Klage over kommunalbestyrelsens afgørelser efter lovens § 13, stk. 1, indgives til kommunalbestyrelsen, som videresender klagen som udgangspunkt senest 3 uger efter klagefristens udløb til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagen skal være ledsaget den påklagede afgørelse, det materiale øvrige materiale, der er indgået i sagens bedømmelse, samt en udtalelse om myndighedens bemærkninger til sagen og klagepunkterne. jf. § 16, stk. 2.

Ved modtagelse af en klage skal kommunalbestyrelsen omgående underrette ejer og ansøger herom, idet indvindingen herefter skal afvente Natur- og Miljøklagenævnets behandling af sagen.

Kommunalbestyrelsen skal samtidig med oversendelsen af sagen til Natur- og Miljøklagenævnet sende en kopi af myndighedens udtalelse i sagen til de involverede parter i sagen. Myndighedens skal i denne forbindelse fastsætte en frist på tre uger for at komme med bemærkninger til Natur- og Miljøklagenævnet.

Det fremgår af Natur- og Miljøklagenævnets vejledning til kommuner, regioner og Naturstyrelsen til brug for indsendelse af klagesager til Natur- og Miljøklagenævnet, at følgende sagsakter bør fremsendes i det omfang, de er relevante for klagesagens behandling (det er sjældent nødvendigt at fremsende alle sagens akter):

- En aktliste over alle sagens akter. Akterne skal være navngivet efter deres indhold.
- Klagen
- Den endelige afgørelse, der klages over
- Ansøgningen, der ligger til grund for den meddelte afgørelse, herunder eventuelle ændringer/tilføjelser til ansøgningen.
- Alle relevante sagsakter med de oplysninger kommunen har anvendt som grundlag for afgørelsen. Dubletter bør undgås.
- Liste over sagens parter, hvem er klager og afgørelsens adressat, samt liste over hvem den meddelte afgørelse er fremsendt til, hvis det ikke allerede fremgår af den fremsendte afgørelse. Listen skal tillige indeholde en oversigt over parternes repræsentanter og hvem der repræsenterer hvem.
- Myndighedens bemærkninger til klagen. Hvis myndigheden ikke har bemærkninger til klagen, skal dette fremgå af fremsendelsesmailen.
- Dokumentation for hvornår klagen er modtaget hos myndigheden, således at Natur- og Miljøklagenævnet kan påse, at klagefristen er overholdt. Såfremt klagen er modtaget pr. e-mail sendes fremsendelsesmailen til Natur- og Miljøklagenævnet. Er klagen modtaget pr. brev, scannes kuerten og dette dokument vedlægges i sagens akter
- Dokumentation for høringer forud for den meddelte afgørelse, herunder høringssvar
- Dokumentation for annoncering, hvis afgørelsen har været offentliggjort. Hvis afgørelsen har været i offentliggjort forud for afgørelsen, medsendes dokumentation for denne offentliggørelse (kopi af annonce m. dato for annoncering).

11.6 Krav om skriftlighed

Klager skal indgives skriftligt, jf. lovens § 16, stk. 2. Klager modtaget som e-mail eller telefax anses som skriftligt indgivet.

Det fremgår af Natur- og Miljøklagenævnets vejledning til kommuner, regioner og Naturstyrelsen til brug for indsendelse af klagesager til Natur- og Miljøklagenævnet, at fremsendelse af klagesagen skal ske elektronisk til nmkn@nmkn.dk. Hvis store kortplaner og lignende indgår i sagsakterne kan disse dog sendes separat pr. post og med en oplysning i fremsendelsesmailen om, at materialet på vej.

11.7 Klagevejledning

11.7.1 Råstofloven

Råstofloven indeholder ikke særlige bestemmelser om klagevejledning. Dvs. at de almindelige regler i forvaltningslovens § 25 gælder.

Klagevejledningen skal indeholde oplysning om, at klagen skal indgives skriftligt, angivelse af klageinstans og oplysning om, hvem klagen skal sendes til og om klagefristens længde.

Hvis fyldestgørende klagevejledning ikke meddeles, har det den virkning, at klagefristen ikke begynder at løbe, før korrekt klagevejledning er meddelt.

Afgørelser med almindelig klagevejledning

Følgende formulering kan anvendes både ved afslag og tilladelser:

»Afgørelsen kan efter råstoflovens § 13, stk. 1, 1. pkt., påklages til Natur- og Miljøklagenævnet af adressaten for afgørelsen, offentlige myndigheder, en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker, lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen, landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser og enhver med individuel væsentlig interesse i afgørelsen.

Klagefristen er 4 uger fra meddelelsen af afgørelsen, jf. råstoflovens § 16, stk. 1. Klagen skal således være kommunalbestyrelsen i hænde senest fire uger, inden kontortids ophør, efter det tidspunkt, hvor afgørelsen er meddelt eller offentliggjort. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klagen skal indgives skriftligt til kommunalbestyrelsen, jf. råstoflovens § 16, stk. 2, så vidt muligt elektronisk på [kommunens e-mailadresse].

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr på 500 kr. (2012-niveau) til Natur- og Miljøklagenævnet, jf. § 18, stk. 1, i lov om Natur- og Miljøklagenævnet. Gebyret indeksreguleres årligt pr. 1. januar.

Natur- og Miljøklagenævnet opkræver klagegebyret, når nævnet har modtaget klagen fra kommunalbestyrelsen. Betaling af klagegebyr sker ved elektronisk overførsel eller ved giroindbetaling inden for den frist, der fastsættes af nævnet, jf. § 1 i bekendtgørelse nr. 754 af 16. juni 2012 om gebyr for indberingelse af klager for Natur- og Miljøklagenævnet. Betales gebyret ikke udløbet af fristen, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis

- 1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
- 2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
- 3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelsen som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret efter dog ikke.

Hvis De vil indbringe afgørelsen for domstolene, skal sag anlægges inden 6 måneder fra meddelelsen af afgørelsen, jf. råstoflovens § 43.«

Ved tilladelser medtages også følgende tekst:

»Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, jf. råstoflovens § 16, stk. 5. Hvis der kommer en klage, må tilladelsen ikke udnyttes, før Natur- og Miljøklagenævnet har truffet endelig afgørelse i klagesagen eller har truffet afgørelse om, at tilladelsen kan udnyttes på trods af klagen, jf. råstoflovens § 16, stk. 6.«

Afgørelser der ikke kan påklages

Der skal tillige gøres opmærksom på, at visse af kommunalbestyrelsens afgørelser er endelige, jf. råstoflovens § 13, stk. 1, 3. pkt., og § 33, stk. 4.

Følgende formulering kan anvendes:

»Afgørelsen kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. råstoflovens § 13, stk. 1, 3. pkt. Afgørelsen om påbud og forbud efter § 33, stk. 3, kan ikke påklages til anden administrativ myndighed, jf. råstoflovens, jf. § 33, stk. 4.«

Søgsmålsfrist i henhold til § 43 angives som under afgørelser med almindelig klagevejledning.

Afgørelser i sager om anmeldte rettigheder

Bortset fra at der i første afsnit til sidst skal henvises til råstoflovens § 13, stk. 2, i stedet for § 13, stk. 1, 1. pkt., anvendes samme formulering som angivet ved afgørelser med almindelig klagevejledning.

Afgørelser efter kapitel 7 a om miljøskade

Der kan i al væsentlighed anvendes samme formulering som angivet ved afgørelser med almindelig klagevejledning. Dog skal i første afsnit til sidst skal henvises til råstoflovens § 13, stk., 1, 2. pkt., i stedet for § 13, stk. 1, 1. pkt., og angivelsen af klageberettigede interessenter skal tilpasses, idet andre offentlige myndigheder og nationalparkfonde, oprettet efter lov om nationalparker, efter råstoflovens § 15, stk. 2, ikke er klageberettigede i sådanne sager. Se hertil afsnit 11.2.

11.7.2 Anden lovgivning

Når der samtidig med afgørelsen efter råstofloven også træffes afgørelse om VVM efter planloven eller afgørelse efter anden lovgivning, der direkte vedrører selve råstofindvindingen, jf. Kapitel 9.2 og 9.3, skal kommunalbestyrelsen tillige give klagevejledning efter de respektive love.

11.8 Underretning af de klageberettigede

Kommunalbestyrelsen skal efter råstoflovens § 12 underrette de klageberettigede, jf. 15 om afgørelser, der kan påklages efter § 13, stk. 1, 1. pkt.

Underretningen af de klageberettigede, der er nævnt i råstoflovens § 15, nr. 4-7, som f.eks. Danmarks Naturfredningsforening, og lokale foreninger og organisationer, der må antages at have en væsentlig interesse i sagen. kan dog ske ved offentlig annoncering, f.eks. i den lokale presse, eller digitalt på kommunens hjemmeside.¹²³⁾ De klageberettigede kan dog anmode om, at blive skriftligt orienteret om afgørelserne.

Vælger kommunalbestyrelsen at annonceringen udelukkende skal ske digital på kommunens hjemmeside, skal offentliggørelsen dog tydeligt fremgå på hjemmesiden, og det skal sikres, at borgerne m.fl. har let og gratis adgang til det offentliggjorte materiale via hjemmesiden.¹²⁴⁾ Samtidigt er det vigtigt, at datoen for offentliggørelsen klart fremgår af hjemmesiden, da denne har betydning for beregningen af klagefristen.

Naturklagenævnets afgørelse af 24. november 1998, (J. nr. 97/41-500-0004). Naturklagenævnet en sag til amtet til fornyet behandling. Klageren er nabo til det tilladte graveareal, med en afstand på ca. 3 m fra skel og ca. 14 m fra en terrasse. Klageren blev først efter klagefristens udløb klar over den meddelte tilladelse, idet han ikke havde set annonceringen. Den indsendte klage er derefter begrundet i bl.a. manglende forudgående partshøring, jf. forvaltningslovens § 19, og manglende orientering om afgørelsen, jf. råstoflovens § 12, 1. pkt. Set i sammenhæng med almindelige forvaltningsretlige regler om bekendtgørelse af afgørelser antager nævnet, at kommunalbestyrelsen har pligt til at foretage individuel underretning, når der er tale om en part, der har været partshørt, eller som burde have været partshørt, jf. forvaltningslovens § 19. Denne pligt må antages at bestå uanset, at der er foretaget offentlig annoncering af afgørelsen. På dette grundlag finder Naturklagenævnet, at klagefristen for så vidt angår naboen først begynder at løbe fra det tidspunkt, hvor afgørelsen er behørigt meddelt den pågældende. Klagen anses derfor rettidig, hvorfor nævnet kan optage sagen til realitetsbehandling. Naturklagenævnet finder derefter, at den manglende partshøring af naboen indebærer, at afgørelsen er behæftet med en retlig mangel, hvorfor tilladelsen ophæves som ugyldig, og sagen hjemvises til fornyet behandling.

De klageberettigede efter råstoflovens § 15, nr. 1-3, skal have direkte underretning om afgørelsen.

Dette betyder, at ud over adressaten for afgørelsen, skal kommunalbestyrelsen underrette Regionen og de offentlige myndigheder, der har været inddraget i sagens behandling.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere underrette eventuelle andre offentlige myndigheder, som efter bestyrelsen skøn har en interesse i sagen.

Kommunalbestyrelsen skal samtidig underrette Naturstyrelsen om de afgørelser, der kan påklages, fordi styrelsen varetager ministerens klagebeføjelse, jf. Kapitel 11.2.

12. Ekspropriation

Kapitel 12 gennemgår kort reglerne omkring ekspropriation efter råstofloven, der - så vidt det er Naturstyrelsen bekendt - endnu ikke har været bragt i anvendelse.

På grundlag af bestemmelsen i lovens § 27 kan kommunalbestyrelsen ekspropriere fast ejendom og rettigheder over sådan ejendom, når ekspropriationen vil være af væsentlig betydning for at realisere en planlægning til fremme af de formål, der er nævnt i formålsbestemmelsen i lovens § 1.

Det er tillige muligt at gennemføre en ekspropriation på baggrund af en lokalplan, der udlægger et område som råstofgraveområde og samtidig fastlægger områdets fremtidige anvendelse.

Det forudsætter, at regionsrådet har udarbejdet en råstofplan, hvori området indgår.

Ekspropriationsgrundlaget kan f.eks. være en plan for indvinding og efterbehandling, et større sammenhængende graveområde eller anden planlægning, der nærmere fastlægger rammerne for indvindingens forløb, efterbehandlingen og områdets fremtidige anvendelse. Det er således næppe tilstrækkeligt, at der blot er udlagt et område til råstofindvinding.

En grundlæggende betingelse for ekspropriation er, at den skal være «af væsentlig betydning» for at realisere planlægningen.

Det er således en betingelse for at kunne foretage ekspropriation, at det er nødvendigt for kommunalbestyrelsen at få rådighed over det pågældende areal for at realisere den planlagte udvikling i området. Det er også en betingelse, at den konkrete anvendelse af det pågældende areal er nært forstående.

Væsentlighedskravet betyder også, at ekspropriation ikke kan finde sted, hvis formålet med ekspropriationen kan realiseres på en mindre indgribende måde, eller hvis ejeren selv kan og vil realisere ekspropriationsformålet.

Dertil kommer, at den foranstaltning, hvortil der eksproprieres, skal være lovlig. Heri ligger, at eventuelle nødvendige tilladelser efter anden lovgivning skal være meddelt eller kan forventes at blive meddelt inden for en kortere frist.

Bestemmelsen i § 27 giver også hjemmel til ekspropriation af private rettigheder over fast ejendom, f.eks. leje- eller brugsrettigheder.

Det er ikke nogen betingelse, at det er kommunalbestyrelsen, der realiserer ekspropriationsformålet. Kommunalbestyrelsen kan overdrage arealet eller en eventuel brugsret (indvindingsret) til en privat indvinder, der vil disponere over arealet i overensstemmelse med den stedfundne planlægning.

Grundlovens¹²⁵⁾ § 73 er således ikke til hinder for, at der - under iagttagelse af grundlovens øvrige ekspropriationsbetingelser - foretages ekspropriation også til fordel for private.

Det skal understreges, at en ekspropriationsbeslutning forudsætter, at der er bevillingsmæssig dækning for erstatningskravet.

Ved ekspropriationens gennemførelse og erstatningsberegningen finder reglerne i lov om offentlige veje tilsvarende anvendelse, jf. § 27, stk. 3-5. Det betyder, at der efter reglerne i vejloven skal holdes åstedsforretning, og at kommunalbestyrelsen først efter udløbet af den i vejlovens¹²⁶⁾ § 48 fastsatte frist kan træffe ekspropriationsbeslutning.

Ekspropriationsbeslutningen kan påklages efter reglerne i råstoflovens § 13-16. Der henvises nærmere til Kapitel 11.

13. Tilsyn, lovgivelse og tvangsmæssig efterbehandling m.m.

Kapitel 13 omhandler kommunalbestyrelsens tilsynsarbejde, herunder lovens adgangsbestemmelser. Endvidere behandles spørgsmål om lovgivelse og tvangsmæssig udførelse af efterbehandling ved anvendelse af den stillede sikkerhed. Endelig nævnes hvordan kommunalbestyrelsen kan forholde sig ved råstoffirmaers konkurs og ved tvangsauktion over ejendomme med råstofindvinding. Til slut nævnes arbejdsmiljøreglerne for råstofindvinding.

13.1 Tilsynspligtens indhold og omfang

13.1.1 Tilsynsmyndighed

Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med såvel den erhvervsmæssige som den ikke-erhvervsmæssige råstofindvinding på land, jf. § 31.

13.1.2 Tilsynspligt

Råstoflovens § 31, stk. 1, fastlægger nærmere indholdet af tilsynspligten, idet kommunalbestyrelsen skal påse, at råstofloven og de regler, der er fastsat med hjemmel i råstofloven, overholdes, at påbud eller forbud efterkommes, og at vilkår fastsat i tilladelser overholdes.

I de tilfælde, hvor der med hjemmel i jordforureningsloven er meddelt dispensation fra forbuddet mod deponering af ren jord i råstofgrave og tidligere råstofgrave, har regionen tilsynsforpligtigelsen hermed. Denne tilsynspligt omhandler alene deponering af jord og ikke affald, skrot og lignende.

Loven fastlægger derimod ikke omfanget af tilsynspligten nærmere.

Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at tilrettelægge et systematisk og regelmæssigt tilsyn. På den anden side antages det, at kommunalbestyrelsen har pligt til at foretage en nærmere undersøgelse, hvis der modtages klager eller andre henvendelser, som ikke er åbenbart grundløse, eller hvis kommunalbestyrelsen på anden måde får en konkret begrundet mistanke om ulovlig adfærd.

Det må derfor efter de almindelige forvaltningsretlige regler i vidt omfang være overladt til kommunalbestyrelsen selv at bestemme tilsynets nærmere tilrettelæggelse. Det følger af almindelige krav om forsvarlig administration, at en myndighed er forpligtet til at foretage konkrete eftersyn for at kontrollere om et påbud eller forbud er efterkommet, samt når fastsatte vilkår for en tilladelse har et indhold, der indikerer behov for tilsyn »i marken«.

Lovens § 31, stk. 3, fastslår, at kommunalbestyrelsen har pligt til at foranledige ulovlige forhold lovliggjort, medmindre forholdet kun har underordnet betydning.

Undtagelsen om lovovertrædelser af underordnet betydning tilsigter at fastsætte en bagatelgrænse og dermed markere en grænse for myndighedernes nidkærhed. Denne grænse skal drages snævert.

13.1.3 Forældelse og passivitet

En del af kommunalbestyrelsens tilsyn er også at holde øje med, om tilladelser bortfalder på grund af forældelse eller passivitet, fordi de ikke er sat i gang inden for tre år, eller ligger stille i mere end 3 år, jf. lovens § 10, stk. 7. I dette arbejde kan kommunalbestyrelsen naturligvis støtte sig til de årlige indberetninger fra indvinderne.

Opmærksomheden henledes på, at reglen om bortfald på grund af passivitet, fordi en allerede igangsat indvinding ligger stille i mere end 3 år, kun gælder for tilladelser udstedt i henhold til 1992-loven.

13.2 Adgangsbestemmelser

Efter lovens § 32 har kommunalbestyrelsen en lovhjemlet adgang til offentlige og private ejendomme for at udøve de beføjelser, der er tillagt den efter loven. Kommunalbestyrelsen kan således besigtige en

ejendom både som led i behandlingen af en ansøgning om indvindingstilladelse og som led i tilsynsbeføjelsen. Hvis adgang ikke kan opnås på anden måde, kan politiet yde bistand.

Selv om det ikke fremgår direkte af lovbestemmelsen, at der skal foretages forudgående meddelelse til ejeren om besigtigelsen, forudsættes det dog i lovforslagets bemærkninger, at der så vidt muligt gives en sådan meddelelse om besigtigelsen. Den forudgående meddelelse kan dog undlades, såfremt den ikke kan gives af praktiske grunde, eller såfremt øjemedet med tilsynet ville forspildes, hvis den blev givet.

I lovens § 32, stk. 3, fastslås det, at indehaveren og beskæftigede i en indvindingsvirksomhed har pligt til at give kommunalbestyrelsen fornøden vejledning og hjælp ved eftersyn af erhvervsvirksomheder.

13.3 Lovliggørelse

Det fremgår af lovens § 33, stk. 1, at det påhviler den til enhver tid værende ejer eller bruger af en ejendom at berigtige et ulovligt forhold.

Bestemmelsen slutter sig til lovens § 31 og omhandler lovliggørelse af et ulovligt forhold. Det fastslås i bestemmelsen, at lovliggørelsespligten påhviler ejeren eller brugeren af en ejendom, hvorfor et lovliggørelsespåbud må rettes mod den konkrete ejer eller bruger.

Kommunalbestyrelsen kan for ejerens regning tinglyse lovliggørelsespåbud på ejendommen i henhold til lovens § 33, stk. 2.

Såfremt påbudet ikke efterkommes rettidigt, kan kommunalbestyrelsen umiddelbart foretage det nødvendige for ejerens eller brugerens bekostning, jf. lovens § 33, stk. 3. Med hensyn til tvangsmæssig udførelse af efterbehandling henvises til pkt. 13.4 og 13.5 nedenfor.

Kommunalbestyrelsen har i almindelighed ingen pligt til at gennemføre selvhjælpshandlinger. Kommunalbestyrelsen kan som hidtil anvende mindre indgribende tvangsmidler, f.eks. politianmeldelse med henblik på straf og tvangsbøder. Ofte vil det af praktiske grunde være umuligt for kommunalbestyrelsen at lade de nødvendige foranstaltninger gennemføre.

Såfremt kommunalbestyrelsen vil foretage en selvhjælpshandling, bør kommunalbestyrelsen give ejer eller bruger meddelelse om, at selvhjælpshandling vil blive foretaget, såfremt forpligtelsen ikke opfyldes inden en vis frist.

De nødvendige foranstaltninger gennemføres for den ansvarliges regning. Der er udpantningsret for tilsynsmyndighedernes udgifter til selvhjælpshandlinger efter § 11, jf. bilag 1, nr. 14, i lov om inddrivelse af gæld til det offentlige.¹²⁷⁾

13.4 Tvangsmæssig efterbehandling i tilladelsessager

Vilkår i forbindelse med en tilladelse til råstofindvinding, herunder vilkår om efterbehandling, er bindende for ejere og indehavere af andre rettigheder over ejendommen uden hensyn til, hvornår retten er stiftet, jf. lovens § 10, stk. 5. Dette indebærer bl.a., at vilkårene ikke kan bortfalde ved tvangsauktion.

Efter lovens § 10, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen påse, at der stilles fornøden sikkerhed for opfyldelsen af vilkår om efterbehandling, og at sikkerheden er tilstrækkelig til, at råstofmyndigheden i givet fald kan lade efterbehandlingsarbejderne udføre. Beregningen sker under hensyn til den foreliggende grave- og efterbehandlingsplan, der evt. kan være udformet som en etapevis efterbehandling.

Efterbehandlingsforpligtelsen indtræder efter vilkårene som regel, når forekomsten er udtømt, eller hvis indvindingen afbrydes og ikke genoptages inden en i vilkårene evt. fastsat tidsfrist, f.eks. et år.

Efterbehandlingsforpligtelsen indtræder tillige, hvis tilladelsen trækkes tilbage som følge af gentagne overtrædelser af vilkårene, jf. lovens § 11, eller hvis indvindingen indstilles, så tilladelsen ikke udnyttes i en sammenhængende periode af 3 år, jf. lovens § 10, stk. 7.

Hvis en indvindingsvirksomhed ikke umiddelbart opfylder forpligtelsen til at efterbehandle, skal kommunalbestyrelsen i normale tilfælde meddele påbud til indvinderen eller ejeren om inden en fastsat frist at foretage efterbehandlingen. Denne afgørelse kan ikke påklages.

Såfremt fristen er udløbet, og efterbehandlingen ikke er udført af brugeren eller ejeren, afgør kommunalbestyrelsen hvornår og hvordan efterbehandling skal ske. Det forudsættes herved, at kommunalbestyrelsen giver ejeren og brugeren meddelelse om, at kommunalbestyrelsen nu vil udføre de nødvendige foranstaltninger. Dette bør ligeledes meddeles garanten (det pengeinstitut, forsikringsselskab eller andet, der har stillet sikkerheden).

Kommunalbestyrelsen sørger for at arbejdet udføres på ejers og/eller brugers regning, enten ved egen arbejdskraft eller typisk ved anvendelse af en entreprenør.

Tvivilsspørgsmål om omkostningernes størrelse vil kunne undgås, hvis arbejdet afvikles på grundlag af en licitation eller ved indhentning af tilbud fra to relevante entreprenører, eller eventuelt på grundlag af kommunalbestyrelsens egen anlægsafdeling og et kontroltilbud udefra.

Dækning af udgifterne søges først og fremmest i sikkerhedsstillelsen. Ved meddelelse til garanten kan kommunalbestyrelsen få beløbet udbetalt og et eventuelt overskydende sikkerhedsbeløb frigivet.

Er sikkerheden ikke tilstrækkelig, hæfter i første række tilladelsens indehaver og dernæst ejendommens ejer. Er der på forhånd vished for, at krav om dækning af de overskydende omkostninger ikke vil blive honoreret, selv om kommunalbestyrelsen begærer ejendommen sat på tvangsauktion, kan kommunalbestyrelsen muligvis lade en delvis eller mindre vidtgående efterbehandling udføre, således at omkostningerne ikke overstiger sikkerheden. Dette afhænger dog bl.a. af det underliggende retsforhold, dvs. hvilke hensyn efterbehandlingsvilkåret har skullet tilgodesee. I nogle tilfælde vil en fuldstændig efterbehandling af graveområdet have en sådan almen interesse, at kommunalbestyrelsen, til trods for at omkostningerne ikke vil kunne dækkes af bruger eller ejer, må overveje at lade arbejdet udføre for egen regning.

13.5 Tvangsmæssig efterbehandling for anmeldte rettigheder

Ifølge det daværende Ministeriet for Offentlige Arbejders cirkulære af 13. september 1972 skulle vilkår i såvel anmeldelses- som tilladelsessager ved ansøgerens/anmelderens foranstaltning og for hans regning tinglyses på ejendommen. Er der i tilknytning til anmeldelsen stillet vilkår om efterbehandling og om sikkerhed for opfyldelsen af dette vilkår, vil den tinglyste deklaration, indeholdende efterbehandlingsvilkåret, således forpligte den til enhver tid værende ejer af ejendommen.

I nogle tilfælde er der stillet krav om, og også gennemført, tinglysning af deklarationen forud for pantegæld.

Efterbehandlingsforpligtelsen indtræder efter vilkårene som regel, når forekomsten er udtømt, eller hvis indvindingen afbrydes og ikke genoptages inden en i vilkårene evt. fastsat tidsfrist, f.eks. et år.

Hvis en indvindingsvirksomhed ikke opfylder efterbehandlingsforpligtelsen, kan kommunalbestyrelsen meddele virksomheden påbud om, inden en fastsat frist, at foretage efterbehandlingen.

Efterkommes dette påbud ikke, kan kommunalbestyrelsen, hvis det er indeholdt i vilkårene, lade efterbehandlingen udføre på ejerens eller brugerens regning, dog ikke uden at have givet meddelelse derom til brugeren, ejeren og garanten.

Kommunalbestyrelsen sørger for at arbejdet udføres på ejers og/eller brugers regning, enten ved egen arbejdskraft eller typisk ved anvendelse af en entreprenør.

Tvivilsspørgsmål om omkostningernes størrelse vil kunne undgås, hvis arbejdet afvikles på grundlag af en licitation eller ved indhentning af tilbud fra to relevante entreprenører, eller evt. på grundlag af kommunalbestyrelsens egen anlægsafdeling og et kontroltilbud udefra.

Dækning af udgifterne søges først og fremmest i sikkerhedsstillelsen. Ved meddelelse til garanten kan kommunalbestyrelsen få beløbet udbetalt og et eventuelt overskydende sikkerhedsbeløb frigivet.

Er sikkerheden ikke tilstrækkelig, hæfter i første række indvinderen og dernæst ejendommens ejer. Inddrivelse kan ikke foretages ved umiddelbar fagedforretning, og kommunalbestyrelsen må derfor tilstille tilladelsens indehaver en regning, som i givet fald kan inddrives på normal måde evt. ved retslig inkasso. Hvis dette ikke fører til dækning af omkostningerne, kan kravet gøres gældende over for ejendommens ejer - hvis denne er forskellig fra brugeren/rettighedsindehaveren.

Er der på forhånd vished for, at krav om dækning af de overskydende omkostninger ikke vil blive honoreret, selv om kommunalbestyrelsen begærer ejendommen sat på tvangsauktion, henvises til det tilsvarende afsnit, der er anført ovenfor under pkt. 13.4.

13.6 Konkurs og tvangsauktion

13.6.1 Konkurs

I tilfælde af en råstofindvinders konkurs har kommunalbestyrelsen separatiststilling for beløb, der falder inden for sikkerhedsstillelsen. Dækker sikkerhedsstillelsen ikke efterbehandlingsudgifterne, må det overskydende krav anmeldes i boet og i øvrigt søges inddrevet som beskrevet ovenfor under pkt. 13.4 og 13.5.

Efterbehandlingsforpligtelserne fremgår normalt af den grave og efterbehandlingsplan, der er godkendt af amtsrådet eller nu kommunalbestyrelsen i forbindelse med råstoftilladelsen. En fuldstændig efterbehandling forudsætter almindeligvis, at råstofindvindingen er tilendebragt, og at forekomsten er udtømt i overensstemmelse med grave- og efterbehandlingsplanen. I tilfælde af indvinderens insolvens eller konkurs vil der imidlertid ofte være situationer, hvor forekomsten ikke er udtømt, og tilladelsen stadig er i kraft.

Her opstår to spørgsmål:

- Skal der efterbehandles, selv om forekomsten ikke er færdigudnyttet.
- Kan der træffes aftaler, som sikrer, at forekomsten færdigudnyttes.

Kommunalbestyrelsen må for det første konkret tage stilling til, om det er rimeligt at efterbehandle nu, så sikkerhedsstillelsen kan frigives. Dette må afhænge af, dels hvor meget materiale, der endnu ikke er indvundet, og dels omkostningerne ved efterbehandling af et areal, som måske på et senere tidspunkt på ny skal undergives råstofindvinding.

Konkursboet vil formentlig i nogle tilfælde være interesseret i at afslutte indvindingen som led i realisationen af indvindingsvirksomhedens aktiver. I andre tilfælde vil den resterende forekomst være så omfattende, at det vil være naturligt at realisere den ved salg. I forbindelse med et salg må kommunalbestyrelsen vurdere det nærmere omfang af den resterende graveret, dels med henblik på en frigørelse af den stillede sikkerhed, dels til brug for den nye brugers sikkerhedsstillelse.

Det vil i alle tilfælde være hensigtsmæssigt, at kommunalbestyrelsen, når betalingsstandsningen, konkursen, akkordforslaget mv. er blevet kommunalbestyrelsen bekendt, eventuelt via Statstidende, tager kontakt med virksomheden og/eller dennes advokat.

Forholdene ved konkurs må antages at være ens, uanset om der er tale om råstofindvinding på grundlag af en tilladelse efter råstofloven eller på grundlag af en anmeldt ret efter 1972-loven.

13.6.2 Tvangsauktion

I tilfælde af at der under en tvangsauktion over ejendommen foretages alternativt opråb, bliver de på ejendommen hvilende forpligtelser, herunder også kontrakter mellem ejer og indvinder samt efterbehandlingsforpligtelsen, kapitaliseret og indført i hæftelsesrækken efter stiftelsesdato. Buddets størrelse og stiftelsesdatoen vil derfor i dette tilfælde være afgørende for, om efterbehandlingsforpligtelsen, nu i kapitaliseret form, følger ejendommen eller slettes.

Hvad der sker herefter, er forskelligt for tilladelses- og anmeldelsessager.

13.6.3 Tilladelsessager

Er efterbehandlingsforpligtelsen knyttet til en tilladelse efter råstofloven, har deklarationen prioritet forud for alle andre rettigheder, også de tinglyste pantehæftelser, og den kan derfor ikke slettes efter alternativt opråb, men må overtages af auktionskøberen uden for budsummen. Denne fortolkning har Vestre Landsret tilsluttet sig i en kendelse af 21. december 1981.

Såfremt en kontrakt mellem ejer og indvinder slettes efter alternativt opråb, står det den nye ejer frit for at vælge råstofindvinder. I den situation skal kommunalbestyrelsen sørge for, at der sker udskiftning af sikkerhedsstillelse mv., så den tidligere indvinder kan frigøres, jf. Kapitel 10.4.11.

13.6.3.1 Anmeldelsessager

Deklarationen har ikke automatisk prioritet forud for alle andre rettigheder, men det kan i deklarationen være bestemt, at denne skal have prioritet forud for allerede tinglyste pantehæftelser. I så tilfælde kan den dog ikke slettes efter alternativt opråb, men må overtages af auktionskøberen uden for budsummen.

Kapitaliseringen af efterbehandlingsforpligtelsen foretages efter fogedrettens skøn, efter at alle interesserede har haft lejlighed til at udtale sig. Der vil normalt blive indhentet en udtalelse fra en sagkyndig. Kommunalbestyrelsen må i hvert enkelt tilfælde afgøre, om der er behov for at foretage en undersøgelse af, hvad efterbehandlingen må antages at koste.

Når beløbets størrelse er fastsat, fratrækkes sikkerhedsstillelsen, og det derved fremkomne beløb indføres i hæftelsesrækken. Ligger den nu kapitaliserede efterbehandlingsforpligtelse inden for budsummen, har auktionskøber overtaget den forpligtelse, der ikke dækkes af sikkerhedsstillelsen, og skal udrede beløbet til kommunalbestyrelsen. Det kan dog være hensigtsmæssigt, at kommunalbestyrelsen i stedet indgår en aftale med den nye ejer om, at denne selv udfører efterbehandlingen, og at kommunalbestyrelsen efter aftale med det pågældende pengeinstitut eller forsikringsselskab frigiver sikkerhedsstillelsen til gennemførelse af efterbehandlingen.

I visse tilfælde indeholder en deklaration, ud over forpligtelser efter råstofloven, tillige forpligtelser efter anden lovgivning. I disse tilfælde vil spørgsmålet om, hvorvidt forpligtelsen kan kapitaliseres og eventuelt bortfalde i tilfælde af alternativt opråb, bero på den pågældende lovbestemmelses indhold. Hvis der f.eks. i tilknytning til en anmeldt indvindingsret efter råstofloven er givet tilladelse til indvinding nærmere end 100 m fra et jordfast fortidsminde efter naturfredningsloven eller naturbeskyttelsesloven, vil de for denne tilladelse givne betingelser ikke kunne kapitaliseres i tilfælde af alternativt opråb.

13.7 Orientering om domstolsafgørelser

Naturstyrelsen skal anmode om, at kommunalbestyrelserne orienterer styrelsen om strafferetlige afgørelser (bødeforlæg, indenretlige bødevedtagelser og domme).

Når der foreligger domme, som kan have principiel interesse eller almen betydning for administration af råstofloven, vil Naturstyrelsen orientere samtlige kommunalbestyrelser herom.

14. Afslutning af indvinding

Kapitel 14 omhandler, hvordan der ved afslutning af råstofindvinding ikke blot skal efterbehandles og ryddes op på indvindingsarealet, men også ske en papirmæssig afslutning af sagen. Kommunalbestyrelsen har endvidere i et vist omfang en fortsat tilsynsforpligtelse.

14.1 Godkendelse af efterbehandling

Den udførte efterbehandling skal formelt godkendes af kommunalbestyrelsen. Godkendelsen skal gives ikke blot i henhold til råstofloven, men også i henhold til de eventuelle andre love, efter hvilke der er givet tilladelse til råstofindvindingen, f.eks. landbrugsloven¹²⁸⁾, og med inddragelse i fornødent omfang af de pågældende myndigheder.

Kommunalbestyrelsen skal her lægge vægt på råstofplanens forudsætninger. Såfremt kommunalbestyrelsen vil godkende, at en efterbehandling udføres på en sådan måde, at der er modstrid med de i sin tid fastsatte vilkår, bør der formelt træffes en beslutning herom efter lovens § 7, stk. 1, så de parter, der har været inddraget i den oprindelige tilladelse, igen har mulighed for at påklage afgørelsen.¹²⁹⁾ Der henvises også til Kapitel 10.5.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere lægge vægt på, at efterbehandlingsarbejderne er udført på en sådan måde, at også ejeren er indforstået dermed.

Ved Vestre Landsrets dom af 11. februar 1998 er et amtsråd og Skov- og Naturstyrelsen dømt til in solidum at betale erstatning samt sagsomkostninger til en grundejer på grund af den måde, myndighederne gennemførte sagsbehandlingen, herunder at de godkendte udført efterbehandling til trods for, at ejeren havde gjort indsigelse mod efterbehandlingskvaliteten.

14.2 Sikkerhedsstillelse

Ved godkendelsen af efterbehandlingen skal den stillede sikkerhed samtidig frigives ved at garantidokumentet returneres til pengeinstitut eller forsikringsselskab.

14.3 Aflysning af deklaration

Ved godkendelsen af efterbehandlingen skal den tinglyste deklaration med de fastsatte efterbehandlingsvilkår aflyses.

Normalt skal deklarationen aflyses i sin helhed, men hvis der er fastsat vilkår, der rækker ud over den fysiske afslutning af efterbehandlingen, skal disse naturligvis bibeholdes.

Det drejer sig om vilkår som:

- Forbud mod spredning af gødning samt anvendelse af pesticider.
- Pligt til senere gennemgravning af skel, såfremt der meddeles tilladelse til råstofindvinding på naboejendomme.
- Bestemmelser om vedligeholdelse af et geologisk profil.

Derimod er det ikke nødvendigt at fastholde deklarationsbestemmelser med forbud mod modtagelse af fyldjord udefra, fordi dette forbud er fastsat ved lov.

14.4 Fortsat tilsynsforpligtelse

Kommunalbestyrelsen har ikke efter råstofloven en særlig tilsynsforpligtelse med udgravede og efterhandlede råstofarealer bortset fra, hvad der måtte fremgå af fastholdte deklarationsbestemmelser, jf. pkt. 14.3 ovenfor.

I henhold til jordforureningslovens¹³⁰⁾ § 66, stk. 1, er det regionsrådet der fører tilsyn med deponering af jord i råstofgrave og tidligere råstofgrave, jf. forbud mod deponering af jord i lovens § 52.

15. Indberetninger om indvinding

Kapitel 15 gennemgår kommunalbestyrelsens arbejdsopgaver i forbindelse med råstofstatistik og råstofindvindernes indberetninger om råstofindvinding.

15.1 Generelt

Ved bekendtgørelse om ansøgning og indberetning om råstofindvinding på landjorden og om kommunalbestyrelsens kompetence til at fastsætte vilkår for anmeldte rettigheder¹³¹⁾, er der fastsat regler i henhold til råstoflovens § 29 om, at råstofindvindere skal afgive oplysninger om indvindingen, herunder om beliggenhed, art og mængde samt anvendelse af de indvundne råstoffer.

Disse oplysninger tjener flere formål.

For det første udgiver Danmarks Statistik i henhold til aftale med Miljøministeriet en årlig råstofstatistik baseret på indberetningerne fra de enkelte råstofindvindere og suppleret med oplysninger om indvindingen.

gen fra havområdet. Råstofstatistikken udarbejdes som 2 publikationer. Om foråret udsendes en foreløbig statistik i »Nyt fra Danmarks Statistik«, og senere på året udsendes en mere omfattende råstofstatistik i »Statistiske Efterretninger. Miljøserien«

For det andet tjener oplysningerne som støtte for kommunalbestyrelsernes administrations- og tilsynsvirksomhed efter råstofloven, jf. Kapitel 13.1.2 samt regionsrådets udarbejdelse af råstofplan.

15.2 Indberetning af råstofdata

Både offentlige institutioner og private firmaer som foretager råstofkortlægning har pligt til at indberette resultaterne heraf til De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS) og Naturstyrelsen

I henhold Råstoflovens § 28 og Bekendtgørelse om udførelse og sløjfning af borer og brønde på land skal alle informationer, data og boreprøver fra råstofboringer indberettes til GEUS senest 3 måneder efter udførelsen. Ligeledes skal resultater af geofysiske undersøgelser og andre råstofundersøgelser, herunder prøvning af råstoffernes kvalitet, indberettes inden for samme tidsfrist.

Indberetningen af borer foretages normalt af den boreentreprenør der har udført (og sløjfet) boringen men kan også foretages af konsulentfirmaer og offentlige institutioner. Øvrige kortlægningsresultater kan indberettes af laboratorier og konsulentfirmaer, men skal, hvis ikke andet er aftalt, indberettes af rekvirenten.

Indberetning af borer omfatter dokumentation for boringens lokalisering, boremetode, prøvetagning og sløjfning m.m. og foretages digitalt til Borearkivet på GEUS. Ved boring på udgravede arealer skal boringens topkote indmåles med en nøjagtighed på +/- 5 cm. Endvidere skal udtagne jordprøver indsendes til Boreprøvelaboratoriet på GEUS. Omfang af prøvetagning og indberetninger beskrevet i bilag 2 til Bekendtgørelse om udførelse og sløjfning af borer og brønde på land og nærmere præciseret i tekniske anvisninger på GEUS' hjemmeside.

Geofysiske data indberettes digitalt til den nationale geofysiske database GERDA. Før man kan indlæse data i GERDA-databasen, skal man registreres som dataleverandør, hvilket leverandørerne af de geofysiske ydelser typisk vil være. Se www.gerda.dk for yderligere oplysninger.

Råstofrapporter og prøvningsresultater sendes digitalt i pdf-format til Borearkivet på GEUS. Lokalisering af de undersøgte arealer skal tydeligt fremgå af vedlagt kortmateriale, og kote på udtagne prøver skal være angivet. Offentlige institutioner kan efter aftale alternativt blive oprettet som bruger på GEUS' rapportdatabase og selv indlæse råstofrapporter m.v.

15.3 Kommunalbestyrelsernes arbejdsopgaver med indberetningsskemaer

For at skabe en smidig arbejdsgang og give kommunalbestyrelserne rådighed over oplysningerne fra de enkelte råstofvindere, har kommunalbestyrelsen den arbejdsopgave at udsende og indsamle de enkelte skemaer til råstofvindere i kommunen. Kommunalbestyrelsen skal derefter tage en kopi til eget brug og en kopi, som kommunalbestyrelsen videresender til regionsrådet, inden skemaerne indsendes til Danmarks Statistik.

Naturstyrelsen udarbejder det årlige indberetningsskema med tilhørende vejledning og stiller det til rådighed for kommunalbestyrelsen. I den forbindelse fastlægges tidsfrister m.m. for firmaernes indsendelse af skemaer, samt kommunalbestyrelsernes fremsendelse til Danmarks Statistik.

Kommunalbestyrelsen skal påføre de enkelte skemaer følgende oplysninger:

- Firmaets navn og adresse.
- Firmaets CVR-nummer og evt. P-nummer.
- Region.
- Grav lb.nr.

- Kommunens j.nr.
- Matr.nr.

Kommunalbestyrelsen udsender skemaerne til de enkelte indvindingsfirmaer i 2 eksemplarer, så firmaet også har et eksemplar til eget brug. Endvidere medsendes vejledning. På skemaet er der fastsat en frist for firmaets udfyldelse og returnering af skemaet.

Kommunalbestyrelsen skal inden skemaerne indsendes til Danmarks Statistik og regionen gennemgå skemaerne og rette åbenlyse fejl og mangler i samarbejde med det enkelte firma.

Over for de firmaer, der ikke returnerer skemaerne rettidigt, gennemfører kommunalbestyrelserne en rykkerprocedure, herunder eventuelt en politisag mv., for at få de sidste indberetningsskemaer indsendt.

15.4 Offentlighedens adgang til oplysninger på indberetningsskemaer

De indberettede oplysninger på indberetningsskemaerne er omfattet af reglerne i lov om offentlighed i forvaltningen.

Efter § 12, stk. 1, nr. 2, i offentlighedsloven¹³²⁾ omfatter retten til aktindsigt ikke oplysninger om tekniske indretninger eller fremgangsmåder eller om drifts- eller forretningsforhold eller lignende, for så vidt det er af væsentlig økonomisk betydning for den person eller virksomhed, oplysningen angår, at begæringen ikke imødekommes.

Det udfyldte indberetningsskema skal bedømmes i forhold til denne regel. Skemaet er på 2 sider. På side 1 er der generelle oplysninger om firma og ejendom samt oplysninger om den samlede indvinding af de forskellige hovedtyper af råstoffer: sand, grus og sten - ler - kalk - tørv - mv. På side 2 detaljeres disse oplysninger i de forskellige råstofkvaliteter og råvaretyper.

Ved vurderingen af hvilke oplysninger, der kan oplyses til andre, skal der sammenlignes med indholdet i den meddelte tilladelse, der jo kan udleveres i sin helhed. På dette grundlag kan det konstateres, at de generelle oplysninger på side 1 ikke er fortrolige, idet de oplyser, hvem der indvinder, og på hvilken ejendom det finder sted.

De for firmaet mere væsentlige oplysninger starter med, om der overhovedet er gravet i det pågældende kalenderår eller ej (skemaets pkt. 2), om der graves under grundvand (skemaets pkt. 3), samt hvorvidt der er modtaget råjord eller ej (skemaets pkt. 5). Derefter kommer hvilke mængder, der er gravet af de forskellige hovedtyper eller modtaget af råjord. Bedømmes disse oplysninger i forhold til, hvad enhver udenforstående kan konstatere ved selvsyn i marken, vurderes det, at følgende oplysninger fra indberetningsskemaets side 1 må kunne oplyses til udenforstående:

- Alle oplysninger om firma, ejendom og j.nr.
- Om der er indvundet i et år eller ej.
- Om der graves under grundvand eller ej.
- Om der er modtaget råjord eller ej.

De øvrige oplysninger om hvilke råstoffer, der aktuelt er indvundet, indvindingsmængder (over nul) eller råjordsmodtagelse (over nul) samt de detaljerede oplysninger på skemaets side 2 kan derimod være af så væsentlig økonomisk betydning for firmaet, at de ikke kan oplyses til udenforstående, jf. offentlighedslovens § 12, stk. 1. Om dette vil være tilfældet, må bero på kommunalbestyrelsens konkrete vurdering i hvert enkelt tilfælde. Det bemærkes, at oplysninger om, hvilke råstoffer der må graves, er offentligt tilgængelige, fordi de fremgår af tilladelsen til erhvervsmæssig råstofindvinding.

Kommunalbestyrelsens afgørelser om aktindsigt kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet, jf. offentlighedslovens § 15, stk. 2. Der henvises til Kapitel 11.7.1.

Naturklagenævnets afgørelse af 8. juni 1999 (J. nr. 97-41/420-0001). Naturklagenævnet har ved afgørelsen stadfæstet et afslag på en anmodning om aktindsigt i oplysninger om indvundne råstofarter og produktionsmængder. Anmodningen var fra ejendommens ejer, der ønskede at kunne kontrollere sine afregninger fra råstofindvinderen.

16. Anmeldte rettigheder

Kapitel 16 omhandler grundlaget for de anmeldte rettigheder efter 1972-loven og ændringen af loven i 2002, der gav indehavere af anmeldte rettigheder til kalk, kridt, ler, tørv etc. mulighed for at få forlænget retten i yderligere 25 år.

16.1 Generelt

Baggrunden for de anmeldte rettigheder er, at den første råstoflov, som blev vedtaget i 1972, indførte en generel regulering af råstofindvindingen, så enhver erhvervsmæssig indvinding af råstoffer i jorden krævede tilladelse. Afgørelse om tilladelse sker herefter på baggrund af en samlet samfundsmæssig vurdering af fordele og ulemper ved en konkret indvinding. Afslag kan gives erstatningsfrit.

Det var en ændring i forhold til tidligere, hvor råstofindvinding på landbrugsejendomme var omfattet af en tilladelsesordning, men hvor tilladelse i almindelighed ikke blev nægtet, og der alene blev knyttet særlige betingelser til tilladelsen om f.eks. efterbehandling til landbrugsformål.

Igangværende lovlig indvinding / planlagt indvinding blev undtaget fra hovedreglen om, at enhver erhvervsmæssig råstofindvinding kræver tilladelse. Bevarelse af en indvindingsret forudsatte dog, at den blev anmeldt til amtsrådet inden 6 mdr. efter lovens ikrafttræden, dvs. inden 1. april 1973. Herfra stammer betegnelsen anmeldte rettigheder.

Der blev indgivet ca. 3.000 anmeldelser. Forudsat anmeldelsen opfyldte en række betingelser, havde anmelderen ret til råstofindvinding i næsten ubegrænset omfang og i ubegrænset tid.

Råstofloven er blevet strammet flere gange siden, således at der nu er fastsat udløbsdato for de anmeldte rettigheder og fastsat krav om ansøgning om tilladelse. Dermed er der åbnet mulighed for, at råstofmyndigheden kan fastsætte vilkår og tidsbegrænsning i tilladelsen.

De anmeldte rettigheder til indvinding af sand, grus og sten bortfaldt i 1988, og kommunalbestyrelsen kan herefter kun give tilladelse efter råstoflovens § 7.

Hvis kommunalbestyrelsen ikke giver en § 7 tilladelse efter de anmeldte rettigheders bortfald, vil indehaveren af den anmeldte ret, som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, kunne lide et økonomisk tab og måske være erstatningsberettiget efter grundlovens¹³³⁾ § 73.

De anmeldte rettigheder for kalk, kridt, ler, tørv etc. blev senest forlænget i 2002, så de nu udløber 1. juli 2028.

En forudsætning for forlængelse af indvindingsretten er, at indehaveren af den anmeldte ret har indsendt et meddelelsesskema eller på anden måde har meddelt amtet ønske om at få retten forlænget. Samt at amtet herefter har meddelt indehaveren af den anmeldte ret, at meddelelsen er modtaget, og at den anmeldte ret er forlænget.

I forbindelse med omlægningen af råstofadministrationen fra amt til kommune har amtet overleveret materialet om gældende anmeldte rettigheder til den kommune, hvor den anmeldte ret geografisk er beliggende. Materialet består af de skemaer og øvrige former for henvendelser, amtet modtog inden 30. juni 2003, hvor indehaveren af den anmeldte ret meddelte ønske om forlængelse af den anmeldte ret samt amtets kvittering herfor.

På landsplan lå antallet af anmeldte rettigheder vedrørende kalk, kridt, ler, moler, tørv, granit, brunkul m.m. i 2000 på omkring 300. En del af disse vil være udnyttet. Men den geografiske fordeling er meget forskellig. Det største antal lå i Viborg -, og Nordjyllands Amt.

Amterne har i forskelligt omfang inkorporeret de anmeldte rettigheder i regionplanens udlagte graveområder.

16.2 Retsvirkningen af en godkendt anmeldelse

En godkendt anmeldt ret giver ikke ret til umiddelbart at begynde indvinding. Indvinding kræver tilladelse efter de til enhver tid gældende bestemmelser i råstofloven og anden relevant lovgivning.

Afslag på tilladelse til indvinding kan kun meddeles i tilfælde, hvor den fortsatte råstofindvinding vil komme i strid med samfundsmæssige hensyn af betydelig vægt. Hvis tilladelse ikke gives, vil indehaveren af den anmeldte ret kunne lide et tab og måske være erstatningsberettiget efter grundlovens § 73.

16.3 Tilladelser og vilkår for anmeldte og godkendte rettigheder

I henhold til den nugældende råstoflovs §§ 52 og 52 a må indvinding efter den 1. juli 2003 af andre råstoffer end sand, grus og sten omfattes af en anmeldelse efter § 5 stk. 1, nr. 1-3, i lov nr. 285 af 7. juni 1972 om udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster i jorden og på søterritoriet efter den 1. juli 2003 kun finde sted, såfremt der er meddelt tilladelse hertil efter § 7, stk. 1.

Loven præciserer, at efter den 1. juli 2003 må en igangværende indvinding kun finde sted, såfremt der blev meddelt tilladelser hertil. En rettighedsindehaver eller indvinder af andre råstoffer end sand, grus og sten fik forlænget retten til indvinding frem til 2028, hvis den pågældende inden 1. juli 2003 meddelte amtet, at retten ønskedes forlænget.

Det vil sige, at retten til udnyttelsen af en råstofforekomst opretholdes indtil 1. juli 2028 også i de tilfælde, hvor en tilladelse til indvinding af den pågældende råstofforekomst bortflader, fordi den ikke har været udnyttet inden tre år efter meddelelsen heraf og i de tilfælde, hvor der ikke er pågået indvinding i tre på hinanden følgende år i henhold til råstoflovens bestemmelser. Dette gælder også, såfremt indvindingstilladelsen udløber i perioden inden 1. juli 2028.

Der vil således fortsat kunne stilles vilkår for indvinding af andre råstoffer så som kalk, kridt, ler, tørv etc., der finder sted på grundlag af anmeldte og godkender rettigheder.

I bekendtgørelsen om ansøgning og indberetning om råstofindvinding på landjorden og om kommunalbestyrelsens kompetence til at fastsætte vilkår for anmeldte rettigheder¹³¹ for andre råstoffer end sten, grus og sand er kommunalbestyrelsen tillagt myndighed til at administrere disse bestemmelser.

I sit tilsyn med de anmeldte indvindingsvirksomheder må kommunalbestyrelsen derfor særligt være opmærksom på, om der skulle opstå behov for særlige vilkår, som omhandlet i 1972-lovens § 5, stk. 3, for virksomheden, eller om der eventuelt er behov for at nedlægge helt eller delvist forbud mod indvindingen.

Såfremt en sag genoptages med henblik på at undersøge, om der er behov for at fastsætte nye vilkår eller nedlægge forbud, skal kommunalbestyrelsen underrette indvinderen om, at sagen er genoptaget.

De vilkår, der kan stilles, er i hovedsagen krav om udarbejdelse af en grave- og efterbehandlingsplan, der bl.a. rummer retningslinjer for gravningens og efterbehandlings gennemførelse. Endvidere kan der stilles krav om sikkerhedsstillelse for udførelse af efterbehandling.

Der kan ikke stilles krav om efterbehandling for de arealer, der allerede var åbne gravearealer pr. 9. februar 1972. Dette er fastlagt allerede i cirkulæreskrivelse af 28. februar 1974 fra Miljøministeriet. Der kan dog i forvejen være krav om efterbehandling, f.eks. i en tidligere givet tilladelse efter landbrugsloven eller i en aftale med ejendommens ejer, ligesom der gerne må indgås aftaler om, at der udføres efterbehandling.

Ved vilkårsfastsættelsen skal der tages hensyn til, at vilkårene ikke er af en sådan karakter, at de udgør en reel hindring for virksomhedens fortsættelse. Der kan derfor ikke efterfølgende i anmeldelsessager erstatningsfrit stilles krav efter råstoflovgivningen, som vil indebære en begrænsning af gravearealets udstrækning inden for det anmeldte areal eller af gravedybden.

Kommunalbestyrelsen kan således kræve, at graveplanen skal indeholde bestemmelser om en rækkefølge for indvindingen, således at nogle arealer skal være færdiggravede, før andre arealer må ibrugtages, men det kan ikke kræves, at nogle arealer friholdes for indvinding.

Kommunalbestyrelsens afgørelser om vilkår kan i henhold til lovens § 13, stk. 1, indbringes for Naturklagenævnet, jf. Kapitel 11.

17. Nye tilladelser til afløsning af anmeldte rettigheder

Kapitel 17 omhandler kommunalbestyrelsens sagsbehandling, når der ansøges om tilladelse til afløsning for en anmeldt rettighed. Gennemgangen skal naturligvis ses i sammenhæng med den almindelige sagsbehandling for ansøgninger.

17.1 Generelt

Landbrugsloven fra 1967 indeholdt i § 4, stk. 1, nr. 5, en bestemmelse om, at landbrugspligten på en landbrugsejendom kunne tillades ophævet, hvor særlige forekomster i jorden agtedes udnyttet i nær fremtid. Med landbrugspligtens ophævelse kunne indvinding finde sted uden yderligere tilladelse.

Råstofloven af 1972 indførte en generel regulering af adgangen til indvinding af råstoffer, således at enhver lovlig råstofindvinding, som ikke skete alene til eget brug, forudsatte tilladelse i medfør af lovens § 4. Der var i § 5 stk. 3 og 4, hjemmel til, eventuelt mod erstatning, helt eller delvis at forbyde indvinding.

Råstoflovens § 5 indeholdt en undtagelse fra kravet om, at en indvinding forudsatte tilladelse. Tilladelse kræves ikke når,

1. Råstofindvindingen er lovlig påbegyndt før datoen for lovforslagets fremsættelse. Det var en forudsætning, at der inden en frist på seks måneder efter lovens ikrafttrædelse var indgivet en anmeldelse til amtsrådet om den igangværende eller påtænkte indvinding.
2. Ansøgning om tilladelse efter anden lovgivning til indvinding er indgivet til en offentlig myndighed før datoen for lovforslagets fremsættelse.
3. Den pågældende ejendom er erhvervet før datoen for lovforslagets fremsættelse med henblik på senere råstofindvinding, eller en indvindingsret er sikret ved tinglysning før dette tidspunkt eller
4. Ejeren af ejendommen i begrænset omfang udnytter eller agter at udnytte sådanne forekomster til eget brug eller at give andre en tilsvarende begrænset udnyttelsesret.

Med ændringen af råstofloven i 1977 indførtes en tidsbegrænsning for gyldigheden af de anmeldte rettigheder – 10 år for sand, sten og grus og 25 år for de øvrige råstoffer kalk, kridt, ler, moler, tørv granit, brunkul etc., som dermed skulle bortfalde 1. juli 2003.

I 2002 blev råstofloven imidlertid ændret, således at der blev givet mulighed for forlængelse af de anmeldte rettigheder for andre råstoffer end sand, sten og grus med 25 år indtil 1. juli 2028. Lovforslaget præciserede, at enhver tilladelse efter 2003 kræver tilladelse efter de til enhver tid gældende regler.

17.2 Hvornår kan / skal en ansøgning behandles

17.2.1 Ansøgningsskema

Behandlingen af en ansøgning forudsætter, at indvinderen forudgående har fremsendt de nødvendige oplysninger på et udfyldt ansøgningsskema med de fornødne bilag.

17.2.2 Ejers underskrift

Ansøgningen skal være forsynet med underskrift fra ejendommens ejer, såfremt denne ikke selv er indvinder. I denne forbindelse må der lægges vægt på, at råstofferne er en del af ejendommen og derfor tilhører ejendommens ejer. Såfremt der er opstået tvivlsspørgsmål mellem ejer og indvinder, er dette et privatretsligt spørgsmål, som kommunalbestyrelsen ikke bør tage stilling til. Imidlertid tilsiger god forvaltningsskik, at kommunalbestyrelsen træffer afgørelse i sagen eventuelt ved afvisning af at behandle den. En sådan afvisning kan sidestilles med et afslag, som det vil være muligt at indbringe for højere myndighed.

Hvis retten til indvinding er ubestridt, må kravet om ejers underskrift anses for overflødig. Hvis der er tvivl mellem ejer og indvinder om omfang og gyldighed af en indbyrdes aftale, er det et spørgsmål, som kommunalbestyrelsen ikke bør tage stilling til.¹³⁴⁾

17.3 Grundlag for sagsbehandling

Ansøgningen skal behandles efter de almindelige retningslinjer for sagsbehandlingen. Der vil dog også være nogle særlige betragtninger, der gør sig gældende for sagsbehandlingen - dels i relation til planloven, og dels i relation til spørgsmålet om velerhvervede rettigheder til råstofindvinding og disses forhold til grundlovens § 73.

17.3.1 Planlægning og VVM

Ansøgningerne skal bedømmes i forhold til det almindelige administrationsgrundlag, herunder retningslinjerne i råstofplanen og retningslinjerne i kommuneplanen.

Som første led i sagsbehandlingen skal kommunalbestyrelsen foretage en VVM-screening af ansøgningen for at vurdere, om der er behov for en udarbejde en VVM-redegørelse.

Med hensyn til sagsbehandling og konkret gennemførelse m.m. af VVM-procedure henvises der til Kapitel 9.2.

17.3.2 Velerhvervede rettigheder (grundlovens § 73)

I vurderingen af en ansøgning skal der tillige lægges vægt på selve det forhold, at der er tale om forlængelse af en anmeldt rettighed, samt forholdet til bestemmelserne om ekspropriation i grundlovens § 73.

Af bemærkningerne til råstofloven af 1977 fremgår det, at man i almindelighed kan forvente, at der efter udløbet vil blive udstedt en tilladelse til at fortsætte indvindingen, medmindre ganske særlige hensyn, f.eks. vandforsyningshensyn, nødvendiggør, at gravningen ophører.

For så vidt angår rettigheder, som er anmeldt og anerkendt, men hvor indvindingen faktisk ikke er påbegyndt inden udløbet af anmeldelsen, fremgår det af lovbemærkningerne, at det er Miljøministeriets opfattelse, at det i langt de fleste tilfælde vil være i overensstemmelse med planlægningen af råstofindvindingen, at der gives indvindingsstilladelse efter udløbet af den anmeldte ret.

Det tilkendegives endvidere, at i de tilfælde, hvor tilladelse ikke gives, vil indehaveren af den anmeldte ret kunne lide et tab og være erstatningsberettiget efter grundlovens § 73. Et eventuelt erstatningskrav må gøres gældende ved domstolene inden for den i råstoflovens § 43 angivne tidsfrist på 6 måneder.

Kommunalbestyrelsen må derfor vurdere nøje, hvorvidt den enkelte anmeldte ret er baseret på et sådant grundlag, at det må antages, at en eventuel retssag om et erstatningskrav vil kunne udløse en erstatning. Der henvises i denne forbindelse til vejledningens Kapitel 16 om grundlaget for gyldigheden af anmeldte rettigheder.

Ved vurderingen skal det tillige indgå, om især de miljømæssige forhold knyttet til den fortsatte råstofindvinding er så problemfyldte, at de vil kunne bære et afslag eller en reduktion af de fortsatte råstofindvindingsmuligheder.

Der foreligger højesteretsdomme om erstatning for bortfald af indvindingsmuligheder knyttet til anmeldte rettigheder.

Højesterets dom af 27. november 1996 (UfR 1997.157) I denne sag slås det fast, at når det ikke kan sandsynliggøres, at der er entydige sammenhænge mellem væsentlige miljømæssige problemer og den fortsatte råstofindvinding, har ejeren/indvinderen krav på erstatning i medfør af grundlovens § 73, såfremt der gives afslag på ansøgning om fortsat indvinding efter udløbet af den anmeldte ret.

Højesterets dom (Sag 249/1997) Ejendomsejer tilkendt erstatning for mistede indvindingsmuligheder på en del af ejendommen, idet der er lagt vægt på, at de anmeldte rettigheder og en oprindelig ansøgning om fortsat råstofindvinding vedrørte hele ejendommen. Det forhold, at en senere ansøgning fra råstofentreprenøren kun vedrører en del af ejendommen, indebærer således ikke, at ejeren har givet afkald på

indvindingsrettigheder, da amtet som råstofmyndighed ikke har sikret sig erklæring eller kortbilag herom fra ejeren i overensstemmelse med amtets oprindelige godkendelse af den anmeldte ret. Omvendt lægges det til grund, at der ikke kan gives erstatning for påberåbte tilbageværende råstoffer i arealer, hvor der tidligere er meldt færdiggravet og godkendt efterbehandling.

17.3.3 Fastsættelse af vilkår

De vilkår, der kan stilles ved udstedelse af en tilladelse, der indebærer forlængelse af en anmeldt rettighed, må antages at være såvel de generelle som de særlige vilkår, der sædvanligvis stilles i forbindelse med en tilladelse til råstofindvinding.

17.3.4 Krav om efterbehandling

Det gælder endvidere, at der også kan stilles krav om efterbehandling for de arealer, der allerede var åbne gravearealer pr. 9. februar 1972, i det omfang, de fortsat skal bruges til råstofindvinding, herunder skræntarealer, lagerarealer, standpladser for behandlingsanlæg mv. og vil være omfattet af tilladelseskra- vet efter råstofloven. Efterbehandlingen vil derfor kunne kræves i videre omfang, end det allerede er gjort i forbindelse med godkendelsen i sin tid af den anmeldte rettighed.

18. Råstofloven og regler m.v.

Kapitel 18 rummer en liste over råstofloven og de nuværende regler m.m. udstedt efter loven. Endvidere er der en fortegnelse over litteratur om råstofloven.

18.1 Lovgrundlaget

Råstofloven, lov nr. 357 af 6. juni 1991 om råstoffer trådte i kraft den 1. januar 1992, jf. lovens § 48. Samtidig blev den tidligere råstoflov, lov nr. 237 af 8. juni 1977 om råstoffer ophævet.

Råstofloven er siden blevet ændret ved flere lejligheder:

- Lov nr. 9 af 3. januar 1992, hvorved Naturklagenævnet blev klagemyndighed sammen med Skov- og Naturstyrelsen fra 1. juli 1992, jf. lovens § 98, jf. § 93, stk. 1.
- Lov nr. 212 af 29. marts 1995, hvorved der blev indført bestemmelser om VVM-procedure ved råstofindvinding på havbunden fra 1. juli 1995.
- Lov nr. 484 af 12. juni 1996, hvorved der blev gennemført en række mindre ændringer af bestemmelserne for råstofindvinding på land, herunder klarere bestemmelser om erhvervsmæssig indvinding og indhold af tilladelser, klager og lovliggørelse. Endvidere blev der indført anmeldepligt for prøvegravninger og efterbehandlingspligt for disse og ikke-erhvervsmæssige råstofindvindinger. Endelig blev der gennemført en omfattende revision af bestemmelserne for råstofindvinding på havbunden. Lovændringerne trådte i kraft den 1. januar 1997, jf. lovens §§ 1 og 3.
- Lov nr. 19 af 13. januar 1997, hvorved Naturklagenævnet blev eneste klagemyndighed fra 1. juli 1997, jf. lovens §§ 2 og 3.
- Lov nr. 426 af 10. juni 1997, hvorved der kom en tilføjelse til bestemmelserne om tinglysning i sammenhæng med forbud mod modtagelse af fyldjord efter miljøbeskyttelseslovens § 20 a fra 1. juli 1997, jf. lovens §§ 2 og 3.
- Lov nr. 370 af 2. juni 1999 om forurennet jord, hvorved ovennævnte tilføjelse til bestemmelserne om tinglysning ændres, så der i stedet henvises til jordforureningslovens § 52 fra 1. januar 2000, jf. lovens §§ 93 og 94.
- Lov nr. 447 af 31. maj 2000, hvorved der blev gennemført en af kredsens klageberettigede organisationer efter råstofloven blev udvidet i overensstemmelse med forpligtelserne i Konvention om adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutningsprocesser samt adgang til klage og domstolsafgørelser på miljøområdet (Århus-konventionen). Lovændringerne trådte i kraft 15. september 2000, jf. Lovens §§ 10 og 14.

- Lov nr. 145 af 25. marts 2002, hvorved der blev gennemført en tilpasning af råstoflovens § 42 som følge af sammenlægning af de bornholmske kommuner. Kommunalbestyrelsen i Bornholms Regionsskommune varetager fra den 1. januar 2003 de amtskommunale opgaver på råstoflovens område, jf. Lovens §§ 37 og 78.
- Lov nr. 1055 af 17. december 2002, hvorved det blev præciseret, at en igangværende indvinding efter 1. juli 2003 kun måtte finde sted, såfremt der var meddelt tilladelse hertil. Herudover blev de anmeldte rettigheder i forbindelse med indvinding af andre råstoffer end sand, grus og sten under visse forudsætninger forlænget i yderligere 25 år frem til 2028. Endelig indførtes en dispensationsmulighed vedr. indvinding af andre råstoffer end sand, grus og ral i internationale naturbeskyttelsesområder og på vanddybder under 6 meter. Loven trådte i kraft den 1. januar 2003, dog med undtagelse af ophævelsen af § 13, stk. 2, § 44, stk. 1, nr. 2 og 6, samt § 51, der først trådte i kraft den 1. juli 2003.
- Lov nr. 442 af 9. juni 2004, indeholdte en præcisering af, at råstoflovens bestemmelse om adgang til ejendomme og lokaliteter i forbindelse med tilsyn mv., ikke omfatter bygninger eller dele af bygninger, der udelukkende anvendes til privat beboelse, jf. Lovens § 19. Loven trådte i kraft 1. januar 2005, jf. Lovens § 24.
- Lov nr. 431 af 6. juni 2005, hvorved der fra 1. november 2005 indførtes mulighed for inddrivelse af gebyrer og udgifter til selvhjælpshandlinger ved lønindeholdelse, og restanceinddrivelsesmyndigheden adgang til eftergivelse krav, som inddrives, jf. Lovens §§ 20 og 85.
- Lov nr. 566 af 24. juni 2005, hvorved amternes kompetence på råstofområdet blev delt mellem regionerne og kommunerne, som en del af udmøntningen af kommunalreformen, for så vidt angår råstofplanlægning og -indvinding på land. Regionsrådet fik således ansvaret for at udføre en råstofkortlægning og en planlægning på råstofområdet, som udmøntes i en bindende råstofplan. Kommunalbestyrelserne blev ansvarlige for meddelelse af tilladelser til råstofindvinding på landjorden og varetagelse tilsynet på området. Loven trådte i kraft den 1. januar 2007.
- Lov nr. 538 af 8. juni 2006, hvorved råstoflovens regel om søgsmål om ekspropriation efter råstoflovens § 27 blev tilpasset den generelle instansordning, som blev indført ved politi- og domstolsreformen, således at de pågældende ekspropriationssager vil være omfattet af retsplejelovens almindelige regler om saglig og stedlig kompetence, herunder retsplejelovens værnetingsregel om søgsmål mod staten, jf. lovens § 91. Loven trådte i kraft den 1. januar 2007, jf. Lovens § 105.
- Lov nr. 1571 af 20. december 2006, hvorved råstoflovens delegationsbestemmelse blev præciseret, jf. Lovens § 10. Loven trådte i kraft den 1. januar 2007, jf. Lovens § 23..
- Lov nr. 533 af 6. juni 2007, hvorved nationalparkfondene, oprettet efter lov om nationalparker, fra den 1. januar 2007 tillægges klageadgang over afgørelser, truffet efter råstofloven, jf. Lovens §§ 37 og 41.
- Lov nr. 507 af 17. juni 2008, hvorved der indførtes regler om, hvem der ifølge en offentligretlig regulering har ansvaret for at anmelde, forebygge, afværge og afhjælpe miljøskader eller overhængende fare for miljøskader mv. til delvis gennemførelse af miljøansvarsdirektivet (direktiv 2004/35/EF), jf. Lovens § 12. Loven trådte i kraft 1. juli 2008, jf. Lovens § 15.
- Lov nr. 508 af 17. juni 2008, der primært berører lovens bestemmelser om indvinding på havet, indførtes der en egentlig pligt for miljøministeren til at fastsætte regler om, i hvilke tilfælde og på hvilke vilkår, der kan meddeles tilladelser, som er nødvendige for opfyldelsen af De Europæiske Fællesskabers direktiver og beslutninger på naturbeskyttelsesområdet, herunder habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet, jf. Lovens § 5. Loven trådte i kraft den 1. juli 2008, jf. Lovens § 16.
- Lov nr. 1336 af 19. december 2008, hvorved lovens § 45 om hjemmel til udpankning, lønindeholdelse og eftergivelse for gebyrer og udgifter til selvhjælpshandlinger blev ophævet med virkning fra 1. januar 2009, jf. Lovens § 34 og § 167. Reglerne om lønindeholdelse, udpankning og eftergivelse blev pr. 1. januar 2012 samlet i lov nr. 1333 af 19. december 2008 om inddrivelse af gæld til det offentlige.
- Lov nr. 515 af 12. juni 2009, hvorved der blev gennemført enkelte mindre ændringer af bestemmelserne for råstofindvinding på land, herunder præcisering af processen for ændring af forslaget til råstof-

plan, udarbejdelse og offentliggørelsen af en redegørelse til brug for vurderingen af, om der er behov for justeringer eller ændringer i råstofplanen, og ministerens beføjelse til i særlige tilfælde at pålægge et regionsråd at udarbejde en råstofplan. Herudover indeholdt loven række præciseringer, der afspejler administrationen af råstofloven i praksis, til opfyldelse af mineaffaldsdirektivets (direktiv 2006/21/EF) krav. Loven trådte i kraft 1. januar 2012. Dog trådte lovændringerne vedr. mineaffaldsdirektivet i kraft 14. juni 2009.

- Lov nr. 484 af 11. maj 2010, hvorved de hidtidige klagenævn blev sammenlagt til Natur- og miljøklagenævnet. I forbindelse med ændringen af klagemyndighed blev der indsat bestemmelser om, hvordan Natur- og miljøklagenævnet skal sammensættes ved behandling af klager indenfor de enkelte sagstyper. Ved loven blev råstoflovens § 14 og § 26, stk. 3 og 4, ophævet, idet lov om Natur- og miljøklagenævnet indeholdte en generel bestemmelse om, at nævnsformanden kan træffe afgørelser på nævnets vegne, og at klagenævnets afgørelser ikke kan påklages yderligere. Loven trådte i kraft den 1. januar 2011, jf. Lovens § 3 og 28 (Ikraftsættelsesdatoen i § 28, stk. 1, blev ændret ved lov nr. 1608 af 22. december 2010).
- Lov nr. 1273 af 21. december 2011, hvorved det blev frit for stat, regioner og kommuner selv at vælge den mest hensigtsmæssige form for annoncering, herunder at annoncering udelukkende kan ske digitalt på den pågældende myndigheds hjemmeside. Kommunalbestyrelsen kan vælge udelukkende at underrette de klageberettigede om afgørelser, der kan påklages, digitalt på kommunens hjemmeside, med mindre de klageberettigede har anmodet om skriftlig underretning, jf. Lovens § 11. Loven trådte i kraft den 1. januar 2012, jf. § 20.
- Lov nr. 580 af 18. juni 2012, hvorved klagereglerne i råstofloven med klageadgang til Natur- og Miljøklagenævnet ændres med henblik på at effektivisere behandling af klagesager, og der indførtes et krav om, at myndigheden skal udarbejde en udtalelse med myndighedens bemærkninger til sagen inden oversendelse til klagenævnet og de involverede i sagen med fastsættelse af frist for bemærkninger til klagenævnet på 3 uger fra modtagelsen, og at videresendelse af klage skal ske inden for 3 uger efter udløbet af klagefristen, samt underretning af klagenævnet, hvis myndigheden inddrages i forbindelser med adressaten for afgørelsen. Herudover fjernes differentieringen af klagegebyret, jf. Lovens § 13. Loven trådte i kraft 1. august 2012, jf. § 28 Loven finder anvendelse på afgørelser truffet af kommunalbestyrelsen (i 1. instans) efter lovens ikrafttræden.

Råstofloven foreligger som lovebekendtgørelse nr. 950 af 24. september 2009, men er efterfølgende ændret ved lov nr. 484 af 11. maj 2010, lov nr. 1273 af 21. december 2011 og lov nr. 580 af 18. juni 2012

I henhold til lovens § 48, stk. 2, var dele af den første råstoflovgivning stadig gældende indtil 30. juni 2003. Det drejer sig om § 5, stk. 3 og 4, i lov nr. 285 af 7. juni 1972 om udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster i jorden og på søterritoriet, for så vidt angår andre råstoffer end sten, grus og sand. I henhold til lovens § 50, bevarer afgørelser efter de regler, der er nævnt i § 48, stk. 2, deres gyldighed, indtil der i medfør af loven eller regler udstedt med hjemmel i loven træffes nye afgørelser.

18.2 Bekendtgørelser og cirkulærer

Cirkulæreskrivelse nr. 45 af 22. marts 1991 til Motorvejskontorer, amtskommuner og kommuner om råstofindvinding i forbindelse med vejanlæg.

Bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning ('VVM-bekendtgørelsen'), med senere ændringer.

Bekendtgørelse nr. 1440 af 11. december 2007 om ansøgning og indberetning om råstofindvinding på landjorden og om kommunalbestyrelsens kompetence til at fastsætte vilkår for anmeldte rettigheder. Bekendtgørelsen bemyndiger kommunalbestyrelsen til som hidtil at fastsætte vilkår for anmeldelser

godkendt efter § 5, stk. 1, nr. 1 – 3, i lov nr. 285 af 7. juni 1972 om udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster i jorden og på søterritoriet.

Bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, med senere ændringer. Bekendtgørelsen rummer bestemmelser i henhold til råstofloven m.fl. Bestemmelserne gælder bl.a. for planlægning og administration af råstofindvinding i de internationale beskyttelsesområder.

Bekendtgørelse nr. 1411 af 8. december 2010 om henlæggelse af opgaver og beføjelser til Naturstyrelsen. Bekendtgørelsen benævnes i vejledningen som »delegationsbekendtgørelsen«. Bekendtgørelsen henlægger en række af ministerens beføjelser efter loven til Naturstyrelsen.

Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsernes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding (administrationscirkulæret).

18.3 Vejledninger og anden litteratur

Råstofloven med kommentarer. 1. udgave. Bo Brix m.fl., Juristforbundets Forlag, 1979.

Råstofindvinding og vandindvinding. Miljøministeriet, Miljøstyrelsen og Fredningsstyrelsen. 1980.

Råstofindvinding og andre arealinteresser. Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. 1980.

Grave- og efterbehandlingsplaner. Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. 1982.

Råstofindvinding og byudvikling. Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. 1984.

Råstofindvinding og kolonihaver – et forslag til anvendelse af de bynære råstofgrave. Fredningsstyrelsen, Miljøministeriet. 1985.

Efterbehandling til naturformål. Miljøministeriet, Fredningsstyrelsen. 1986.

Efterbehandling af råstofgrave til jordbrugsformål. Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, Landbrugsministeriet. 1989.

Fortidsminder i råstofgraveområder. Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. 1990.

Råstofloven med kommentarer. 2. udgave. Erik B. Aksig m.fl., Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 1992.

Efterbehandling af råstofgrave uden brug af returjord. Konsekvenser og muligheder. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. 1995.

Ændring af råstofloven. Lov nr. 484 af 12. juni 1996, forberedelser, folketingsbehandling samt andet materiale vedrørende loven. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. 1996.

Ændring af naturbeskyttelsesloven og råstofloven. (Ændring af klageregler). Lov nr. 19 af 13. januar 1997, forberedelser, folketingsbehandling samt andet materiale vedrørende loven. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. 1997.

Overblik over råstofindvinding – hvor og hvordan søges tilladelse. Marts 2011. Miljøministeriet, Naturstyrelsen. ISBN:978-87-7279-125-8.

18.4 Skemaer

Ansøgningsskema til brug for erhvervsmæssig indvinding af råstoffer.

Anmeldelsesskema til brug for ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.

Anmeldelsesskema til brug for prøvegravning.

Ansøgningsskemaerne kan alle findes på Naturstyrelsens hjemmeside.

19. Anden lovgivning og regler mv.

Kapitel 19 rummer en liste over anden relevant lovgivning, regler m.m. fordelt på de forskellige ministerier.

19.1 Love

19.1.1 Miljøministeriet

Lov om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (Miljømålsloven), jf. Lovbekendtgørelse nr. 932 af 24. september 2009 med senere ændringer.

Lov om planlægning, (»Planloven«), jf. Lovbekendtgørelse nr. 937 af 24. september 2009 med senere ændringer.

Lov om miljøvurdering af planer og programmer ('Miljøvurderingsloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 med senere ændringer.

Lov om skove ('Skovloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 945 af 24. september 2009 med senere ændringer.

Lov om naturbeskyttelse ('Naturbeskyttelsesloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009 med senere ændringer.

Lov om vandforsyning ('Vandforsyningsloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 635 af 7. juni 2010 med senere ændringer.

Lov om vandløb ('Vandløbsloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 927 af 24. september 2009 med senere ændringer.

Lov om miljøbeskyttelse ('Miljøbeskyttelsesloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26. juni 2010 med senere ændringer.

Lov om forurennet jord (Jordforureningsloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 1427 af 4. december 2009 med senere ændringer.

Lov om udstykning og anden registrering i matriklen ('Udstykningsloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 494 af 12. juni 2003 med senere ændringer.

Lov om Natur- og Miljøklagenævnet, jf. Lov nr. 483 af 11. maj 2010 med senere ændringer.

19.1.2 Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Lov om landbrugsejendomme ('Landbrugsloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 616 af 1. juni 2010.

Lov om jordfordeling og offentligt køb og salg af fast ejendom til jordbrugsmæssige formål m.m. (Jordfordelingsloven), jf. Lovbekendtgørelse nr. 1275 af 2. november 2010 med senere ændringer.

19.1.3 Transportministeriet

Lov om offentlige veje ('Vejloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 1048 af 3. november 2011.

Lov om private fællesveje ('Privatvejsloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 1537 af 21. december 2010 med senere ændringer.

Lov om jernbane ('Jernbaneloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 1249 af 11. november 2010.

Lov om kystbeskyttelse (Kystbeskyttelsesloven), jf. Lovbekendtgørelse nr. 267 af 11. marts 2009

19.1.4 Økonomi- og Indenrigsministeriet

Lov om elektriske stærkstrømsanlæg og elektrisk materiel ('Stærkstrømsloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 990 af 8. december 2003 med senere ændringer.

19.1.5 Kulturministeriet

Museumsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1505 af 14. december 2006 med senere ændringer.

19.1.6 Erhvervs- og Vækstministeriet

Lov om graveadgang og ekspropriation mv. til telekommunikationsformål, jf. Lovbekendtgørelse nr. 662 af 10. juli 2003

Byggeloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1185 af 14. oktober 2010.

19.1.7 Skatteministeriet

Lov om afgift af affald og råstoffer (affalds- og råstofafgiftsloven), Lovbekendtgørelse nr. 311 af 1. april 2011.

Lov om inddrivelse af gæld til det offentlige (inddrivelsesloven), jf. Lov nr. 1333 af 19. december 2008 med senere ændringer.

19.1.8 Klima- Energi- og Bygningsministeriet

Lov om anvendelse af Danmarks undergrund ('Undergrundsloven'), jf. Lovbekendtgørelse nr. 960 af 13. september 2011.

19.1.9 Justitsministeriet

Forvaltningsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1365 af 7. december 2007.

Færdselsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1047 af 24. oktober 2011 med senere ændringer.

Lov om offentlighed i forvaltningen (offentlighedsloven), jf. DSK nr. 11315 af 28. september 1994 med senere ændringer.

Lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter (Retssikkerhedsloven), jf. lov nr. 442 af 9. juni 2004 med senere ændringer.

19.2 Bekendtgørelser og cirkulærer

19.2.1 Miljøministeriet

Bekendtgørelse nr. 1411 8. december 2010 om henlæggelse af opgaver og beføjelser til Naturstyrelsen ('delegationsbekendtgørelsen').

Bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter med senere ændringer.

Bekendtgørelse nr. 1448 af 11. december 2007 om spildevandstilladelser m.v. efter miljøbeskyttelseslovens kapitel 3 og 4 ('spildevandsbekendtgørelsen') med senere ændringer.

Bekendtgørelse nr. 1451 af 11. december 2007 om vandindvinding og vandforsyning med senere ændringer.

Bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning ('VVM-bekendtgørelsen') med senere ændringer.

Bekendtgørelse nr. 1102 af 20. november 2009 om berørte myndigheder og om offentliggørelse efter lov om miljøvurdering af planer og programmer

Bekendtgørelse nr. 486 af 25. maj 2012 om godkendelse af listevirksomhed ('godkendelsesbekendtgørelsen').

Bekendtgørelse nr. 1321 af 21. december 2011 om indretning, etablering og drift af olietanke, rørsystemer og pipelines ('Olietankbekendtgørelsen').

Bekendtgørelse nr. 1415 af 12. december 2011 om affald (affaldsbekendtgørelsen).

Bekendtgørelse nr. 1479 af 12. december 2007 om anmeldelse og dokumentation i forbindelse med flytning af jord ('Jordflytningsbekendtgørelsen') med senere ændringer.

Bekendtgørelse nr. 754 af 16. juni 2012 om gebyr for indbringelse af klager fra Natur- og Miljøklagenævnet m.v.

19.2.2 Andre

Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 414 af 8. juli 1988 om sikkerhedsbestemmelser for naturgasanlæg efter lov om arbejdsmiljø med senere ændringer.

Trafikstyrelsen (Statens Luftfartsvæsen), BL 3-16. Bestemmelser om forholdsregler til nedsættelse af kollisionsrisikoen mellem luftfartøjer og fugle/pattedyr på flyvepladser. 4. udgave, 31. januar 2005.

Beskæftigelsesministeriets bekendtgørelse nr. 923 af 11. november 1994 om arbejde med udvinding af mineralske materialer med senere ændringer.

Bekendtgørelse nr. 877 af 16. september 2005 om fordeling af aktiver og passiver, rettigheder og pligter og ansatte som følge af opgaveflytninger ('Procedurebekendtgørelsen') med senere ændringer.

Erhvervs- og Vækstministeriets (Sikkerhedsstyrelsen) Stærkstrømsbekendtgørelsen afsnit 5A.

Fødevarerministeriets cirkulære nr. 9174 af 19. april 2010 om varetagelse af de jordbrugsmæssige interesser under kommune- og lokalplanlægningen.

Bekendtgørelse nr. 810 af 28. juni 2010 om offentliggørelse af bygningsreglementet 2010 (BR 10).

Fødevarerministeriets cirkulære nr. 94 af 22. november 2010 om landbrugsejendomme.

19.3 Vejledninger og anden litteratur

19.3.1 Miljøministeriet

Ekstern støj fra virksomheder. Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5/1984. Tillæg til vejledning nr. 5/1984, juli 2007.

Måling af ekstern støj fra virksomheder. Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 6/1984.

Vejledning om naturbeskyttelsesloven. Skov- og Naturstyrelsen 1993.

Vejledning nr. 10188 af 24. juni 2009 om Naturbeskyttelseslovens § 3, Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsens fra 2009

Vejledning nr. 9392 af 1. maj 2007 om håndhævelse af naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven,

Vejledning nr. 60283 af 31. oktober 1993. Beregning af ekstern støj fra virksomheder - Fælles nordisk beregningsmetode. Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5/1993.

Supplement til vejledning om ekstern støj fra virksomheder. Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 3/1996.

Vejledning nr. 187 af 14. november 1996 om planloven. Miljø- og Energiministeriet, Landsplanafdelingen 1996.

Lavfrekvent støj, infralyd og vibrationer i eksternt miljø. Orientering fra Miljøstyrelsen nr. 9, 1997.

Miljøstyrelsens orientering af 8. juli 1997 om lov nr. 426 af 10. juni 1997 om regulering af fyldjord i råstofgrave.

Vejledning til bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter. Naturstyrelsen, juni 2011.

Vejledning nr. 9664 af 18. juni 2006 om miljøvurdering af planer og programmer

Vejledning nr. 12415 af 1. januar 2001, (Luftvejledningen). Begrænsning af luftforurening fra virksomheder (Miljøstyrelsens vejledning nr. 2 af 2001).

Vejledning nr. 9339 af 12. marts 2009 om VVM i planloven, Miljø- og Energiministeriet

Råstofindvinding og vandindvinding, Miljøstyrelsen og Fredningsstyrelsen 1980

Vejledning nr. 46 af 18. april 2001 om matrikulære arbejder

19.3.2 Andre

Friluftsliv i råstofgrave. Om muligheder for at udnytte råstofgrave til friluftsmål. Friluftsrådet, 1991.

Arbejdsmiljø i Grus- og Sandgrave. Vejledning fra BSR 5. 40-97.

Pas på ledningerne og livet

Pas på telefonkablerne

Tekniske forskrifter for arbejder i nærheden af naturgasledninger

Vejledning nr. 11740 af 4. december 1986 om forvaltningsloven

Kronologisk oversigt over domme og afgørelser

Miljøankenævnets afgørelse 1985	10.4.9
Overfredningsnævnets afgørelse af 1. juni 1988	5.4.3
Byrettens dom af 10. oktober 1989	5.4.3
Miljøankenævnets afgørelse af 8. februar 1990	5.4.3
SN 722/2-0004: Skov- og Naturstyrelsens afgørelse af 30. september 1991	10.4.8
Amtsrådets afgørelse af 28. december 1993	5.4.3
UfR 1995.952Ø: Østre Landsrets dom af 28. august 1995	10.4.4
UfR 1997.157H: Højesterets dom af 27. november 1996	17.3.2
97-111/400-0001: NKN afgørelse af 24. juli 1997	10.4.6-10.4.7-10.4.8
Vestre Landsrets dom af 11. februar 1998	14.1
97-41/650-0005: NKN afgørelse af 4. juni 1998	8.3
97-41/650-0004: NKN afgørelse af 15. juli 1998	10.4
97-42/420-0001: NKN afgørelse af 13. oktober 1998	3.3-5.4.3
97-41/500-0004: NKN afgørelse af 24. november 1998	9.8, 11.8
97-41/150-0001: NKN afgørelse af 31. maj 1999	10.4.9
97-41/420-0001: NKN afgørelse af 8. juni 1999	10.4.3-15.4
UfR1999. 1538H: Højesterets dom 16. juni 1999	17.3.2
97-41/500-0003: NKN afgørelse af 1. juli 1999	8.2
97-41/250-0001: NKN afgørelse af 14. juli 1999	8.3
97-41/800-0006: NKN afgørelse af 30. august 1999	8.3
97-41/350-0004: NKN afgørelse af 30. august 1999	8.3-9.8-10.4.3
97-41/700-0010: NKN afgørelse af 16. september 1999	8.3
03-41/350-0002: NKN afgørelse af 2. juli 2003	11.4
NKN-41-00002: NKN afgørelse af 20. september 2006	10.7.1
NKN-41-00027: NKN afgørelse af 14. december 2006	10.2.1
NKN-41-00043: NKN afgørelse af 28. september 2007	10.4.9
NKN-41-00026: NKN afgørelse af 8. april 2008	11.1.1
NKN-41-00044: NKN afgørelse af 27. oktober 2008	10.5- 11.1.1-14.1
NKN-261-00144: NKN afgørelse af 26. juni 2009	4.3.1

NKN-41-00068:	NKN afgørelse af 26. juni 2009	4.6.1
NKN-41-00083:	NKN afgørelse af 7. september 2009	4.6.1
NKN-41-00066:	NKN afgørelse af 9. marts 2010	2.2.3-4.2-9.3
NKN-41-00081:	NKN afgørelse af 9. april 2010	10.2.1
NKN-41-00084:	NKN afgørelse af 21. april 2010	10.7.1
NMK-220-00014:	NMKN afgørelse af 4. marts 2011	8.3

Stikordsregister

Adgang tilsyn m.m.	13.2
Adgangsbegrænsning veje	9.9.1
Adgangsforhold	9.9.1–10.4.1 – 10.4.9
Administrationscirkulære	5.4.1 – 9.3 – 10.7.3 – 18.2
Administrationsgrundlag	8
Aflysning af deklaration	14.3
Afløsning af anmeldte rettigheder	17
Afslutning af indvinding	14
Anden lovgivning og regler m.v.	19
Andre oplysninger i tilladelse	10.7.7
Anlægsarbejder	7.3
Anmeldelse andre råstoffer	10.2.4
- ikke-erhvervsmæssig indvinding	5.3
- Prøvegravning	6.2 – 18.4
Anmeldte rettigheder	12, 16
- Efterbehandling	13.5 – 17.3.4
- Erstatning	17.3.2
- Gyldighed	16
- Klage	11.7.1 – 16.3
- Retsvirkning	16.2
- Vilkår	13.5–16.3 – 17.3.3
- VVM	17.3.1
Annoncering	4.1.1-11.8
Ansøgningsskema	9.1– 17.2 – 18.4
Arkæologiske interesser	2.3 – 9.5.2 – 10.7.7
Banedanmark	9.3.10 – 19.1.3
Bankgaranti	10.4.11
Beskyttede naturtyper	5.2 – 9.3.3
Beskyttelseslinjer	5.2 – 9.3 – 9.3.3
Betonværker m.m.	7.2
Bilag Ansøgning	9.1.3
- VVM	9.2.1
Bortfald anmeldte rettigheder	16.1
- Tilladelser	10.7.1 – 13.1.3
Byggelinjer naturbeskyttelsesloven	5.2 – 6.3– 9.3.3
- Veje	9.3.9
Byggelov og bygningsreglement	9.9.3 – 19.1.6
CVR-nummer	9.1.2 – 10.1 – 10.7.7

Dagligvandslinjen	3.3
Danmarks Statistik	15.1
Dige	5.2 – 6.3 – 9.3.4
Digital annoncering	4.1.1-11.8
Dom	Efterbehandling 14.1
-	Erstatning 17.3.2
-	Grundvand 10.4.4
-	Gødning og pesticider 10.4.4
-	Orientering 13.7
-	Strandbredder 5.4
Driftstider	10.4.8
Drikkevandsinteresser	2.3
-	særlige områder 8.3 – 10.4.2
EF-fuglebeskyttelsesområder administration	8.2
-	Bekendtgørelse 4.4 – 8.2 – 18.2
-	Planlægning 4.4
Efterbehandling	10.4.10
-	Godkendelse 14.1
-	ikke-erhvervsmæssig indvinding 5.3.3
-	Plan 10.2.2 – 10.4.1 – 10.4.10 – 13.4 – 14.1 – 13.3
-	Prøvegravning 6.2.3
-	Rekreative formål 4.5.2 – 10.4.10
-	Sikkerhedsstillelse 10.4.11 – 14.2
-	Søer 9.3.3.1 – 9.5.3
-	Tvangsmæssig 13.4 – 13.5 – 13.6.1 – 13.6.2
-	Vilkår 10.4.10 – 17.3.4
Ejerskifte	10.4.11 – 13.6.1
Ekspropriation	12
Elledninger og –kabler	2.3 – 9.6.1 – 9.6.4
Endelige afgørelser	5.3.4 – 6.2.4 – 10.2.4 – 11.1.2 – 11.3
Erhvervsmæssig indvinding	7
-	eller ikke-erhvervsmæssig indvinding 5.4.3
Erstatning	anmeldte rettigheder 16.3 – 17.3.2
-	Ekspropriation 12
Flyveplads	9.5.3
Forarbejdningsanlæg	7.2
Forbud	ikke-erhvervsmæssig indvinding 5.4.1
-	Jord 9.3.11 – 10.4.3 – 10.7.6
-	Miljøhensyn 7.2
Formål råstofloven	2.1
Fortidsminder	5.2 – 9.3.4 – 9.5.2 – 10.7.7
Fortsat tilsynsforpligtelse	14.4
Forurennet jord forbud m.m.	9.3.11
Forældelse	af søgsmål 11.7.1
-	Passivitet 10.7.1 – 13.1.3

Fredning	9.3.3.5 – 9.9.5
Fredningsnævn	9.3.3.5
Fredskov	Bygninger 9.9.4
-	erhvervsmæssig indvinding 9.3.2
-	ikke-erhvervsmæssig indvinding 5.2
-	Prøvegravning 6.3
Fyldjord forbud m.m.	9.3.11 – 10.4.3 – 10.7.6
Fysisk Planlægning	2.1
Færdselsloven	10.4.9 - 19.1.9
Geofysiske undersøgelser	10.7.5 - 15.2
Geologi	Interesser 2.3 – 8.3
-	Profiler 10.4.10 – 14.3
GEUS indberetning om undersøgelser	6.2.2 – 10.7.5 - 15.2
Godkendelse af efterbehandling	14.1
Gravedybde	10.2.3 – 16.3
Graveområder	4.1
Graveplan	16.3
Gravhøje	9.3. – 10.7.7
Grundlovens § 73	12 – 17.3.2
Grundvand	2.3 – 8.3 – 9.3.6 - 10.4.2
Grusværker	7.2
Gødning og pesticider	10.4.4 - 14.3
Habitatområder administration	8.2
-	Bekendtgørelse 4.4– 8.2 – 18.2
Havneanlæg indvinding ved	5.4.2 – 5.4.3
Husmandsbrug	9.9.8
Høring	andre myndigheder 9.5 – 9.7
-	Banedanmark 9.3.10
-	elledninger/kabler 9.6.1 – 9.6.4
-	Forsyningsselskaber 9.6 – 9.7
-	Jordbrugskommission 9.3.1
-	Kulturstyrelsen 9.5.2
-	Kystdirektoratet 5.4 – 9.3.3.3
-	Naboer 9.8 – 11.8
-	Naturbeskyttelse 9.3.3
-	Naturgasledninger 9.6.3 – 9.6.4
-	Parter 9.8 – 11.8
-	Trafikstyrelsen 9.5.3
-	Naturstyrelsens enheder 9.3.3
-	teleledninger/kabler 9.6.2
Håndhævelsesvejledning	13.1.2 – 19.3.1
Ikke-erhvervsmæssig indvinding	5
-	anden lovgivning 5.2
-	Anmeldelse 5.3
-	Efterbehandling 5.3.3
-	eller erhvervsmæssig indvinding 5.4.3
-	Forbud 5.4.1

-	Klage	5.3.4 – 11.1
-	offentlige arealer	5.1
-	Skema	5.3 – 18.4
-	Strandbredder	5.4
-	Underretning	5.3.4
-	Vilkår	5.3.2 - 5.4.1
Indberetning	Indvinding	10.7.5– 15
-	offentlighedens adgang til oplysninger	15.4
-	Prøvegravning	6.2.2
-	Undersøgelser	2.3 – 10.7.5 - 15.2
Indgivelse af klage		11.5
Indledning		1
Indvinding	eller gravearbejde	7.3
-	Start	10.2.2
-	ved havneanlæg	5.4.2 – 5.4.3
Indvindingsrettens omfang		10.2.3
Infrastruktur anlæg		2.3
Ingen klageadgang		11.1.2
Internationale naturbeskyttelsesområder administration		8.2
-	Bekendtgørelse	4.4 – 8.2 – 18.2
-	Planlægning	4.4
Jernbaner	Statslige	9.3.10 – 19.1.3
Jord	forbud m.m.	9.3.11 – 10.4.3 – 10.7.6
-	fortsat tilsyn	14.4
Jordbrugsinteresser		9.3.1 – 10.4.10
Jorddiger		5.2 – 6.3 – 9.3.4
Jordforureningsloven		9.3.11 – 19.1.1
Jordkøbsloven		9.9.8 – 19.1.2
Kabler		2.3 – 9.6
Kalkværker		7.2
Kapitel 5 virksomheder		7.2- 9.3.11 – 10.7.6
Klage	afgørelser der ikke kan påklages	11.1.2
-	afgørelser der kan påklages	11.1.1
-	anden lovgivning	11.7.2
-	anmeldte rettigheder	11.7.1 – 16.3
-	Berettigede	11.2
-	Beslutning om VVM	9.2 – 10.3 – 11.7.2
-	Ekspropriation	12
-	Frist	11.4
-	ikke-erhvervsmæssig indvinding	5.4.3 – 11.1.1
-	Indgivelse	11.5
-	Landbrugslov	9.3.1
-	Myndighed	11.3
-	opsættende virkning	10.7.2
-	Prøvegravning	6.2.4
-	Regler	11
-	Råstoflov	11.7.1

-	Skovlov	9.3.2 – 11.7.2
-	Skriftlig	11.6
-	Tilsyn	11.1.2
-	underretning ejer og ansøger	11.5
-	Vejledning	9.4 -11.7
	Klitfredning	9.3.3
	Knuseværker	7.2 – 16.3
	Kommunalbestyrelsen	
-	Administrationsgrundlag	8
-	Ekspropriationsgrundlag	12
-	Fortsat tilsyn	14.4
-	Godkendelse af efterbehandling	14.1
-	Indberetning om indvinding	15
-	Klageregler	11
-	Kommuneplanlægning	4.2
-	Lokalplaner	4.4
-	Miljøvurdering	4.3
-	Sagsbehandling – anmeldte rettigheder	17
-	Sagsbehandling – ansøgning om tilladelse	9
-	Samfundsmæssige hensyn	2.3
-	Tilladelsens indhold	10
-	Tilsyn	13
	Kommuneplan	4.2
	Konkurs	13.6.1
	Kulturstyrelsen	9.5.2 – 10.7.7
	Kystsikkerhed	5.4 – 9.3.3.3 – 10.7.3 - 19.1.3
	Kørsel til og fra råstofgrav	9.9.1 – 10.4.9
	Land eller søterritorium	3.3
	Landbrugsejendomme	9.3.1 – 9.9.6
	Landbrugsejendomme – lov	9.3.1 – 9.9.6– 19.1.2
	Landbrugsinteresser	10.4.10
	Landskabelige forhold	2.3
	Ledninger	2.3 – 9.6.1 – 9.6.4
-	El	2.3 – 9.6.1 – 9.6.4
-	Naturgas	2.3 – 9.6.3 – 9.6.4
.	Tele	2.2 – 9.6.2 – 9.6.4
	Listevirksomheder	7.2 – 9.3.11 – 10.7.6 – 16.2
	Lokalplan	4.5 – 9.3.5 – 12
	Lokalplanpligt	4.5.1
	Lokalplanret	4.5.2
	Lovens formål	2.1
	Lovliggørelse	13.3
	Luftfartsinteresser	2.3 – 9.5.3
	Miljøankenævnet grundvand	9.3.6
-	Strandbredder	5.4.3
-	Trafikgener	10.4.9
	Miljøbeskyttelseshensyn	2.3 – 9.3.6 – 9.3.11 – 10.4.2
	Miljøbeskyttelsesloven	9.3.11 – 19.1.1

Miljøvurdering	4.3
Miljøvurdering af planer og programmer	4.3.1
Mineraler	3.1
Modtagelse af opfyldningsmaterialer	9.3.11 – 10.4.3 – 10.7.6
Molerværker	7.2
Mørtelværker	7.2
Nabohøring	9.8
Naturbeskyttelse	5.2 – 6.3 – 9.3.3 – 9.3.6
Naturbeskyttelsesloven	9.3.3 – 9.9.5– 19.1.1
Naturfredning	9.3.3– 9.9.5
Naturgasledninger	2.3 – 9.6.3 –9.6.4
Naturklagenævnet erhvervsmæssig indvinding	5.4.3
- Geologi	8.3
- gødning og pesticider	10.4.4
- ikke klagemulighed	11.1.2
- internationale naturbeskyttelsesområder	8.2
- Jord	10.4.3
- Klagefrist	11.4
- offentlighed og oplysninger	15.4
- Partshøring	9.8 – 11.8
- Skovrejsning	8.3
- Strandbredder	3.3 – 5.4.3
- Støj	10.4.6 – 10.4.8
- Tilsyn	11.1.2
- Trafik	8.3 – 10.4.9
- Vibrationer	10.4.7
Naturtyper	5.2 – 9.3.3
Nyttiggørelse af udgravningsjord	7.3
Obligatorisk VVM	9.2.1
Offentlighedens adgang til oplysninger	9.1.3 – 15.4
Olietanke	10.4.2
Omfanget af indvindingsretten	10.2
Opfyldning	9.3.11 – 10.4.3 – 10.7.6
Oplysningspligt om undersøgelser	6.2.2 – 10.7.5 - 15.4
Opsættende virkning af klage	10.7.2
Overfredningsnævnet strandbredder	5.4.3
Overskudsmaterialer	7.3
Partshøring	9.8 – 11.8
Passivitet og forældelse	10.7.1 – 13.1.3
Pesticider og gødning	10.4.4 – 14.3
Planloven	9.3.5 – 9.9.2 – 19.1.1
Politibistand tilsyn	13.2
Produktionsindberetning	10.7.5 – 15.4
Prøvegravning	6
- Anmeldelse	6.2 – 18.4
- anden lovgivning	6.3
- Efterbehandling	6.2.3

-	Indberetning	6.2.2
-	Klage	6.2.4
-	Skema	6.2 – 18.4
-	Underretning	6.2.4
-	Vilkår	6.2.2
Ramsarområder administration		8.2
-	Bekendtgørelse	4.4 – 8.2 – 18.2
-	Planlægning	4.4
Regionsråd		2.2 – 4.1 - 4.4 – 4.6.1 – 8.3 – 9.1.1 – 9.3.11 – 9.5.1 – 10.4.3 – 10.5 – 10.7.6 – 12 – 15.1 – 15.2 9.3.11 – 10.4.3 – 10.7.6
Ren jord forbud m.m.		2.1 – 10.4.1
Ressourceøkonomisk anvendelse		16.2
Retsvirkning anmeldte rettigheder		10.6 – 12 – 13.6
Rettighedsindehavere		10.7.7 – 19.1.7
Råstofafgift		16.1 – 17.1
Råstoffer	anmeldte rettigheder	2.3 – 10.4.1
-	Kvalitet	3.1
-	omfattet af råstofloven	3.2
-	omfattet af undergrundsloven	4.1
Råstofgraveområder		18.1
Råstofloven		18.2
-	Bekendtgørelser og cirkulærer	18.4
-	Skemaer	18.3
-	vejledninger og anden litteratur	4
Råstofmyndighed land		3.3
-	Søterritoriet	4.1 – 8.1
Råstofplan (den regionale)		7.1
Råstof tilladelse		2.3 – 8.3
Samfundsmæssige hensyn		9.3
Samordningspligt		9.4
-	Sagsbehandling	9.3.3
Sandflugt		4.3.2 – 9.2.1
Screening VVM		13.4 – 13.5
Selvhjælpshandling		10.4.11
Sikkerhedsstillelse		13.4 – 13.5
-	Anvendelse	10.4.11 – 14.2
-	Frigivelse	10.7.7
-	Skat	5.3 – 18.4
Skema	ikke-erhvervsmæssig indvinding	6.2 – 18.4
-	Prøvegravning	19.1
Skovloven		7.2
Sorterværker		10.2.2
Start indvinding		10.7.5 – 15
Statistik		9.3.9– 19.1.3
Statsbanearealer		9.9.6
Statshusmandsbrug		

Stendiger	5.2 – 6.3 – 9.3.4
Stenknuserier	7.2 – 16.2
Strandbredder afgørelser	3.3 – 5.4.3
- Erhvervsmæssig indvinding	3.3 – 9.3.3.3
- ikke-erhvervsmæssig indvinding	3.3 – 5.4
Støj	10.4.6 – 10.4.8 – 10.4.9
Støv	10.4.5 – 10.4.9
Søer	7.3 – 9.3.3 – 9.5.3
Søgsmålsfrist	11.7.1 – 17.3.2
Søterritoriet afgrænsning mod land	3.3
- råstofmyndighed	3.3
Teglværker	7.2
Teleledninger og –kabler	2.3 – 9.6.2 – 9.6.4
Tilbagekaldelse af tilladelse	10.7.3 – 13.4
Tilladelse anden lovgivning	10.3
- forældelse og passivitet	10.7.1 – 13.1.3
- Indehaver	10.1
- Indhold	10
- Periode	10.2.1
- VVM	10.3
- Ændring	10.5
Tilsyn Adgangsret – Kommunens medarb.	13.2
Adgangsret – Regionens medarb.	13.2
- andre myndigheder	13.1.2
- fortsat forpligtelse	14.4
- ingen klagemulighed	11.1.2
- Myndighed	10.7.4 – 13.1.1
- Politibistand	13.2
- Regler	13.1.2
Tilsynspligt	13.1.2 – 14.4
Tingbogsattest	9.1.3 – 9.6.4
Tinglysning Aflysning	14.3
- Gebyr	10.5 – 10.6
- Påbud	13.3
- Vilkår	10.5 – 10.6
- Ændringer	10.5 – 10.6
Trafiksikkerhed	8.3
Trafikstyrelsen	9.5.3
Tungsand	3.1
Tvangsauktion	13.6.2
Tvangsmæssig efterbehandling anmeldte rettigheder	13.5
- Tilladelsessager	13.4
Udstykningsloven	9.9.8 – 19.1.1
Udvidelse af indvindingsretten	10.2.4
Uforurenet jord forbud m.m.	9.3.11 – 10.4.3 – 10.7.6
Ulovlige forhold	13.3
Undergrundsloven	3.2 – 19.1.8

Underretning	ikke-erhvervsmæssig indvinding	5.3.4
-	Klageberettigede	11.8
-	om klage	11.5
-	Prøvegravning	6.2.4
Underskrift af ansøgning		9.1.2 – 17.2.2
Vandforsyningsloven		9.3.6 – 19.1.1
Vandindvinding		8.3 – 9.3.11 – 10.4.2
Vandløbsloven		9.3.8 - 19.1.1
Veje	Adgang	9.9.1 – 10.4.9
-	Anlæg	7.3 – 9.9.1
-	Byggelinier	9.3.9
-	Lovgivning	9.3.9 – 9.9.1 – 12 – 19.1.3
-	Skråninger	9.3.9
Vejledning om håndhævelse		13.1.2 – 19.3.1
Vejledningens opbygning		1.1
Vejledninger der bortfalder		1.2
Vibrationer		10.4.7
Videnskabelige interesser		2.3
Vilkår	Adgangsforhold	10.4.9
-	anden lovgivning	10.4.13
-	anmeldte rettigheder	16.3 – 17.3.3
-	Driftstider	10.4.8
-	Drikkevand	10.4.4 – 14.3
-	Gyldighed	10.5
-	ikke-erhvervsmæssig indvinding	5.3.2 – 5.4.1
-	Jord	9.3.11 – 10.4.3 – 10.7.6
-	Lokalplaner	4.5.1 – 4.5.2 – 10.4.12
-	Miljøforhold	10.4
-	Prøvegravning	6.2.2
-	sikkerhedsstillelse	10.4.11
-	Støj	10.4.6 – 10.4.8 - 10.4.9
-	Støv	10.4.5 – 10.4.9
-	Tilladelse	10.4 – 17.3.3
-	Vibrationer	10.4.7 – 10.4.9
VVM	anmeldte rettigheder	17.3.1
-	Bekendtgørelse	4.3 – 9.2 – 19.2.1
-	Beslutning	9.2 – 10.3
-	Obligatorisk	9.2
-	Vurdering	9.2
-	Procedure	9.2.1
Ændring af vilkår		10.5
Øvrige oplysninger		10.7
Øvrige vilkår		10.4.12
Åbeskyttelseslinje		5.2 – 6.3 – 9.3.3.4

Miljøministeriet, den 3. september 2012

- 1) Lov om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (Miljømålsloven), jf. Lovbekendtgørelse nr. 932 af 24. september 2009.
- 2) Lov om anvendelse af Danmarks undergrund, jf. lov nr. 960 af 13. september 2011.
- 3) Af afsnit 7.7.3, i vejledning nr. 46 af 18. april 2001 om matrikulære arbejder, fremgår at den daglige højeste vandstand ofte er kendelig ved en bræmme af opskyllet tang og småsten m.v. På steder, hvor strandengs vegetation går jævnt over i en sumpvegetation af siv og tagrør, regnes højvandslinjen at falde sammen med den yderste grænse for enggræsser og strandplanter, medens områder, der alene er bevokset med siv og tagrør, betragtes som en del af søterritoriet (forstranden). De i vejledningen indeholdte principper for fastlæggelse af den højeste daglige vandstand, vil også skulle anvendes ved fastlæggelsen af begrebet efter råstofloven.
- 4) Se hertil lov nr. 1273 af 21. december 2011, der i § 11, indeholder ændringer til råstoflovens regler om annoncering. Der henvises tillige til forslag nr. L 13, FT-samling 2011-2012, til lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om planlægning og forskellige andre love (Digital annoncering, obligatorisk digital kommunikation, afskæring af klageadgang). Det fremgår af lovforslaget, at de myndigheder, der overgår til helt eller delvis digital annoncering, bør overveje at oplyse offentligheden herom i de lokale aviser og dagblade, som de hidtil har været annonceret i, så det sikres, at borgerne m.fl. fremadrettet ved, hvor de skal søge relevant information.
- 5) Det fremgår af lovforslag nr. L 13, at de myndigheder, der overgår til helt eller delvis digital annoncering, bør overveje at oplyse offentligheden herom i de lokale aviser og dagblade, som de hidtil har været annonceret i, så det sikres, at borgerne m.fl. fremadrettet ved, hvor de skal søge relevant information.
- 6) Bekendtgørelse nr. 1102 af 20. november 2009 om berørte myndigheder og om offentliggørelse efter lov om miljøvurdering af planer og programmer med senere ændringer.
- 7) Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 8) F.eks. fuglelivet i nyetablerede søer, hvor der er udgravet under grundvandsspejlet.
- 9) Der henvises til lov om miljøvurdering af planer og programmer, jf. Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 med senere ændringer, og Vejledning nr. 9664 af 18. juni 2006 om miljøvurdering af planer og programmer.
- 10) Der henvises til § 11 g i lov om planlægning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 937 af 24. september 2009 med senere ændringer og bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning med senere ændringer.
- 11) Lov om planlægning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 937 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 12) Bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning med senere ændringer.
- 13) Lov om planlægning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 937 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 14) Lov om miljøvurdering af planer og programmer, jf. Lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 15) Lov om planlægning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 937 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 16) Bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning med senere ændringer.
- 17) Vejledning nr. 9339 af 12. marts 2009 om VVM i planloven.
- 18) Bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter med senere ændringer.
- 19) Naturstyrelsens vejledning til bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter af 21. juni 2011.
- 20) Naturstyrelsens vejledning til bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter af 21. juni 2011.
- 21) Lov om planlægning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 937 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 22) Lov om planlægning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 937 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 23) Herunder den relevante statslige enhed for plansager, der er relevant med hensyn til vand- og Natura 2000-planer.
- 24) Forvaltningsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1365 af 7. december 2007.
- 25) Museumsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1505 af 14. december 2006 med senere ændringer.
- 26) Lov om skove, jf. Lovbekendtgørelse nr. 945 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 27) Lov om naturbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 635 af 7. juni 2010 med senere ændringer.
- 28) Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsens behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding (administrationscirkulæret).
- 29) Bekendtgørelse nr. 486 af 25. maj 2012 om godkendelse af listevirksomhed.
- 30) Lov om miljøbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26. juni 2010 med senere ændringer.
- 31) Lov om forurennet jord, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1427 af 4. december 2009 med senere ændringer.
- 32) Cirkulæreskrivelse nr. 45 af 22. marts 1991 til Motorvejskontorer, amtskommuner og kommuner om råstofindvinding i forbindelse med vejanlæg.
- 33) Indtil natur- og vandplanerne foreligger, gælder de internationale naturbeskyttelsesområder samt regionplan 2005's retningslinjer for anvendelsen og beskyttelsen af vandressourcerne og kvaliteten af vandløb, søer og kystvande.
- 34) Indtil planerne foreligger, gælder de internationale naturbeskyttelsesområder samt regionplan 2005's retningslinjer for anvendelsen og beskyttelsen af vandressourcerne og kvaliteten af vandløb, søer og kystvande.
- 35) Bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.
- 36) Vejledning til bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, Naturstyrelsen, juni 2011.
- 37) Bekendtgørelse nr. 1440 af 11. december 2007 om ansøgning og indberetning om råstofindvinding på landjorden og om kommunalbestyrelsens kompetence til at fastsætte vilkår for anmeldte rettigheder.
- 38) Lov om forurennet jord, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1427 af 4. december 2009 med senere ændringer.
- 39) Lov om planlægning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 945 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 40) Bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning med senere ændringer.
- 41) Bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning med senere ændringer.
- 42) Vejledning nr. 9339 af 12. marts 2009 om VVM i planloven.
- 43) Jf. Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsernes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.
- 44) Lov om skove, jf. Lovbekendtgørelse nr. 945 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 45) Lov om naturbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 46) Museumsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1505 af 14. december 2006 med senere ændringer.

- 47) Lov om forurennet jord, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1427 af 4. december 2009 med senere ændringer.
- 48) Lov om miljøbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26. juni 2010 med senere ændringer.
- 49) Lov om vandforsyning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 635 af 7. juni 2010 med senere ændringer.
- 50) Lov om offentlige veje, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1048 af 3. november 2011.
- 51) Lov om private fællesveje, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1537 af 21. december 2010 med senere ændringer.
- 52) Lov om jernbane, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1249 af 11. november 2010.
- 53) Cirkulære nr. 9174 af 19. april 2010 om varetagelse af de jordbrugsmæssige interesser under kommune- og lokalplanlægningen.
- 54) Lov om skove, jf. Lovbekendtgørelse nr. 945 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 55)
- 56) Vejledning nr. 10188 af 24. juni 2009 om Naturbeskyttelseslovens § 3.
- 57) Lov om naturbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 58) Lov om naturbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 59) Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsernes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.
- 60) Lov om naturbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 61) Museumsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1505 af 14. december 2006 med senere ændringer.
- 62) For en afklaring af, hvilke anlæg er beskyttede som fortidsminder, henvises til museumslovens bilag 1.
- 63) Lov om planlægning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 937 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 64) Lov om vandforsyning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 635 af 7. juni 2010 med senere ændringer.
- 65) Lov om vandforsyning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 635 af 7. juni 2010 med senere ændringer.
- 66) Lov om vandforsyning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 635 af 7. juni 2010 med senere ændringer.
- 67) Lov om miljøbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26. juni 2009 med senere ændringer.
- 68) Lov om vandløb, jf. Lovbekendtgørelse nr. 927 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 69) Lov om offentlige veje, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1048 af 3. november 2011.
- 70) Lov om private fællesveje, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1537 af 21. december 2010 med senere ændringer.
- 71) Lov om offentlige veje, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1048 af 3. november 2011.
- 72) Vær opmærksom på forskellen i svarfristerne. I administrationscirkulæret er fristen 4 uger.
- 73) Lov om private fællesveje, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1537 af 21. december 2010 med senere ændringer.
- 74) Lov om jernbane, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1249 af 11. november 2010.
- 75) Lov om forurennet jord, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1427 af 4. december 2009 med senere ændringer.
- 76) Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsernes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.
- 77) Museumsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1505 af 14. december 2006 med senere ændringer.
- 78) Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsernes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.
- 79) BL 3-16, Bestemmelser om forholdsregler til nedsættelse af kollisionsrisikoen mellem luftfartøjer og fugle/pattedyr på flyvepladser, 4. udgave, 31. januar 2005.
- 80) Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsernes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.
- 81) Bekendtgørelse af 1. maj 1994, Stærkstrømsbekendtgørelsen.
- 82) Lov om graveadgang og ekspropriation mv. til telekommunikationsformål, jf. Lovbekendtgørelse nr. 662 af 10. juli 2003.
- 83) Arbejdsministeriets bekendtgørelse nr. 414 af 8. juli 1988 om sikkerhedsbestemmelser for naturgasanlæg efter lov om arbejdsmiljø (med senere ændringer).
- 84) Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsernes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.
- 85) Forvaltningsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1365 af 7. december 2007.
- 86) Vejledning nr. 11740 af 4. december 1986 om forvaltningsloven.
- 87) Lov om miljøbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26. juni 2010 med senere ændringer.
- 88) Lov om offentlige veje, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1048 af 3. november 2011.
- 89) Lov om private fællesveje, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1537 af 21. december 2010 med senere ændringer.
- 90) Lov om planlægning, jf. Lovbekendtgørelse nr. 937 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 91) Byggeloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1185 af 14. oktober 2010.
- 92) Bekendtgørelse nr. 810 af 28. juni 2010 om offentliggørelse af bygningsreglementet 2010 (BR 10).
- 93) Lov om skove, jf. Lovbekendtgørelse nr. 945 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 94) Lov om naturbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 95) Lov om landbrugsejendomme, jf. Lovbekendtgørelse nr. 616 af 1. juni 2010.
- 96) Cirkulære nr. 94 af 22. november 2010 om landbrugsejendomme
- 97) Lov om udstykning og anden registrering i matriklen, jf. Lovbekendtgørelse nr. 494 af 12. juni 2003 med senere ændringer.
- 98) Lov om jordfordeling og offentligt køb og salg af fast ejendom til jordbrugsmæssige formål, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1275 af 2. november 2010 med senere ændringer.
- 99) Se afsnit 10.4.11 om sikkerhedsstillelse.
- 100) Lov om forurennet jord, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1427 af 4. december 2009 med senere ændringer.
- 101) Jf. Miljøstyrelsens vejledning nr. 2, 2001, Luftvejledningen - Begrænsning af luftforurening fra virksomheder.
- 102) Jf. Miljøstyrelsens vejledning nr. 41, 2006, om støjkortlægning og støjhandlingsplaner.
- 103) Der henvises til Miljøstyrelsens vejledning nr. 6/1984, Måling af ekstern støj fra virksomheder, med den supplerende vejledning nr. 5/1993 om beregning af ekstern støj fra virksomheder.
- 104) Der henvises til Miljøstyrelsens orientering nr. 9, 1997, om lavfrekvent støj, infralyd og vibrationer i eksternt miljø.
- 105) Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984, Ekstern støj fra virksomheder, med supplerende vejledninger nr. 5/1993 og 3/1996.
- 106) Færdselsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1047 af 24. oktober 2011 med senere ændringer.
- 107) Lov om naturbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 108) Bekendtgørelse nr. 877 af 16. september 2005 om fordeling af aktiver og passiver, rettigheder og pligter og ansatte som følge af opgaveflytninger med senere ændringer.

- 109) Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsernes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.
- 110) Se f.eks. Naturklagenævnets afgørelse NKN-41-00044 om at bindende vilkår i efterbehandlingsplanen kan påklages, som er omtalt i NKO 480, jan 2009.
- 111) Lov om miljøbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26. juni 2010 med senere ændringer.
- 112) Lov om forurennet jord, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1427 af 4. december 2009 med senere ændringer.
- 113) Cirkulære nr. 10122 af 20. december 2006 om kommunalbestyrelsernes behandling af ansøgninger om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding og af anmeldelser om ikke-erhvervsmæssig råstofindvinding.
- 114) Jf. Bekendtgørelse nr. 1440 af 11. december 2007 om ansøgning og indberetning om råstofindvinding på landjorden og om kommunalbestyrelsens kompetence til at fastsætte vilkår for anmeldte rettigheder.
- 115) Lov om forurennet jord, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1427 af 4. december 2009 med senere ændringer.
- 116) Indtil 1. januar 2000 miljøbeskyttelseslovens § 20 a.
- 117) Lov om miljøbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 879 af 26. juni 2010 med senere ændringer.
- 118) Lov om afgift af affald og råstoffer (affalds- og råstofloven), jf. Lovbekendtgørelse nr. 311 af 1. april 2011.
- 119) Lov om naturbeskyttelse, jf. Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009 med senere ændringer.
- 120) Museumsloven, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1505 af 14. december 2006 med senere ændringer.
- 121) Se artikel 13 sammenholdt med artikel 12 i direktiv 2004/35/EF (miljøansvarsdirektivet). De klageberettigede foreninger og organisationer, svarer til dem, der i 2000 i forbindelse med implementeringen af Århus-konventionen (Konventionen om adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutningsprocesser og adgang til klage og domstolsprøvelse på miljøområdet), fik klageret i en række love på naturområdet.
- 122) Lov om Natur- og Miljøklagenævnet, jf. Lov nr. 483 af 11. maj 2010, som ændret ved lov nr. 1608 af 22. december 2010 og lov nr. 580 af 18. juni 2012.
- 123) Se hertil lov nr. 1273 af 21. december 2011, der i § 11, indeholder ændringer til råstoflovens regler om annoncering. Der henvises tillige til forslag nr. L 13, FT-samling 2011-2012, til lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om planlægning og forskellige andre love (Digital annoncering, obligatorisk digital kommunikation, afskæring af klageadgang).
- 124) Det fremgår af lovforslag nr. L 13, at de myndigheder, der overgår til helt eller delvis digital annoncering, bør overveje at oplyse offentligheden herom i de lokale aviser og dagblade, som de hidtil har været annonceret i, så det sikres, at borgerne m.fl. fremadrettet ved, hvor de skal søge relevant information.
- 125) Danmarks Riges Grundlov, jf. LOV nr. 169 af 5. juni 1953.
- 126) Lov om offentlige veje, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1048 af 3. november 2011.
- 127) Lov om inddrivelse af gæld til det offentlige, jf. lov nr. 1333 af 19. december 2008 med senere ændringer.
- 128) Lov om landbrugsejendomme, jf. Lovbekendtgørelse nr. 616 af 1. juni 2010.
- 129) Vedr. klageadgangen i forhold til bindende vilkår i efterbehandlingsplanen, se Naturklagenævnets afgørelse af 27. oktober 2008 (NKN-41-00044). Afgørelsen er omtalt i NKO 480, jan 2009.
- 130) Lov om forurennet jord, jf. Lovbekendtgørelse nr. 1427 af 4. december 2009 med senere ændringer.
- 131) Bekendtgørelse nr. 1440 af 11. december 2007 om ansøgning og indberetning om råstofindvinding på landjorden og om kommunalbestyrelsens kompetence til at fastsætte vilkår for anmeldte rettigheder.
- 132) Lov om offentlighed i forvaltningen (offentlighedsloven), jf. DSK nr. 11315 af 28. september 1994 med senere ændringer.
- 133) Danmarks Riges Grundlov, jf. LOV nr. 169 af 5. juni 1953.
- 134) Se også Ombudsmandens skrivelse af 21.11.2005 til Skov- og Naturstyrelsen.